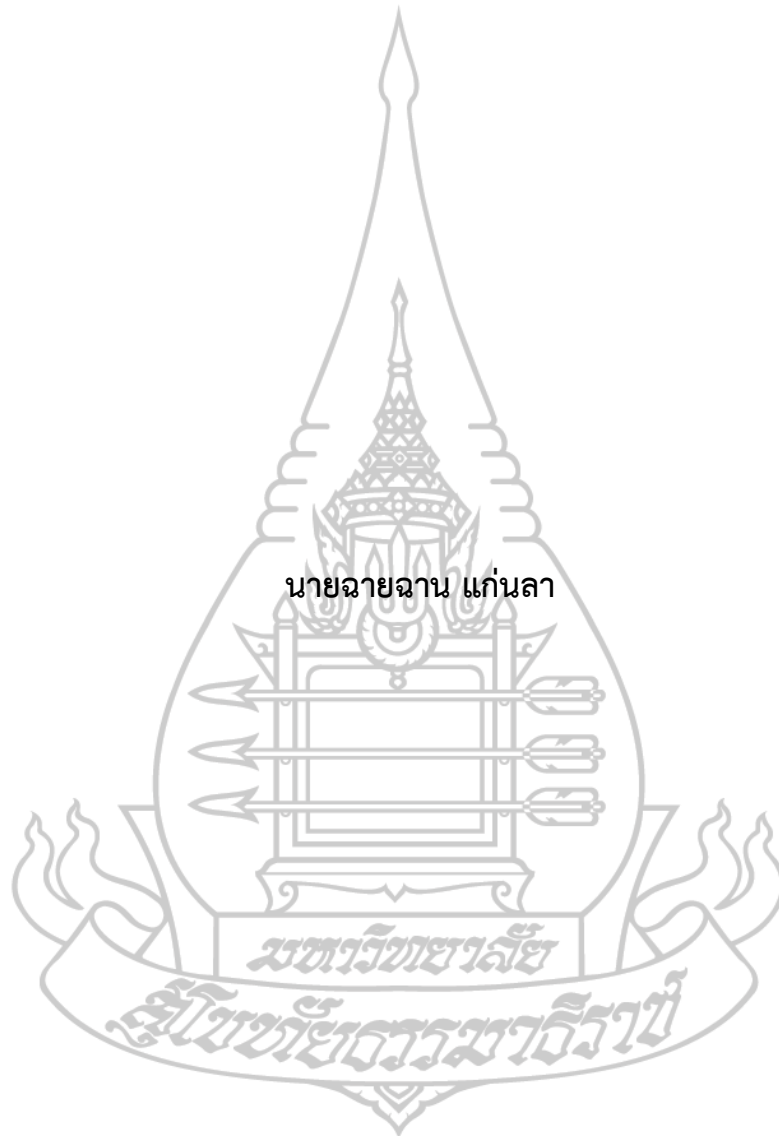

มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ
ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

นายฉายฉาน แก่นลา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Legal measures to prevent recidivism of sexual or violent offences

Mr. CHAYCHAN KAENLA

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง
ชื่อและนามสกุล	นายฉายฉาน แก่นลา
แขนงวิชา / วิชาเอก	กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณวิช ทัพภวิมล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ สายจำปา)
รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายยุทธศาสตร์
แผน เทคโนโลยีดิจิทัล และทรัพยากรบุคคล
รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

ผู้ศึกษา นายฉายนาน แก่นลา รหัสนักศึกษา 2644001378

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภวิมล ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง (2) ศึกษาและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของ ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส (3) ศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส (4) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ให้มีความเหมาะสม และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้กระทำผิด

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสารจากข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระเบียบกฏกระทรวงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาหนังสือวารสาร บทความทางวิชาการ ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและขั้นตอนการใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทย สภาพปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง มุ่งเน้นให้ความสำคัญถึงประโยชน์ของมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ (2) เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างให้ความสำคัญกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี ได้กำหนดเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษจำคุกแล้ว เครือรัฐออสเตรเลียกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามควบคุมสอดส่องผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงที่กำหนดกระบวนการควบคุมสอดส่องแบบครบวงจร ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (3) เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลียและสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่ารูปแบบชื่อกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำแต่ละประเทศต่างก็มีการกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ที่แตกต่างกัน โดยบทบัญญัติของกฎหมายไทยและต่างประเทศต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำ เพื่อฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดกฎหมายไทยมีมาตรการทางการแพทย์ มาตรการเฝ้าระวังการกระทำความผิดซ้ำ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ แต่มีวัตถุประสงค์หลักเดียวกัน คือ การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และการฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง (4) เพื่อการแก้ไขปัญหาคriminal recidivism ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงดังกล่าว จึงเห็นควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ให้มีประสิทธิภาพและเทียบเท่ามาตรฐานสากล

คำสำคัญ มาตรการทางกฎหมาย การกระทำความผิดซ้ำ ความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

Independent Study title: “Legal measures to prevent recidivism of sexual or violent offences”

Author: “Mr. CHAYCHAN KAENLA”; ID: “2644001378”;

Degree: Master of Laws

Independent Study Advisor: Dr. Punnawit Tuppawimol, Assistant Professor;

Academic year: 2023

Abstract

This independent study aims to (1) study concepts, theories, and laws regarding legal measures to prevent re-offending of sexual or violent offenses (2) study and compare legal measures to prevent repeat offenses involving sexual or violent offenses in Thailand Federal Republic of Germany Commonwealth of Australia and the Republic of France (3) study and analyze the criteria for considering legal measures to prevent the re-offense of sexual or violent crimes in Thailand. Federal Republic of Germany commonwealth of Australia and the Republic of France (4) recommend guidelines for revising and developing legal measures to prevent re-offending of sexual or violent crimes. To be appropriate and does not affect the rights of offenders.

This independent study is qualitative research by means of document research from relevant information and documents. as well as ministerial regulations and related laws Including studying books and journals academic articles information via electronic media, theses, research reports, and other academic documents related to both Thailand and the Federal Republic of Germany commonwealth of Australia and the French Republic focusing on studying concepts theory and procedures for using measures to prevent recidivism in sexual or violent offenses in Thailand Status of factual problems and legal problems regarding the Act on Measures for the Prevention of Repeat Offenses in Sexual or Violent Offenses, B.E. 2022.

The results of the study found that (1) concepts, theories, and laws regarding legal measures to prevent repeat offenses in sexual or violent offenses; emphasis is placed on the benefits of legal measures to prevent repeat offenses (2) when studying the laws in Thailand Federal Republic of Germany Commonwealth of Australia and the French Republic, A countries give importance on preventing repeat offenses. Under the German Criminal Code provides for further restrictions on the freedom of offenders who have already been sentenced to prison. Commonwealth of Australia legislation deals with the surveillance of people who have been convicted of violent crimes that establishes a unified surveillance process. For the Republic of France prescribed under the Criminal Code and the Criminal Procedure Code (3). When compared with the law of the Federal Republic of Germany, Commonwealth of Australia and the French Republic it was found that the names of laws for measures to prevent repeat offenses in each country are specified in many different laws. The provisions of Thai and foreign laws have similar objectives. To prevent offenders from returning to commit crimes again and to rehabilitate offenders. Thailand's law provides medical measures to monitor repeat offenses and measures for detention after release from prison which has a different format from foreign laws however the main objective is the same, which is to prevent repeat offenses and rehabilitation for offenders to return to society again. (4) In order to solve the problem of re-offending in such sexual or violent offenses, it is considered that the laws should be amendments to prevention. Repeat sexual or violent offenses to be efficient and equivalent to international standards.

Keywords : Legal measure, Repeat offenses, Sexual or violent offense

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภวิมล อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียนและได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เขียนพร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียบเรียงการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อครอบครัวของผู้เขียน ได้แก่ นายเกษมสุข แก่นลา และนางศุภรัตน์ แก่นลา ผู้ซึ่งเป็นบิดาและคุณมารดา และนายเกียรติขจร แก่นลา ผู้เป็นน้องชาย ที่ได้คอยดูแลให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา ทั้งคอยให้ความสนับสนุนแก่ผู้เขียนในทุกๆ ด้าน

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณนางปานิสร่า หนองดี เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่สนับสนุน ส่งเสริมและคอยให้คำปรึกษา การศึกษาในระดับมหาบัณฑิตครั้งนี้ อย่างเต็มที่ ทั้งให้การสนับสนุนในหาข้อมูลและให้คำปรึกษาในเรื่องการเรียน การสอบ แก่ผู้เขียน ตั้งแต่เริ่มศึกษาระดับมหาบัณฑิต ตลอดจนในการจัดทำรูปเล่มการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จนสำเร็จด้วยดี รวมถึงขอขอบคุณบุคคลอื่นอีกหลายๆ ท่าน ที่ได้คอยให้คำแนะนำในด้านต่างๆ จนการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านผู้ที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้ผู้เขียน และหากไม่ได้ความกรุณาของผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา ผู้เขียนคงไม่อาจทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลงได้

นายฉายาน แก่นลา

สารบัญ

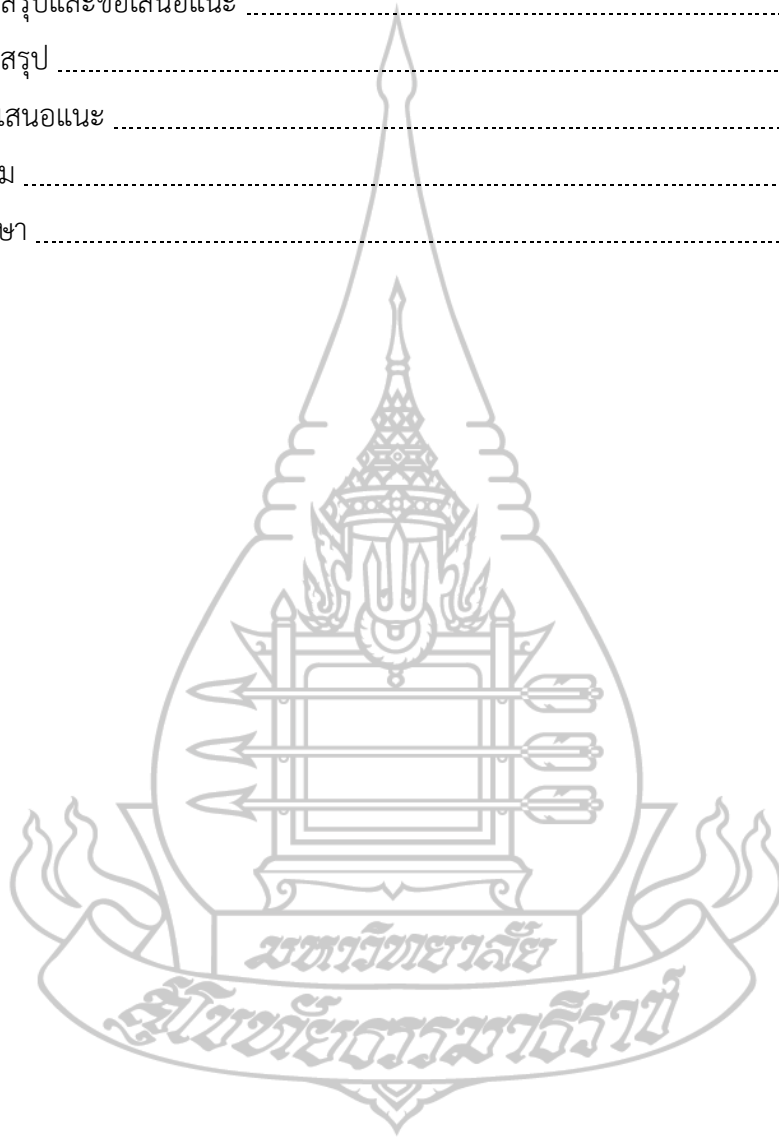
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
3. ขอบเขตการศึกษา	9
4. ระเบียบวิธีวิจัย	9
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำ	10
1. แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิด	10
2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและแรงผลักดันในการกระทำความผิดต่อกฎหมาย	28
3. ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ	35
4. ทฤษฎีในการลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา	38
5. หลักนิติธรรม (The Rule of Law)	43
6. หลักความได้สัดส่วน (Principle of proportionality)	47
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565	52
8. คณะกรรมการวางนโยบายพิจารณาใช้มาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำ	55
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทยและต่างประเทศ	57
1. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมายไทย	57
1.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565	57
1.2 พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.3 ประมวลกฎหมายอาญา	100
1.4 กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา	103
1.5 การกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญา	104
1.6 มาตรการคุมประพฤติและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การคุมประพฤติพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559	106
1.7 มาตรการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีตามกฎหมายว่าด้วย การราชทัณฑ์	107
1.8 สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	107
2. กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	114
2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	114
2.2 เครือรัฐออสเตรเลีย	122
2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส	126
3. เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ	129
3.1 รูปแบบชื่อกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	130
3.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	131
3.2 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	132
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง	142
1. ปัญหาการกำหนดความผิดที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกัน การกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565	142
2. ปัญหามาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีความซ้ำซ้อนกับวิธีการ เพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา	144
3. ปัญหามาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษกับสิทธิและเสรีภาพ	147
4. ปัญหาเกี่ยวกับการคุมขังฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37	152
5. ปัญหาไม่มีการกำหนดสถานที่คุมขังภายหลังที่มีการพ้นโทษ	153

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	156
บทสรุป	156
ข้อเสนอแนะ	159
บรรณานุกรม	164
ประวัติผู้ศึกษา	170

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตร่างกาย และเสรีภาพ	75
ตารางที่ 3.2 มาตรการทางกฎหมาย	77
ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมาย ของประเทศไทย	112
ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับรูปแบบชื่อกฎหมาย มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	130
ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ของกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	132
ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรการ ทางการแพทย์ ที่ใช้ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ	134
ตารางที่ 3.7 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการ เฝ้าระวังการกระทำความผิดซ้ำ	137
ตารางที่ 3.8 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษ	140

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้กระทำผิดซ้ำในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งปัญหาการกระทำผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวบุคคลผู้กระทำผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงจากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำผิดอาญา และยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน ส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม โดยสะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน นำไปสู่แนวโน้มที่ประชาชนและสังคมจะให้โอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้วน้อยลง¹ ผู้ต้องขังที่กลับมาก่อทำผิดซ้ำมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยปัจจัยทางสังคมมีส่วนผลักดันที่ทำให้ผู้ต้องขังกลับมาก่อทำผิดซ้ำมากที่สุดและมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และสังคมภาวะทางเศรษฐกิจ และการติดต่อสัมพันธ์กับอาชญากร ทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยามีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมอย่างมากโดยมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ การถูกชักจูงใจให้กระทำความผิด ความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ทศนคติต่อการถูกลงโทษ ลักษณะนิสัยและความรับผิดชอบส่วนตัว ตลอดจนสังคมภายนอกที่มีทัศนคติทางลบต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษทำให้การสมัครงานและหางานทำที่สุจริตเป็นไปได้ยากจนเป็นเหตุกดดันให้ต้องกลับมาก่อทำผิดซ้ำ²

การกระทำผิดซ้ำ (Recidivism/reoffending) หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำไปแล้วทั้งกรณีพ้นโทษแบบมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไข ซึ่งในช่วงปีงบประมาณหนึ่งๆ แล้วหวนกลับมาก่อทำผิดซ้ำโดยถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ทั้งในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

¹ กรมราชทัณฑ์. การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำ. 18 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก <https://justicechannel.org/watch/research?fbclid=IwAR1n17mTtZULZaVIGN1yO81JdjbQbq4AG02qVAdEB74Llkfkz1BKqqZumY>.

² พรรคพล ขุนรัง. สาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานลักทรัพย์ นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพมหานคร. 2556.

และผู้ต้องขังภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังการปล่อยตัวดังกล่าว³ ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีปัญหาอาชญากรรมค่อนข้างสูง ที่ผ่านมามีข่าวเกี่ยวกับ “การกระทำผิดซ้ำ” ของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งสร้างความตื่นตระหนก ความหวาดกลัว และสะท้อนขวัญให้กับประชาชนในสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งคดีอาชญากรรมทั่วไปและคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งก่อเหตุโดยผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวหรือผู้ที่พ้นโทษจากเรือนจำ โดยคดีที่ประชาชนให้ความสนใจในอดีตที่ผ่านมาคือ คดีฆาตกรรมและชิงทรัพย์ของนายสมคิด พุ่มพวง (ฆาตกรต่อเนื่อง) คดีฆาตกรรมของไอซ์ ทิปเหล็ก (ฆาตกรต่อเนื่อง) คดีข่มขืนเด็กและ ฆาตกรรมของนายแหบ เป็นต้น⁴

นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จึงออกนโยบายและสั่งการให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมดำเนินการป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรมสะท้อนขวัญ สร้างความปลอดภัยให้สังคมได้จัดตั้ง ศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Justice Safety Observation Ad hoc Center: JSOC) หรือ ศูนย์ JSOC ขึ้นเพื่อเฝ้าระวังผู้พ้นโทษด้วยกัน 8 กลุ่ม คือ ฆ่าหรือข่มขืนเด็ก, ฆ่าข่มขืน, ฆาตกรต่อเนื่อง, ฆาตกรโรคจิต, สังหารหมู่, ชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์โดยการฆ่า, เรียกค่าไถ่ และนักค้ายาเสพติดรายสำคัญ โดยศูนย์ JSOC จะทำงานครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติการเฝ้าระวังเพื่อไม่ให้เกิดซ้ำซึ่งเราจะช่วยเหลือดูแลอย่างเหมาะสมเพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้ตามปกติ มิติด้านข้อมูล คือ การเป็นศูนย์สำหรับการบริหารจัดการข้อมูลของผู้กระทำผิดอุกฉกรรจ์สำหรับการติดตามเฝ้าระวัง เพื่อใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหา และมิติการในการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁵

แม้ที่ผ่านมาระทรวงยุติธรรมจะได้จัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Safety Observation Ad hoc Center, Ministry of Justice: JSOC) เพื่อแก้ไขปัญหาการก่ออาชญากรรมสะท้อนขวัญ โดยการเฝ้าระวังผู้พ้นโทษที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งเมื่อดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว พบว่าผู้กระทำความผิดเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังมีความเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงซ้ำในรูปแบบเดียวกันหรือรูปแบบใกล้เคียงกัน และถึงแม้จะมีมาตรการเพื่อเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพเพียงใด แต่หากไม่มีกฎหมายที่ระบุหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องนี้เอาไว้ ก็ถือเป็นเรื่องที่ยากที่จะสร้างความปลอดภัยให้สังคมได้อย่างแท้จริง

³ กรมราชทัณฑ์. สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง. 18 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>.

⁴ Thai PBS. ก่อเหตุซ้ำ “คดีผิดทางเพศ” ทำทนาย กม. JSOC. 1 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/327215>

⁵ รัฐบาลไทย. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ส่งศูนย์ JSOC มอบความสุขพร้อมเป็นของขวัญปีใหม่ 2565 ให้ประชาชน. 25 ตุลาคม 2566 สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/50144>.

สังเกตได้ว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ก่อคดีซ้ำซาก หรือไม่ก็เป็นผู้ร้ายโดยสันดาน มีหน้าซ้ำด้วยระบบการบังคับโทษและแนวทางการบริหารเรือนจำตามกฎหมายราชทัณฑ์ที่อาจจะยังติดอยู่กับรูปแบบเดิมๆ ทำให้ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขความประพฤติ หรือมีลักษณะทางจิตใจเป็นพวกนิยมความรุนแรง (aggressive) ที่ยังไม่ได้รับการบำบัดเมื่อปล่อยสู่สังคม อย่างอิสระย่อมมีโอกาสสูงที่จะกระทำความผิดซ้ำอีกในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียง จึงเกิดกระแสเรียกร้องถึงประสิทธิภาพในการบังคับโทษตามระบบกฎหมายไทย ไปจนถึงคำถามที่ว่า “คุกไทยมีไว้ทำไม”

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2565 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต้องการสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้กับสังคมในระยะยาว จึงเร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. ... โดยนำกฎหมาย Serious Offenders Act 2018 (No. 27 of 2018) ของรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย และประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาประกอบการพิจารณาว่าด้วยมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ การฆาตกรรม การข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำความผิดทางเพศกับเด็ก การทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายสาหัส การเรียกค่าไถ่ เมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการจำคุกจนพ้นโทษแล้วจะได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมโดยอิสระ ถึงแม้ว่าจะมีการติดตามจากเจ้าพนักงานตำรวจหรือฝ่ายปกครองแต่ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย และไม่มีประสิทธิผลในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ผู้กระทำความผิดส่วนหนึ่งยังมีความเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงซ้ำในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน จึงเสนอให้มีกฎหมายกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉินเพื่อป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องคำสั่งอย่างเหมาะสม⁶

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศหรือความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง โดยกำหนดมาตรการสี่ระดับจากมาตรการที่เบาจนถึงมาตรการที่หนัก ได้แก่ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการใช้มาตรการทางการแพทย์ มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยศาลจะมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษตามที่พนักงานอัยการร้องขอ เช่น ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ห้ามเข้าเขตที่กำหนด หรือให้พักอาศัยในสถานที่กำหนด และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าว ยังกำหนดให้มีมาตรการคุมขังฉุกเฉินเพื่อใช้ในกรณีที่มีเหตุควรเชื่อว่ามีผู้ถูกเฝ้าระวัง

⁶ “เรื่องเดียวกัน”

จะกระทำความผิด ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ การกำหนดมาตรการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสังคม จากผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วแต่อาจมีโอกาที่จะกระทำความผิดนี้ซ้ำอีก แม้ว่าการยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะได้มีการศึกษากรณีศึกษาต่างประเทศที่มีการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนการศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนตามข้อกำหนดในกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) และความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Committee, General Comment) ที่กำหนดให้การคุมขังภายหลังพ้นโทษภายใต้เงื่อนไขบางประการ แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 พบว่า

ประการที่หนึ่ง ฐานความผิดที่ให้นำมาตรการตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ไปใช้บังคับจะเป็นความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง สามารถแบ่งกลุ่มความผิดอาญาได้ 2 กลุ่มคือ

1) กลุ่มความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 และ

2) กลุ่มความผิดที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต คือ ความผิดตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกาย คือ ความผิดตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพ คือ ความผิดตามมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3⁷ ไม่ครอบคลุมในความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 283 ทวิ ที่ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษสำหรับการพาบุคคลที่อายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจาร (ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี) และวรรคสองของมาตราดังกล่าวก็กำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำต่อเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี (ระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี) แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 283 วรรคสอง ที่กำหนดความผิดและโทษสำหรับผู้ที่เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจารและการอนาจารนั้นเป็นการสนองความใคร่

⁷ มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง แม้ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในวรรคหนึ่งก็ตาม ก็ให้นำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับด้วย

ของผู้อื่น (ระวางโทษตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี) และวรรคสองกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำต่อเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี (ระวางโทษตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี หรือโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต) กลับไม่ได้นำมาบัญญัติในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ทั้งที่ความผิดตามมาตรา 283 วรรคสอง และวรรคสาม มีลักษณะที่ร้ายแรงกว่ามาตรา 283 ทวิ

มาตรา 284 เป็นการกำหนดความผิดและโทษกรณีที่ว่าผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารโดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจประการอื่น แต่บทบัญญัติมาตรา 282 ซึ่งกำหนดความผิดและโทษในกรณีดังกล่าวสำหรับการทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นกลับไม่ถูกบัญญัติในมาตรา 3 ทั้งที่ความผิดตามมาตรา 282 ก็มีลักษณะที่ร้ายแรงใกล้เคียงหรือร้ายแรงกว่ามาตรา 284 เช่นกัน

ประการที่สอง มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28⁸ มีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา และมีหลักคิดเช่นเดียวกับ “การกักกัน” ซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสัยไว้ในเขตกำหนด โดยมาตรา 5 กำหนดบทนิยามคำว่า “การคุมขัง” หมายความว่า การควบคุมนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือไม่เคยได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่คาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และวัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีเพียงประการเดียว คือ การป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหาสถานะที่เป็นอันตรายของบุคคลบางคน⁹ ในปัจจุบันวิธีการเพื่อความปลอดภัยถูกปรับสภาพให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ การห้ามเข้าเขตกำหนด การห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง การให้ไปบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หรือการบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ นอกจากนี้วิธีการเพื่อความปลอดภัยก็นำแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟู และการนำผู้กระทำผิดกลับสู่สังคมเข้ามามีใช้ด้วย เช่น มาตรการให้บำบัดยาเสพติดมีขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดยาเสพติดและไปกระทำผิดซ้ำ

⁸ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28 ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาล มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลัง พ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ หากศาลเห็นว่ามีความเห็นสมควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้

⁹ Jean Pradel, Droit pénal général (14ème édition, Cujas 2002) 504.

ในขณะเดียวกัน มาตรการดังกล่าวก็เป็นการเตรียมให้ผู้ที่ถูกวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้กลับเข้าไปใช้ชีวิตโดยปกติในสังคม ตามหลักการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมอีกด้วย

มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จึงมีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือไม่เคยได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่คาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ วัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีเพียงประการเดียว คือ การป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหาสถานะที่เป็นอันตรายของบุคคลบางคน

ประการที่สาม การใช้มาตรการ “คุมขังหลังพ้นโทษ” ตามมาตรา 28 เป็นมาตรการที่ถูกนำมาใช้กับผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะกระทำความผิดซ้ำ และประเมินแล้วว่าไม่สามารถใช้มาตรการใดที่มีอยู่เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิดอีกซ้ำได้ โดยคณะกรรมการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำจะพิจารณารายงานจำแนกลักษณะของนักโทษว่ามีมาตรการอื่นที่สามารถป้องกันผู้กระทำความผิดจากการกระทำความผิดซ้ำได้หรือไม่ ถ้ามีมาตรการอื่นให้ใช้ก็จะนำมาใช้กับนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ แต่หากไม่มีก็จำเป็นต้องคุมขังภายหลังพ้นโทษต่อไป เพราะมีความเสี่ยงสูงที่เมื่อนักโทษรายนั้นพ้นโทษไปแล้วจะก่อเหตุกระทำความผิดซ้ำ ศาลสามารถไต่สวนและออกคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยกำหนดระยะเวลาเท่าที่จำเป็นต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเท่านั้น ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับจากวันที่ผู้นั้นพ้นโทษ และเมื่อใกล้ระยะเวลาครบการคุมขัง พนักงานอัยการอาจร้องขอต่อศาลให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดหลังพ้นโทษแทนต่อได้นั้น เห็นได้ว่า มาตรการคุมขังหลังพ้นโทษจะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้พ้นโทษหรือไม่ เพราะมีลักษณะที่มีความย้อนแย้งในความหมายของถ้อยคำนั้น ในเมื่อพ้นโทษในความผิดหนึ่งแล้วจะคุมขังภายหลังพ้นโทษในความผิดดังกล่าวอีกได้อย่างไร

ทั้งนี้ หลักนิติธรรมเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล จึงมีข้อควรพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยห้ามมิให้ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด และการควบคุมหรือคุมขังให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีเท่านั้น ดังนั้น หากใช้คำว่า “คุมขังหลังพ้นโทษ” ก็จะมีลักษณะที่มีความย้อนแย้งในความหมายของถ้อยคำนั้น เพราะในเมื่อพ้นโทษในความผิดหนึ่งแล้วจะคุมขังภายหลังพ้นโทษในความผิดดังกล่าวอีกได้อย่างไร

ประการที่สี่ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37 การคุมขังฉุกเฉินไม่ใช่มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยตรงแต่การคุมขังฉุกเฉินถือได้ว่าเป็นวิธีการชั่วคราวในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนที่ผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดซ้ำตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 แต่ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะป้องกันได้และไม่สามารถเสนอต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังหรือใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ จึงต้องคุมขังผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ชั่วคราวเพื่อให้เวลาพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังเดิมที่ใช้ไม่ได้ผลหรือเปลี่ยนไปใช้มาตรการที่เข้มข้นที่สุดคือมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

บทบัญญัติมาตรา 37 บัญญัติว่า “กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และมีเหตุฉุกเฉิน หากไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้...ศาลอาจสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวังได้ไม่เกินเจ็ดวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง” บทบัญญัติดังกล่าวมีข้อสังเกตที่จะต้องพิจารณาสองประการ คือ

1) มาตรฐานในการพิสูจน์ซึ่งควรใช้มาตรฐานการพิสูจน์ที่สูงกว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” ทั้งที่การใช้มาตรการคุมขังภายหลังการพ้นโทษเป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยที่บุคคลนั้นยังไม่ได้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ กรณีดังกล่าวควรกำหนดมาตรฐานการพิสูจน์เป็น “highly likely”¹⁰ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานการพิสูจน์ว่าจะต้องมีความเป็นไปได้เป็นอย่างมากว่าจะมีการกระทำความผิดซ้ำอีก

2) การกำหนดระยะเวลาให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วันนั้น อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไปและจะกลายเป็นการกระทบสิทธิที่ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น กำหนดให้สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง¹¹ ทั้งที่การบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวเป็นการบังคับใช้ในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดแล้ว แต่การใช้มาตรการคุมขังฉุกเฉินเป็นกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่กลับให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วัน

ประการที่ห้า ปัญหาไม่มีการกำหนดสถานที่คุมขังภายหลังที่มีการพ้นโทษ

มาตรา 34 บัญญัติว่า “ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษและให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

¹⁰ Ashworth and Zedner, preventive justice, 168–9; Morse, ‘Preventive Confinement of Dangerous Offenders’, 69; Slobogin, ‘A Jurisprudence of Dangerousness’, 20.

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง

ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีใช้เรือนจำ และจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว จึงมีปัญหาการไม่มีสถานที่คุมขังเนื่องจากผู้ถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษคือ บุคคลที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาคืบแล้วไม่ได้อยู่ในฐานะนักโทษ สถานที่และวิธีปฏิบัติต่อผู้ถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษต้องไม่ปฏิบัติเช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาดที่รับโทษจำคุก ในเรือนจำกรณีจึงควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มี ความชัดเจนในการกำหนดสถานที่คุมขังหลังจากพ้นโทษอันอาจทำให้เกิดการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่พ้นโทษได้

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงควรมีการศึกษาและวิเคราะห์หลักการของพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ทั้งในเรื่องของการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษและการคุมขังฉุกเฉิน เพื่อให้มี ประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงภายหลังพ้นโทษ และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกเฝ้าระวัง พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติ กฎหมายต่างประเทศที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และวิเคราะห์ กับกฎหมายประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำมาแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนความชอบด้วย กฎหมายของรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นการสร้างความปลอดภัยแก่สังคมและประชาชนมากขึ้น รวมทั้งไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกเฝ้าระวังเกินสมควร

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาของมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทย

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

2.3 เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงประเทศไทย

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทย

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และขั้นตอนการใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทยสภาพปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และตามกฎหมายฉบับอื่นๆ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือหรือเอกสารที่เป็นภาษาไทย รวมถึงการหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนศึกษาดารากฎหมาย คำพิพากษาฎีกา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา พระราชบัญญัติรวมทั้ง ตำรา และหลักกฎหมายของต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมาย เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสม

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาของมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทย

5.2 ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

5.3 ทำให้ทราบปัญหาของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงประเทศไทยกับต่างประเทศ

5.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำ

บทนี้จะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยของงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในด้านนิติศาสตร์เพื่อการค้นหา มาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไข และป้องกันปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้ทราบแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำต่างๆ ทั้งในระดับสากลและที่เคยศึกษาในประเทศไทยในหลายๆ ด้าน อันจะเป็น ประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงต่อไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิด

การกระทำความผิดหรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการว่า มีความเป็นมาหรือมีที่มาจากสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการรวมกัน โดยไม่ใช่สาเหตุหรือปัจจัย อย่างหนึ่งอย่างใด เพียงอย่างเดียวเป็นหลักในการก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรม ดังนั้น แนวความคิดของนักวิชาการทั้งหลายจึงมักให้เหตุผลหรืออธิบายสาเหตุหรือปัจจัยการก่อเกิด การกระทำความผิดตามแนวความคิดหรือความรู้ประสบการณ์ในศาสตร์ของตนเป็นหลัก เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ให้เหตุผลว่าการก่อเกิดความผิดเกิดจากความยากจนเป็นหลัก นักจิตวิทยาเห็นว่าสาเหตุหลัก มักมาจากทางด้านจิตใจ ส่วนนักชีววิทยาและกายภาพรวมทั้งจิตแพทย์ก็ให้เหตุผลว่าสาเหตุมาจาก พันธุกรรมและความบกพร่องทางพันธุกรรมหรือทางร่างกายเป็นหลัก¹²

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมเกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยหลัก ปัจจัยใหญ่ได้ 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ สาเหตุภายใน อันได้แก่ สาเหตุทางด้านชีววิทยา (ชีวกายภาพ) และสาเหตุทางด้านจิตวิทยา (จิตใจ) และสาเหตุภายนอก ได้แก่ สาเหตุทางด้านสังคมตามที่กล่าวมา นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากสาเหตุหรือปัจจัยหลายๆ อย่างมารวมกัน ดังนั้น นักอาชญาวิทยา ผู้ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรม เป็นหลัก ส่วนใหญ่วิเคราะห์ว่าสาเหตุในการก่อเกิดการกระทำความผิดมิใช่เพียงสาเหตุเดียว

¹² ปกรณ์ มณีปกรณ์. *อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เวิลด์เทรดประเทศไทย. 2553. หน้า 144-195.

แต่ต้องประกอบด้วยสาเหตุหรือปัจจัยสองหรือสามประการแล้วแต่กรณี นอกจากนั้นสาเหตุหรือเหล่านี้จะต้องมีความสัมพันธ์และมีขั้นตอนในการผลักดันให้เกิดการกระทำผิดหรืออาชญากรรมขึ้น

เฮอ์แมนน์ แมนน์ไฮน์ (Hermann Mannheim) นักอาชญวิทยาชาวอังกฤษ ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการและความสัมพันธ์ของสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำผิดประกอบด้วยปัจจัยทางกายภาพหรือปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางจิตใจ ปัจจัยทั้งสองจะต้องสัมพันธ์และมีการผลักดันกันให้เกิดการกระทำผิด กล่าวคือ ปัจจัยทางกายภาพหรือปัจจัยทางสังคมเพียงประการเดียวไม่ใช่สาเหตุในการก่อเกิดการกระทำผิดเสมอไป จะต้องมีการผลักดันหรือได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตใจด้วย เช่น บุคคลที่บกพร่องทางร่างกาย มีปัญหาด้านครอบครัว สภาพแวดล้อมไม่ดี ฐานะยากจน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มิใช่จะต้องก่อเกิดการกระทำผิดหรืออาชญากรรมเสมอไป จะต้องได้การผลักดันหรืออิทธิพลจากปัจจัยทางด้านจิตใจทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพจิต คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สติยับยั้งของบุคคลว่าจะเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด ถ้ามีมากก็จะไม่ก่อเกิดการกระทำผิด แต่ถ้ามีน้อยหรือมีไม่เพียงพอก็จะก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้น¹³ นักอาชญวิทยาบางกลุ่มจึงได้แบ่งสาเหตุหรือปัจจัยในการก่อเกิดการกระทำผิดหรืออาชญากรรม ออกเป็น 3 สาเหตุด้วยกัน คือ

- 1) สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านชีวกายภาพ หรือทางด้านร่างกาย
- 2) สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยาหรือทางด้านจิตใจ
- 3) สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านสังคม ครอบครัวและสภาพแวดล้อม

กิบบอนส์ (Don C. Gibbons) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีของอาชญากรรมหรือการกระทำผิดสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ทางชีววิทยา ทางจิตวิทยา และทางสังคมวิทยา เป็นต้น¹⁴

ในขณะที่นักวิชาการบางคนให้ความหมายของคำว่าผู้กระทำผิดซ้ำ (Recidivist) ว่าหมายถึงผู้ที่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษมาแล้วแต่ยังไม่ถึงกับต้องได้รับโทษจำคุก จึงมักจะปรากฏในบริบทของกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปว่า “ผู้กระทำผิดซ้ำ” หมายถึง ผู้ที่ภายหลังจากถูกปล่อยตัวออกจากการควบคุมภายใต้กระบวนการยุติธรรมอันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาแล้วแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมของตนเองได้ โดยบุคคลดังกล่าวถอยหลังกลับไปหรือหวนกลับคืนไปมีรูปแบบพฤติกรรมรูปแบบเดิมดังเช่นก่อนหน้าที่บุคคลดังกล่าวจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และในที่สุดหวนกลับไป

¹³ ประเทือง ธนียผล. *อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2556. หน้า 72.

¹⁴ เสริมศรี ประสงค์สุข. *พฤติกรรมกรรมการกระทำผิดและการปรับตัวของผู้ต้องขังชายที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำและทัณฑสถานในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2546. หน้า 8.

กระทำผิดอาญาซ้ำอีก¹⁵ ซึ่งทำให้กรอบความคิดของคำว่าผู้กระทำผิดซ้ำค่อนข้างกว้างมาก¹⁶ จนไม่อาจกล่าวถึงองค์ประกอบของการกระทำผิดซ้ำเพื่อที่จะกำหนดความหมายและนิยามของการกระทำผิดซ้ำให้ลึกลงไปในรายละเอียดได้มากกว่าความหมายที่เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปในระดับพื้นฐานว่าการกระทำผิดซ้ำคือการที่บุคคลกระทำผิดกฎหมายมากกว่าหนึ่งครั้ง ส่วนองค์ประกอบในรายละเอียดของการกระทำผิดซ้ำ เช่น ประเภทของความผิดที่กระทำผิดซ้ำจำนวนครั้งที่กระทำผิดกฎหมายจำนวนครั้งที่ถูกจับได้ จำนวนครั้งที่ถูกศาลลงโทษ หรือจำนวนครั้งที่ได้รับโทษจำคุกเหล่านี้ เป็นต้น กลายเป็นเรื่องของการชี้วัดว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการกระทำผิดซ้ำเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยสำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายกันไป โรเบิร์ต ไวส์เบอร์ก (Robert Weisberg) จึงกล่าวว่า การกระทำผิดซ้ำเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาที่สลับซับซ้อนและยุ่งยากเป็นอย่างยิ่ง การค้นหาความหมายของการกระทำผิดซ้ำสำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นสำหรับนักปฏิบัตินิยมบางท่าน อย่างไรก็ตาม กระบวนการยุติธรรมอาจจะเป็นที่จะต้องกำหนดรูปแบบของการกระทำผิดซ้ำอย่างเป็นทางการเพื่อใช้ในกระบวนการพิจารณาพิพากษาอาชญากรรมและการบังคับโทษ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวควรจะเป็นไปในแนวทางที่ไม่เป็นที่ได้แย้งเพื่อที่จะสามารถกำหนดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะสามารถกำหนดความหมายของคำว่าผู้กระทำผิดซ้ำขึ้นได้ และควรจะเป็นรูปแบบที่เป็นรูปธรรมที่เพียงพอที่จะสามารถบริหารจัดการได้ในทางปฏิบัติ และสามารถนำมาปรับใช้ได้กับกระบวนการต่างๆ หรือเขตอำนาจที่แตกต่างกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของกระบวนการหรือมาตรการต่างๆ ในการลดการกระทำผิดซ้ำต่อไปในอนาคต¹⁷

1.1 สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านชีวกายภาพ หรือทางด้านร่างกาย

แนวคิดทางชีวภาพ และกายภาพ ได้อธิบายลักษณะการกระทำผิดจากความผิดจากสาเหตุหรือปัจจัยทางด้านพันธุกรรม หรือทางด้านกายภาพ ในการก่อเกิดการกระทำผิดหรืออาชญากรรม กล่าวได้ว่าสาเหตุของการกระทำผิดอาศัยสมมติฐานที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกาย ต่อมต่างๆ การถ่ายพันธุ โครโมโซม ยีนส์ ซีวเคมี ฮอร์โมน โครงสร้างทางสมองมีสิ่งผิดปกติ และผลักดันให้กระทำผิดอีกทั้งลักษณะรูปร่างของมนุษย์ที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม แนวความคิดนี้

¹⁵ Michael D. Maltz, *Recidivism* (Orlando, Florida: Academic Press, 1984, 2001), p. 8, October 1, 2023. from <http://www.uic.edu/depts/lib/forr/pdf/crimjust/recidivism.pdf>. อ้างใน สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์, *แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 18.

¹⁶ Norval Morris, *The Habitual Criminal* (Westport, Connecticut: London School of Economics and Political Science, Greenwood, 1950), p. 3. อ้างใน สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์, *แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 18.

¹⁷ Robert Weisberg “Meanings and Measures of Recidivism” *Southern California Law Review* 87. 2014. p. 799-800.

เริ่มได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการอาชญาวิทยา เมื่อซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ผู้บุกเบิกสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม โดยได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาของอาชญาวิทยาสมัยใหม่ ได้เสนอทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิด สนับสนุนแนวคิดที่ว่าอาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดจากอาชญากรที่มีความบกพร่องทางกายภาพซึ่งได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรม

ซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลมีสาเหตุมาจากความผิดปกติทางร่างกายของบุคคล แต่ต่อมาภายหลังยังมีความเชื่อที่ว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยด้านชีวภาพ ในการทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ เช่น การแต่งงาน กฎหมาย ภูมิอากาศ เพศ เป็นต้น และเอ็นริโก เฟอรรี่ (Enrico Ferri) ศิษย์เอกของ ซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ก็ได้เสนอความคิดเพิ่มเติมว่า ปัจจัยทางสังคม สิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญด้วย และ กาโรฟาโล (Garofalo) ก็ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมอีกว่า มีปัจจัยด้านจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญด้วยเช่นกัน¹⁸

1.1.1 ทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิดของ ซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso)

ซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ได้สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิดว่าอาชญากรโดยกำเนิดได้รับการถ่ายทอดลักษณะบกพร่องทางกายภาพโดยทางสายโลหิตจากบรรพบุรุษมาหลายชั่วคน (Atavism) การเป็นอาชญากรโดยกำเนิดก็คือ การที่สภาพของธรรมชาติได้กำหนดให้บุคคลนั้น มีนิสัยจิตใจชอบทำร้ายและเบียดเบียนผู้อื่น มักต่อต้านสังคมไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบแบบแผนของสังคมอย่างคนปกติได้¹⁹

1.1.2 ทฤษฎีของฮูตัน (Hooton's Theory)

ฮูตัน (Hooton) ได้สรุปผลการศึกษาวิจัยของเขาเป็นทฤษฎีไว้ ดังนี้

1) พฤติกรรมทางอาชญากรเป็นผลโดยตรงมาจากความบกพร่องของชีวกายภาพหรือลักษณะด้อย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

2) อาชญากรรมแต่ละประเภท จะมีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางชีวภาพหรือลักษณะด้อยเฉพาะอย่างยิ่งซึ่งพิจารณาได้จากความแตกต่างในด้านสภาพร่างกาย ดังเช่น

- (1) พวกผอมสูงมักประกอบอาชญากรรมประเภทปล้นทรัพย์และฆ่าคนตาย
- (2) พวกสูงใหญ่มักเป็นนักข่ามืออาชีพหรือฉ้อโกง
- (3) พวกตัวเล็กบางมักชอบลักขโมยหรือตัดช่องย่องเบา

¹⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. *สังคมวิทยา อาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551. หน้า 45.

¹⁹ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. *อาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2531. หน้า 115, 140-142.

(4) พวกอ้วนตั้ชอบมักทำร้ายร่างกายหรือก่ออาชญากรรมทางเพศ

(5) พวกรูปร่างสมส่วนมักชอบกระทำความผิดหลายประเภทโดยไม่เลือก

3) ในกลุ่มบุคคลที่มีเชื้อชาติต่างกัน จะประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่ต่างกัน คือแต่ละเชื้อชาติจะประกอบอาชญากรรมไม่เหมือนกัน

ฮูตัน (Hooton) ยังมีความเห็นว่า “สาเหตุเบื้องต้นของอาชญากรรมคือความมีลักษณะด้วยของบุคคล ซึ่งได้รับถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์”

ฮูตัน (Hooton) เสนอวิธีแก้ไขสาเหตุดังกล่าวโดยทำหมันอาชญากรโดยกำเนิดเหล่านี้เสียและแก้ไขปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคมให้ดีขึ้นซึ่งอาจจะช่วยแก้ไขพวกที่มีลักษณะด้อยและมีแนวโน้มที่จะเป็นอาชญากร มีให้กระทำผิดได้²⁰

1.1.3 ทฤษฎีต่อมไร้ท่อ

ทฤษฎีนี้ถือว่าความไม่สมดุลหรือความแปรปรวนผิดปกติของร่างกายในระบบต่างๆ ของต่อมไร้ท่อ (Endocrine of Ductless Glands) อาจเป็นสาเหตุหรือปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลนั้นก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นได้ง่ายกว่าคนปกติทั่วไป หลุยส์ เบอร์แมน (Louis Burman) นักชีววิทยาได้กล่าวยืนยันว่า ถ้าระบบต่อมไร้ท่อในร่างกายของบุคคลใดผิดปกติการขับฮอร์โมนไม่สมดุลจะมีผลทำให้บุคคลนั้นๆ มีแนวโน้มที่จะก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมขึ้นได้ง่ายกว่าคนปกติทั่วไป เช่น คนที่มีฮอร์โมนเพศชายถูกขับออกมามากเกินไปจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงหรือในผู้หญิงซึ่งอยู่ในระยะใกล้ๆ มีประจำเดือน หรือรอบเดือน หลายคนจะมีฮอร์โมนไม่สมดุลส่งผลให้หญิงผู้นั้นมักจะเครียด หงุดหงิดง่าย และก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมได้ง่ายกว่าคนปกติทั่วไป²¹

1.2 สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยาหรือทางด้านจิตใจ

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า บุคคลปกติมักจะก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมก็เพราะมีแรงจูงใจเป็นปัจจัยหรือสาเหตุสำคัญ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ปัจจัยหรือสาเหตุจูงใจสำคัญก็คือ ตัวทรัพย์สินที่มุ่งกระทำต่ออันเป็นสำคัญหรือการฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ปัจจัยหรือสาเหตุสำคัญหลักก็จะมาจากความแค้น ความเกลียดชัง ความเสียใจ ความโศกเศร้า เป็นต้นปัจจัยทางจิตวิทยา ได้อธิบายสาเหตุของการกระทำความผิดว่าเป็นผลมาจากภาวะทางจิตใจ โดยจะศึกษาวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ

²⁰ ประเทือง ธนียผล. *อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2552. หน้า 74.

²¹ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 78.

1) ลักษณะทางจิตวิทยาทั่วไปซึ่งศึกษาวิเคราะห์ปัญหาด้านการพัฒนาทางด้านความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาที่เกี่ยวกับอุปนิสัยที่ต่อต้านสังคมและ

2) การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของอาชญากรกับจิตใจที่มีแนวโน้มเบี่ยงเบนและหมายรวมถึงความไม่สมประกอบทางบุคลิกภาพ ความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นต้น²²

ดังนั้น บุคคลที่มีจิตใจปกติการก่อเกิดความผิดหรืออาชญากรรม ต้องมีมูลเหตุชักจูงใจเป็นหลัก แต่ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่จิตใจผิดปกติมักจะก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมโดยไม่มีมูลเหตุชักจูงใจภายนอก บุคคลเหล่านี้จะกระทำความผิดหรือก่อเกิดอาชญากรรมเพราะความผิดปกติของจิตใจแรงกระตุ้น แรงเร้า ความกดดันภายในที่เก็บซ่อนไว้ในจิตใจได้สำนึก ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ลงมือกระทำความผิดหรือก่อเกิดอาชญากรรมขึ้นโดยไม่สามารถบังคับตนเองได้แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่จิตใจผิดปกติเชื่อว่าจะต้องก่อเกิดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดทุกคนเสมอไปไม่ เพราะบุคคลที่มีความผิดปกติอย่างรุนแรงถึงขั้นวิกลจริต (บ้า) มักจะไม่เป็นผู้ก่อเกิดอาชญากรรมหรือก่อเกิดการกระทำความผิด ส่วนมากบุคคลที่ก่อเกิดอาชญากรรมหรือก่อเกิดการกระทำความผิดมักจะเป็นบุคคลที่จิตใจผิดปกติไม่อยู่ในระดับถึงขั้นวิกลจริต ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้มีสิ่งกระตุ้นหรือเร้าความผิดปกติในจิตใจที่เก็บซ่อนไว้จะมีแรงขับให้แสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกตินั้นออกมา นักจิตวิทยาได้แบ่งประเภทบุคคลตามระดับความผิดปกติของจิตใจไว้ ดังนี้

- 1) พวกโรคจิต มีความผิดปกติทางจิตใจอย่างรุนแรงมากจนถึงขั้นวิกลจริต (บ้า)
- 2) พวกจิตบกพร่อง ได้แก่ พวกจิตทรมาน จิตผันผวน ผิดปกติทางเพศ ปัญญาอ่อน และพวกที่มีอาการวิปริตทางจิตอื่นๆ
- 3) พวกปัญญาอ่อน บุคคลที่มีเขาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลปกติและมักจะปรากฏให้สังเกตเห็นได้ทางด้านร่างกาย
- 4) พวกคาบเส้นระหว่างจิตปกติกับจิตไม่ปกติ บุคคลประเภทนี้เก็บซ่อนอาการที่ไม่ค่อยจะปกติของตนไว้ได้แนบเนียน จัดเป็นบุคคลอันตรายมากจะก่อเกิดอาชญากรรมได้ง่ายเมื่อถูกกระตุ้นหรือเร้าจากสิ่งรอบตัว
- 5) พวกอารมณ์แปรปรวนบุคคลประเภทนี้มีบุคลิกภาพผิดปกติมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปตามอารมณ์ จิตใจ และประสาท บุคคลเหล่านี้เก็บกดสูง มีความกดดันสูง อารมณ์รุนแรงไม่คงที่ไม่แน่นอนมีความคิดสับสน วิทกจริต เครียดมากจนอาจถึงประสาทหลอนนอกจากนี้ นักจิตวิทยาและอาชญาวิทยา ยังได้ศึกษาโรคจิตที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมของอาชญากรอีก 2 ประเภท ได้แก่

²² ธีระพล ประโชย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในการกระทำผิดของหญิง. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546. หน้า 24.

โรคจิตผันผวน (Psychopath) และโรคสกีโซเฟรเนีย (Schizophrenia) โรคจิตผันผวน (Psychopath) โรคนี้เป็นความผิดปกติในด้านความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ นิสัยใจและสภาวะความเสื่อมด้านศีลธรรมของบุคคลชอบแสดงออกมีความรู้สึกต่อสิ่งเร้าน้อยกว่าปกติ ส่งผลให้ไม่ค่อยมีความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ จึงกล้าที่จะกระทำความผิด และเห็นการกระทำความผิดเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ใช่เรื่องร้ายแรง

โรคสกีโซเฟรเนีย (Schizophrenia) โรคนี้นักพบในบุคคลวัยหนุ่มสาว มีอาการเก็บตัว ไม่มีสมาธิ มีความคิดวิตกฟุ้งซ่านมากจนเกิดการหลอนทางประสาท และแสดงออกโดยการทำร้ายตนเอง หรือคนใกล้ชิด สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ด้วย เพราะมีสามสาเหตุมาจากการผิดปกติในเรื่องสารเคมีในสมองและส่งผลมายังระบบประสาททฤษฎีจิตวิเคราะห์ หรือทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theory)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ หรือทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาวิเคราะห์ที่มีความเชื่อว่าบุคคลที่กระทำความผิดคือ ผู้ที่ปฏิบัติตนไปตามสันดานดิบ (id) ขาดการควบคุม ขาดสติ ขาดวัฒนธรรมและคุณธรรม

ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้กล่าวถึงอิทธิพลแรงจูงใจที่เป็นสาเหตุให้มนุษย์กระทำการสิ่งต่างๆ ซึ่งนำมาศึกษาพฤติกรรมทางอาชญากรรม โดยกล่าวว่า การประกอบอาชญากรรมเป็นการแสดงออกซึ่งผลจากการขาดการควบคุมจิตใจ ตามทฤษฎีนี้กล่าวว่า บุคลิกภาพของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้นมาในลักษณะแตกต่างกันนั้น เป็นผลมาจากส่วนต่างๆ ที่ ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เรียกว่า id, Ego, Super Ego จากบุคลิกภาพของมนุษย์ที่เป็นผลมาจากทั้ง 3 สิ่งอาจมีความขัดแย้งระหว่างกันและเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือประกอบอาชญากรรมได้²³

id สันดานดิบ เป็นแรงผลักดันทางชีววิทยาที่บุคคลติดตัวมาตั้งแต่เกิด เป็นจุดเริ่มต้นของจิตใต้สำนึกที่มีต่อสภาพต่างๆ รอบตัว เป็นส่วนที่ยังมิได้ขัดเกลอบรม ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะชี้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อม กล่าวคือ เป็นส่วนที่ประกอบด้วยความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางเพศ ความก้าวร้าว อันเป็นรากฐานของสัญชาตญาณที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์ เป็นตัวผลักดันให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมาตามความพอใจโดยไม่ฟังเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้นมีความอยากหรือความต้องการอยู่เสมอเป็นสันดานอย่างสัตว์

Ego อัตตา หรือ ตนเอง เป็นผลมาจากการเรียนรู้ การปฏิบัติตนเพื่อสนองตอบต่อความต้องการโดยพิจารณาว่า ตนเองจะยอมรับต่อระเบียบปฏิบัติของสังคมหรือไม่เพียงใด กล่าวคือ เป็นส่วนที่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมอันเกิดจากความต้องการของ id (สันดานดิบ) ให้แสดงออกมาในทางที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม ego เป็นตัวคอยเหนี่ยวรั้ง id ไว้จึงมีความขัดแย้งกันตลอดเวลา

²³ อุษา เลิศโตมรสกุล และอันณพ ชูบำรุง. *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2561. หน้า 180.

Super Ego สติหรือมโนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้บุคคลได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เงื่อนไขของสังคม ซึ่งบุคคลได้รับการอบรมเรียนรู้มา กล่าวคือ เป็นส่วนที่เกิดจากการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมของสังคมและการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ในสังคม จึงเป็นตัวที่มีหน้าที่สร้างอุดมคติ (ideal) ที่พึงปรารถนาของสังคมเป็นมโนธรรม (conscience) ที่คอยเตือน ego ให้รู้ว่าสิ่งใดผิดไม่ควรทำ มนุษย์เรานั้นเกิดมาพร้อมกับ id ส่วน ego และ super ego ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ และมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างดี ในการที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ประสบการณ์ในวัยเด็กและองค์ประกอบทางเพศ มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและชีวิตของมนุษย์มาก ระบบทั้ง 3 ดังกล่าวต้องต่อสู้ มีความขัดแย้ง ต้องปรับตัวกันตลอดเวลา ถ้าการกระทำบางอย่างของมนุษย์ไม่ถูกต้องผิดทำนองคลองธรรม ego ก็คอยห้ามไว้ไม่ให้ทำ เมื่อถูกห้ามความรู้สึกอยากทำนั้นก็จะถูกเก็บกดลงไปภายใต้จิตใจสำนึก (unconscious mind) เมื่อถูกเก็บกดไว้นานๆ บางครั้งเมื่อ ego และ super ego ลดลงก็อาจเกิดการกระทำที่ผิดขึ้นได้²⁴

1.3 สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านสังคม ครอบครัวและสภาพแวดล้อม

สาเหตุหรือปัจจัยทางด้านสังคมได้ค้นคว้าถึงการอธิบายความประพฤติกของอาชญากร โดยให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ กล่าวคือ การศึกษาทางด้านสังคมวิทยา มุ่งถึงการอธิบายสาเหตุของการประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ซึ่งสามารถแยกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1) ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม คือ ระบบโครงสร้างของสังคมจะเป็นตัวกำหนดให้เกิดอาชญากรรมโครงสร้างทางสังคมจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับโครงสร้างหรือองค์กรทางสังคมและอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับระบบของสังคมอย่างไร และเมื่อโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไปอาชญากรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2) ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคมเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่ามีกระบวนการอย่างไร โดยสมมติฐานว่าพฤติกรรมของมนุษย์เรียนรู้ได้ ดังนั้นพฤติกรรมอาชญากรก็อาจได้รับมาโดยกระบวนการการเรียนรู้ทางสังคม ดังนั้นกระบวนการทางสังคมจะพิจารณาด้านกระบวนการของสังคม ซึ่งผลปรากฏว่าบุคคลในสังคมมีแนวโน้มในการประกอบอาชญากรรมมากกว่าเป็นผู้เคารพหรือปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาแนวความคิดสาเหตุ หรือปัจจัยทางด้านสังคมมีเป็นมาอย่างยาวนาน โดยนักปรัชญาสมัยกรีกโรมัน นักปรัชญาในสมัยนั้นอธิบายว่าอาชญากรรมเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางสังคมและปัญหาต่างๆ ในสังคม และได้มีการเสนอแนวคิดทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของอาชญากรรมไว้เป็นจำนวนมากสาเหตุ

²⁴ ธีรวิทย์ ยอดระบำ. มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 26.

ทางด้านเศรษฐศาสตร์ คาร์ล มาร์ค ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดตัวเดียวที่สำคัญในการเกิดอาชญากรรม และเมื่ออาชญากรรมเป็นเสมือนปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆ ซึ่งมีผลมาจากระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ทางเดียวที่จะป้องกันอาชญากรรมก็คือ การเปลี่ยนแปลงระบบนั้นโดยวิธีปฏิวัติทางสังคมจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและระบบอื่นๆ ของสังคมได้ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุน จากนักอาชญาวิทยา วิลเลียม บองเซ (William Adrien Bonger) ซึ่งด้วยว่าระบบเศรษฐกิจเป็นตัวก่อให้เกิดบรรยากาศของกระบวนการผลักดันให้มีพฤติกรรมอาชญากรรม วิลเลียม บองเซ (William Adrien Bonger) ยังได้ศึกษาพบว่าในสังคมที่มีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่มุ่งหวังผลกำไรจนเกิดควรประกอบธุรกิจแบบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนโดยขาดความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมแล้วจะส่งผลให้สังคมเกิดความสับสน ขัดแย้ง คดีอาชญากรรมประทุชร้ายมากยิ่งขึ้น เพราะปรากฏจากสถิติอาชญากรรมส่วนมากพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มีฐานะยากจนขาดเสถียรภาพ ในการประกอบอาชีพเป็นสาเหตุสำคัญ²⁵

1.3.1 ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory)

ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน หรือทฤษฎีสภาพไร้กฎหมาย หรือทฤษฎีไม่ยอมรับ ค่านิยมทางสังคมเป็นแนวความคิดของ นักสังคมวิทยา เดอร์ไคม์ (Emile Durkeim, 1858-1917) ชาวฝรั่งเศส ได้แสดงความคิดเห็นว่า “อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ปกติของสังคม เมื่อใดที่บรรทัดฐานของสังคมไม่สามารถควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคม หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมของบุคคล ก็จะเป็นเหตุให้บุคคลล่องละเมิดฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคมนำไปสู่การกระทำความผิด”²⁶

เคอร์ไคม์ (Emile Durkeim) เรียกสภาพดังกล่าวนี้ว่า Anomie และได้อธิบายว่า อาชญากรรมมีลักษณะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ในปัจจุบันของสังคม ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานทางจริยธรรมในอนาคตต่อการเกิดของอาชญากรรมสามารถใช้เป็นดัชนีบอกถึงระดับความสงบเรียบร้อยในระบบสังคมกล่าวคือ การที่สังคมใดมีปริมาณอาชญากรรมสูงเกินไป ย่อมแสดงถึงความผิดปกติในสังคมและความไร้สมรรถภาพของกลไกควบคุมทางสังคม แต่ถ้าสังคมใดมีปริมาณอาชญากรรมต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยจนเกินไปก็เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงเพราะเป็นการบ่งบอกถึงความผิดปกติบางอย่างในระบบสังคมนั้น ซึ่งอาจจะได้แก่กลไกควบคุมสังคมที่เฉียบขาดหรือรุนแรงเกินไปจนไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในสังคม เป็นต้น²⁷

²⁵ อมรรรัตน์ กริยาผล. *ทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร. 2527. หน้า 60-98.

²⁶ วรเดช จันทรรศ. *สาเหตุของอาชญากรรม: ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์. 2522. หน้า 51 – 53.

²⁷ ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์. *อาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรมกรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2531. หน้า 98-99.

เคอร์โคม (Emile Durkeim) ได้ให้ความหมายของ Anomie ว่าหมายถึง การที่สังคมสลับซับซ้อนมากขึ้น จะทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมไม่มั่นคง กล่าวคือ สภาวะที่เป็น Anomie หมายถึง การไม่สามารถปรับตัวของบุคคลได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความเป็นปึกแผ่นขึ้นอย่างรวดเร็วจากความเป็นปึกแผ่นที่เป็นเอกภาพไปสู่ความเป็นปึกแผ่นที่สลับซับซ้อน จึงส่งผลทำให้เกิดภาวะ Znomie ขึ้นในที่สุด²⁸

1.3.2 กฎการเลียนแบบ (Law of Imitation)

กฎการเลียนแบบ หมายถึง การเลียนแบบพฤติกรรมและค่านิยมทางสังคม โดยเกิดจากการเรียนรู้กฎการเลียนแบบนี้ตั้งขึ้นโดย ทาร์ด (Gabriel Tarde)

ทาร์ด (Gabriel Tarde) อธิบายให้เห็นว่า อาชญากรก่ออาชญากรรมได้ เพราะเคยรู้เคยเห็นมาก่อน กล่าวคือ อาชญากรรมเกิดจากการเลียนแบบ เขาอธิบายเพิ่มว่า การเลียนแบบต่างๆ จะกระจายจากชนชั้นสูงในสังคมไปสู่ชนชั้นต่ำในสังคม การเลียนแบบเกิดจากการติดต่อสัมพันธ์หรือพบเห็นเรียนรู้²⁹

1.3.3 ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association)

ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง หรือทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม หรือทฤษฎีสมาคมกับกลุ่มที่แตกต่าง ก่อตั้งทฤษฎีนี้ได้แก่ ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H.Sutherland) ใน ค.ศ. 1934 ปรากฏในหนังสือ “Principles of Criminology” ทฤษฎีนี้ได้รับแนวความคิดจากทฤษฎี “กฎการเลียนแบบ” (Law of Imitation) ของ ทาร์ด (Gabriel Tarde)

ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง หรือทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม หรือทฤษฎีสมาคมกับกลุ่มที่แตกต่าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในการให้การยอมรับหรือไม่ยอมรับพฤติกรรมผิดกฎหมายหรือถูกต้องตามกฎหมาย หลักการนี้ครอบคลุมทั้งมิติในการคบหาสมาคม และค่านิยมของสังคม มิติในการคบหาสมาคม คือการที่บุคคลได้มากรติดต่อกับบุคคลอื่นที่เข้าร่วมในพฤติกรรมเดียวกัน ส่วนมิติค่านิยมนั้นเป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้ประสบกับรูปแบบต่างๆ ของบรรทัดฐานและค่านิยมในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น

²⁸ ฉัตรกุล พงษ์ธรรม. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2556. หน้า 17.

²⁹ อุนิษา เลิศโตมรสกุล, และอัมณพ ชูบำรุง. อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2561. หน้า 222.

ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H.Sutherland) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมทางอาญา เป็นผลต่างของการสมาคม โดยมีสมมติฐานว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์เหมาะสม ตามความคิดของผู้กระทำความผิดเอง และสถานการณ์ที่อาจทำให้บุคคลบางคนที่มีความโน้มเอียง ที่จะประกอบอาชญากรรมจะเกิดประสบการณ์ในอดีตของบุคคลนั้นด้วย³⁰

ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H.Sutherland) ยังได้อธิบายว่า พฤติกรรมทางอาชญากรรม สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ โดยขบวนการ ดังต่อไปนี้

1) พฤติกรรมการเป็นอาชญากรเกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้นั้นได้จากการอบรมสั่งสอนโดยตรงและการเรียนรู้จากปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลจากกระบวนการทางสังคม

2) การเรียนรู้เกิดจากการคบหาสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้ทางการสื่อสาร หรือสื่อสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ด้วย การติดต่อสื่อสารนั้นมีอยู่หลายวิธี อาทิเช่น การเรียนรู้จากการสนทนา รวมถึงการเรียนรู้จากการติดต่อสื่อสารโดยสัญลักษณ์ เช่นการแสดงกริยาอาการ ท่าทางต่างๆ หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่ทำให้เข้าใจความหมายที่สื่อสารนั้น

3) การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดขึ้นภายในกลุ่ม ถือเป็น การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด กล่าวคือการเรียนรู้จากบุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม เนื่องจากการยอมรับซึ่งกันและกันการถ่ายทอดพฤติกรรมย่อมทำได้ดีในบุคคลที่ไม่คุ้นเคยกันมากกว่าบุคคลที่ไม่คุ้นเคย

4) การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม หมายถึงรวมถึง วิธีการประกอบอาชญากรรม เทคนิค แรงจูงใจทัศนคติ และการหาเหตุผลเข้าข้างตัวเองเพื่อจะประกอบอาชญากรรมดั่งนั้น องค์ประกอบของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ประกอบด้วย การเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่มากระตุ้นให้บุคคล กระทำผิด เช่น เทคนิคและวิธีการในการประกอบอาชญากรรม การวางแผนที่เป็นรูปแบบเฉพาะ ของตนเอง รวมทั้งมีแนวคิดต่างๆ

5) แรงจูงใจและแรงผลักดันภายในของบุคคลที่จะทำให้ประกอบอาชญากรรมนั้น เรียนรู้ได้จากกลุ่มสมาคมที่บุคคลนั้นอยู่ในแวดวงด้วยว่ากลุ่มสมาคมนั้นมีความเคารพต่อกฎหมาย หรือชอบละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่ด้วยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ หากบุคคลอยู่ในสังคมที่บุคคลอื่นให้ความสำคัญแก่การเคารพกฎหมายบุคคลนั้นก็จะเคารพกฎหมายไปด้วย แต่หากบุคคลไปอยู่ในสังคมท่ามกลางบุคคลอื่นที่คอยแต่จะละเมิดต่อกฎหมายบุคคลนั้น ก็จะละเมิดกฎหมายตามไปด้วยดั่งนั้น บุคคลในสังคมจะปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ เป็นสิ่งที่สามารถ เรียนรู้ได้จากบุคคลในสังคมนั้นๆ เป็นสำคัญ

³⁰ ฉัตรกุล พงษ์ธรรม. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2556. หน้า 17-21.

6) การที่บุคคลจะกระทำความผิดต่อกฎหมายจนเป็นอาชญากร เป็นเพราะบุคคลมีความพึงพอใจที่จะละเมิดกฎหมายมากกว่าเคารพกฎหมายหรือปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือบุคคลมีแนวโน้มเอียงไปทางกลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่ชอบละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายมากกว่ากลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่เคารพกฎหมาย แนวคิดนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้

7) ความถี่ ระยะเวลา ที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์หรือเข้ากลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออาชญากรรม ผลที่ได้ย่อมทำให้บุคคลนั้นได้รับการยอมรับและสนิทสนมจากกลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) มากยิ่งขึ้น ซึ่งยังมีมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้มาก และเลียนแบบได้มากและง่ายเท่านั้น

8) ในขณะที่พฤติกรรมของอาชญากร เป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมโดยทั่วไปของแต่ละบุคคล แต่ความต้องการและค่านิยมเหล่านี้ก็ไม่อาจใช้อธิบายพฤติกรรมของอาชญากรได้ เพราะพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรก็แสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมแบบเดียวกัน³¹

สรุป ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างกัน เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจในเรื่องความถี่ ความเข้ม และความสัมพันธ์ของการติดต่อกันในสังคมมากกว่าที่จะให้ความสนใจในเรื่องลักษณะสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมองว่าความถี่ ความเข้ม และการติดต่อสื่อสารของบุคคลกับบุคคลที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดโอกาสที่บุคคลนั้นๆ จะคิดกระทำความผิดจะมีมากขึ้น³²

1.3.4 ทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Theory of Culture Conflict)

ทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ตั้งขึ้นจากแนวความคิดของ เซลลิน (Thorsten Selin) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความขัดแย้ง การปรับตัวเข้ากันไม่ได้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ซึ่งอยู่ในสังคมใหญ่ที่มีต่อวัฒนธรรมมาตรฐานของสังคมส่วนรวม

เซลลิน (Thorsten Selin) ได้อธิบาย ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ จนเป็นสาเหตุนำไปสู่การก่อเกิดอาชญากรรม เมื่อกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมที่ต่ำกว่าหรือวัฒนธรรมรองไปอยู่ท่ามกลางสังคมใหญ่ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่มีมาตรฐานสูงกว่า พวกที่มีวัฒนธรรมรองหรือต่ำกว่าไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่สูงกว่าได้จึงเกิดการขัดแย้งทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่านั้นมีพฤติกรรมฝ่าฝืนละเมิดกฎระเบียบและมาตรฐานของวัฒนธรรมที่สูงกว่า จนกลายเป็นการกระทำความผิด ก่อเกิดความไม่สงบในสังคม

³¹ ปกรณ์ มณีปกณ์. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เวสต์เทรคประเทศไทย. 2553. หน้า 181-183.

³² พงศกร อินธิไชย. *การกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด เรือนจำกลางบางขวาง*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 10-11.

เซลลิน (Thorsten Selin) สรุปว่า ความขัดแย้งดังกล่าวจะปะทุเกิดเป็นปัญหาขึ้นเมื่อ

1) เมื่อแนวประพตเกิดกระทบกัน ในเขตแดนของวัฒนธรรมที่อยู่ชิดกัน เช่น ชุมชนแออัด กับบริเวณหมู่บ้านที่มีมาตรฐานการครองชีพสูงกว่ามาก ก็จะเกิดปัญหาการลักขโมย และมีการกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ

2) เมื่อกฎหมายของวัฒนธรรมหนึ่งเข้าไปครอบงำอาณาเขตของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

3) เมื่อสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งอพยพเข้าไปอยู่ในเขตแดนของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

เซลลิน (Thorsten Selin) ยังกล่าวอีกว่า การขัดแย้งทางวัฒนธรรมมีหลายแง่ เช่น ความขัดแย้งในกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน และความขัดแย้งของกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน

1.3.5 ทฤษฎีวัฒนธรรมรอง (Sub-culture Theory)

ทฤษฎีวัฒนธรรมรองหรือทฤษฎีวัฒนธรรมย่อย เป็นแนวความคิดของ อัลเบิร์ต โคเฮน (Albert K. Cohen) ซึ่งได้อธิบายว่า “วัฒนธรรมย่อยของบุคคลที่กระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นภายในวัฒนธรรมของสังคม” วัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมรองเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมใหญ่ ส่วนมากผู้กระทำความผิดมักจะยึดถือวัฒนธรรมย่อยของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่าวัฒนธรรมนั้นจะมีลักษณะมุ่งร้าย ผิดกฎหมายและปฏิเสธวัฒนธรรมใหญ่

1.3.6 ทฤษฎีวัฒนธรรมของชนชั้นต่ำ (Theory of Low Class Culture)

วอลเตอร์ มิลเลอร์ (Walter B. Miller) นักสังคมวิทยาได้อธิบายว่า ลักษณะของวัฒนธรรมของกลุ่มชนในสังคมที่มีฐานะการครองชีพต่ำ การศึกษาต่ำ หรือเป็นชนชั้นต่ำกว่าระดับกลาง สังคมลักษณะนี้พวกวัยรุ่นจะมั่วสุมกันเป็นแก๊งและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันขัดกับความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของสังคม พวกนี้มีแนวพฤติกรรมตามแบบแนวของกลุ่มของแก๊ง มีพฤติกรรมเป็นนักเลง อวดเบ่งทำโก้ ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง รับจ้างทำได้ทุกอย่างและชอบทำอะไรแปลกๆ ให้เป็นจุดสนใจแก่คนอื่น ๆ

ส่วนนักจิตวิทยาวิเคราะห์ว่า การที่คนชั้นต่ำมีแบบแนวประพตตามวัฒนธรรมของตนก็เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันทางสังคมที่เขาถูกกีดกันอยู่ พวกเขาไม่สามารถเข้ากับกลุ่มชนในสังคมชั้นสูงและชนชั้นกลางได้อย่างเสมอภาค พวกนี้เป็นพวกที่สร้างปัญหาให้แก่สังคมมาก

1.3.7 ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory)

ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ได้สะท้อนถึงแนวความคิดของบุคคลโดยทั่วไปที่เห็นว่าคนเป็นอาชญากรเพราะคบเพื่อนไม่ดี เพราะครอบครัวเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนไม่ดี เพราะขาดการนับถือศาสนา เพราะการยอมรับในสังคม หรือ เพราะการขาดการศึกษาที่ดี โดยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งเหล่านี้ นอกจากนี้ ทฤษฎีการควบคุมสังคม (Social Control Theory) ยังได้นำความคิดในเรื่องความไร้ระเบียบในสังคมและความไร้บรรทัดฐานของความประพตมาผสมผสานจนกลายเป็นทฤษฎีที่มีความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน

วอลเตอร์ ซี เร็คเลส (Walter C. Reckless) นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ผู้ตั้งทฤษฎีแห่งการควบคุม (Containment Theory) ได้อธิบายว่า การควบคุมมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบการควบคุมภายใน (Inner Control System) และระบบการควบคุมภายนอก (Outer Control System) ข้อสมมติฐานมีอยู่ว่า ระบบการควบคุมภายนอก ได้แก่ จิตใจที่เข้มแข็ง และสภาพสังคมที่เข้มแข็ง ย่อมป้องกันการก่อเกิดอาชญากรรมในสังคมได้ การที่สังคมมีการก่อเกิดอาชญากรรมมากนั้น แสดงให้เห็นว่าทั้งระบบการควบคุมภายในและระบบการควบคุมภายนอก มีความอ่อนแอไม่อาจต้านทานพลังกดดันและพลังดึงดูดทางสังคมและตัวแทนอันแรงกล้าของคนในสังคมได้

ทราวิสไฮร์ชชี (Travis Hirschi) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมว่า คนเรามีความรู้สึกในจิตใจที่ระหว่าความผิดหรือละเมิดกฎหมายของสังคมอยู่ร่ำไป จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมทางสังคมโดยอาศัยข้อผูกมัดของสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญ ข้อผูกมัดนี้จะนำมาใช้ในกระบวนการมีความสัมพันธ์ทางสังคม หากขาดการยึดถือข้อผูกมัดอาชญากรรมก็ย่อมจะเกิดมีขึ้น

นอกจากนั้น ทราวิสไฮร์ชชี (Travis Hirschi) ยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอกหรือสังคมมากกว่าปัจจัยภายใน ซึ่งก็คือ จิตใจ โดยให้ความเห็นว่า หากสถาบันทางสังคมโดยเฉพาะโรงเรียนครอบครัว มีความเข้มแข็งแล้วอาชญากรรมก็จะเกิดมีขึ้นน้อยมาก

ในเวลาต่อมา ทราวิสไฮร์ชชี (Travis Hirschi) และไมเคิล อาร์ กอตต์เฟรดสัน (Michael R. Gottfredson) ได้ร่วมกันตั้งทฤษฎีการเกิดอาชญากรรมโดยทั่วไป (A General Theory of Crime) อันมีนัยสำคัญว่า หากเด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยให้รับรู้ถึงข้อผูกมัดต่างๆ ที่มีอยู่ เด็กก็จะควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ สามารถควบคุมตนเองได้สูง (High Self Control) การก่ออาชญากรรมก็จะมีน้อย แต่หากเด็กควบคุมตนเองได้ในระดับต่ำ (Low Self Control) การก่ออาชญากรรมก็จะเกิดมีขึ้นมาก ดังนั้นการควบคุมตนเองให้อยู่ในระดับสูงจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การคบเพื่อน เศรษฐกิจ ค่านิยม ความยากจน เงื่อนไขทางด้านจิตใจ เช่น ความเครียด ไม่ถือว่าเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิด สิ่งสำคัญที่ต้องกระทำก็คือ การฝึกฝนให้เด็กมีความสามารถในการควบคุมตนเองในวัยที่ยังเยาว์อยู่ กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการควบคุมสังคม ประเด็นสำคัญอยู่ที่คนเรามีความผูกพันอยู่กับความมีระเบียบทางศีลธรรม ความผูกพันนี้เริ่มจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในวัยเด็กและเมื่อเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของสถาบันทางสังคมที่จะควบคุมให้คนอยู่ในระเบียบของสังคม ข้อผูกมัดทางสังคมที่จะทำให้คนอยู่กับความมีระเบียบในทางศีลธรรมนั้นประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง³³

³³ ปกรณ์ มณีปกรณ์. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เวสต์เทรต ประเทศไทย. 2553. หน้า 190-192.

1.3.8 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีนี้ประกอบด้วยแนวคิดของนักวิชาการจำนวน 2 คนด้วยกัน กล่าวคือ

1) แนวคิดของ ซี เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (C. Ray Jeffery) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการประยุกต์ความรู้ทางด้านจิตวิทยาอธิบายสาเหตุการกระทำความผิด โดยได้อาศัยความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรม เป็นแนวความคิดหลัก กล่าวคือ แนวความคิดที่มองการเรียนรู้ อันเกิดจากความต้องการทางวัตถุ

ซี เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (C. Ray Jeffery) ได้เสนอทฤษฎีแรงเสริมที่แตกต่างกัน (Differential Reinforcement Theory) โดยกล่าวว่า คนเรามีได้มีประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตที่เหมือนกันทุกคนเพราะฉะนั้นการกระทำสิ่งต่างๆ ในอดีตจึงแตกต่างกันไป หนึ่งสิ่งเร้าที่คนประสบในชีวิตประจำวันมีความหมายและความสำคัญสำหรับแต่ละคนแตกต่างกันไป เมื่อเป็นเช่นนี้คุณภาพของสิ่งเร้าที่จะเสริมจิตใจของแต่ละคนก็แตกต่างกันไปด้วย ในบรรดาส่งเร้าทั้งหลายนี้ สิ่งเร้าบางอย่างมีผลหรือมีอิทธิพลต่อการก่อเกิดการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมขึ้นได้ เช่น บางคนเมื่อประกอบอาชญากรรมแล้วมิได้ถูกลงโทษ ก็จะเป็นแรงเสริมให้กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมต่อไปอีก แต่บางคนกลับถูกลงโทษ แรงเสริมในการกระทำความผิดก็ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำมีผลสลับกันไป ได้รับผลดีเป็นรางวัลบ้างหรือได้รับผลร้ายเป็นการลงโทษบ้าง และบางทีก็มิได้รับผลทั้งสองอย่าง แม้จะเป็นการกระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในอดีตมีอิทธิพลเพียงพต่อการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบัน

ซี เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (C. Ray Jeffery) เน้นว่าแรงเสริมที่สำคัญมากของคนเราก็คือ สิ่งที่เป็นวัตถุ เช่น แก้วแหวนเงิน ทอง รถยนต์ ทรัพย์สินต่างๆ เป็นต้น การกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้ จึงเป็นแรงเสริมที่ทำให้คนประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้สมองของคนเรามีศูนย์กลางแห่งความพึงพอใจ และศูนย์กลางแห่งความเจ็บปวด ศูนย์กลางดังกล่าวนี้ทำหน้าที่เป็นสื่อและคอยตีความสิ่งเร้าต่างๆ ที่อยู่ภายนอก ดังนั้นแรงเสริมทางสังคมยังเป็นรองแรงเสริมในทางชีวภาพซึ่งมีความต้องการในทางวัตถุเป็นสำคัญ

2) แนวคิดของ โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) ได้อาศัยความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรมเป็นแนวความคิดหลักเช่นเดียวกับ ซี เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (C. Ray Jeffery) แต่มีแนวความคิดที่แตกต่างกันกล่าวคือ โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) มีแนวความคิดที่มองการเรียนรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม

โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) ได้ตั้งทฤษฎี การมีความสัมพันธ์และแรงเสริมที่แตกต่างกัน (The Differential Association Reinforcement) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีแรงเสริมทางสังคม

โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) ได้ให้ทัศนะว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นแหล่งเสริมที่มีความสำคัญมากที่สุดโดย โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) เห็นว่าการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลมาจากการที่ปฏิกริยาต่อกันในสังคมตามความเป็นจริงแล้วสังคมประกอบไปด้วยวัฒนธรรมรอมมากมาย ทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่าสิ่งเร้าใดที่จะเป็นแรงเสริมอย่างมีประสิทธิภาพต่อบุคคล

ตามแนวความคิดของ โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) สามารถอธิบายได้ว่า คนเราเรียนรู้ทั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบของพฤติกรรมนั้น การเรียนรู้อาจจะเป็นไปโดยทางตรงคือ มีเงื่อนไขแล้วมีการปฏิบัติไปตามเงื่อนไข หรืออาจจะเป็นไปโดยทางอ้อม เช่น การเลียนแบบ หรือการยึดถือตัวแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เรารู้จัก พฤติกรรมเบี่ยงเบนจะมีความเข้มแข็งหนักแน่นขึ้นหากได้รับแรงเสริมหรือได้รับรางวัล และจะอ่อนตัวลงหากถูกลงโทษ พฤติกรรมแห่งการเบี่ยงเบนจะดำรงอยู่ต่อไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับแรงเสริม และคุณภาพของแรงเสริมว่าได้รับผลตอบแทนมากน้อยเพียงใดหากเงื่อนไขให้การกระทำความผิดเพิ่มแรงเสริมขึ้นเรื่อยๆ และไม่มีทางเลือกอื่นใดที่จะเป็นแรงเสริมเข้ามาต้านทานได้ คนเราก็ชอบที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อไป

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการเรียนรู้ของ ซี เรย์ เจฟเฟอร์รี่ (C. Ray Jeffery) เสนอว่าแรงเสริมเป็นเรื่องทางชีวภาพซึ่งมีศูนย์กลางแห่งความพอใจและความเจ็บปวดอยู่ในสมอง ความพอใจเป็นแรงเสริมให้พฤติกรรมดำเนินต่อไป ส่วนความเจ็บปวดจะหยุดยั้งแรงเสริมไม่ให้พฤติกรรมดำเนินต่อไป ส่วนแนวความคิดของ โรนัลด์ อาร์เคอร์ (Ronald Akers) ให้ความสำคัญแก่เงื่อนไขในทางสังคม โดยได้สรุปความเห็นว่าเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดมาจากแรงเสริมในทางสังคมนั้นคือการหาเหตุผลเข้าข้างตัวเองที่คนอื่นเขาทำกัน และการยึดถือวัฒนธรรมรอมที่มีอยู่ในสังคมพร้อมกันไปด้วย³⁴

1.3.9 ทฤษฎีผสมผสาน (integrated theory)

ทฤษฎีผสมผสาน (integrated theory) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีหลายปัจจัย หมายถึง “การนำทฤษฎีต่างๆ มารวมเข้าด้วยกัน โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน”

เนื่องด้วยในการศึกษาอาชญากรรมได้มีการคิดค้นทฤษฎีขึ้นมารองรับจำนวนมาก นักวิชาการหลายท่านจึงมีความเห็นว่าทฤษฎีเหล่านี้มีเนื้อหาสาระอธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมในแนวทางที่แตกต่างกัน ดังนั้น หากนำมาผสมผสานรวมกันจะทำให้ได้ทฤษฎีใหม่ที่จะเพิ่มความเข้าใจเรื่องสาเหตุและพฤติกรรมทางอาชญากรรมได้

³⁴ ปกรณ์ มณีปกรณ์. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เวสต์เทรต ประเทศไทย. 2553. หน้า 193-195.

ด้วยเหตุนี้ นับแต่ ค.ศ.1970 จนถึงปัจจุบันได้มีการพัฒนาทฤษฎีผสมผสานขึ้นเป็นจำนวนมากมีทั้งทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและไม่ได้รับการยอมรับโดยไม่มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย เพื่อความสะดวกต่อการจำแนกกลุ่มทฤษฎีผสมผสานตามลักษณะเด่นของแต่ละทฤษฎี เราสามารถจัดแบ่งแยกออกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ทฤษฎีหลายปัจจัย (Multifactor theory) ทฤษฎีนี้เป็นการผสมผสานปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าปัจจัยทั้งสองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาชญากรรม โดยได้นำเอาทฤษฎีแนวสังคมศาสตร์มาเป็นทฤษฎีต้นแบบในการผสมผสานเป็นทฤษฎีใหม่ ที่ช่วยอธิบายว่าสาเหตุที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมและละเว้นไม่ประกอบอาชญากรรม โดยบุคคลจะประกอบอาชญากรรมต้องมีองค์ประกอบของปัจจัยครบถึงจะประกอบอาชญากรรม

2) ทฤษฎีคุณลักษณะแฝง (Latent Traits Theory) ทฤษฎีนี้เป็นการผสมผสานทฤษฎีด้านอาชญาวิทยาแนวชีวภาพหรือร่างกายกับทฤษฎีแนวสังคมศาสตร์ อันมีหลักเกณฑ์สำคัญ ดังนี้ กลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกภาพส่วนตัว หรือลักษณะส่วนตัวที่มีแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม โดยสิ่งเหล่านี้อาจจะติดตัวมาแต่กำเนิด หรืออาจเกิดขึ้นในช่วงต้นหนึ่งช่วงใดของชีวิตก็ได้ และอาจจะมียุ่ตลอดไป หรือในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นระยะเวลานานมากน้อยเพียงใดก็ได้ ลักษณะดังกล่าว ได้แก่

(1) ความผิดปกติของสติปัญญา

(2) ความผิดปกติของยีนส์ (พันธุกรรมมีผลต่อพฤติกรรม)

(3) ความผิดปกติของการทำงานของสมอง

(4) ความผิดปกติของสมอง อันเกิดสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การใช้ยาเสพติด การได้รับสารเคมีบางประเภท หรือความบาดเจ็บ

ทฤษฎีนี้เสนอว่า ความผิดปกติเหล่านี้จะมีส่วนทำให้บุคคลเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมได้โดยง่าย เมื่อมีโอกาสในการกระทำความผิด โดยเชื่อว่าความผิดปกติจะคงอยู่ตลอดไปหากแต่โอกาสในการกระทำความผิดจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างหลักทฤษฎีของ Classical School (สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม) และ Positive School (สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม) เฉพาะในส่วนของความผิดปกติทางร่างกายไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพหรือจิตใจ และพฤติกรรมอาชญากรรมจะเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างความผิดปกติของร่างกายและโอกาสในการกระทำความผิด ซึ่งบุคคลที่มีความผิดปกติจึงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมอาชญากรรมได้ง่าย หากไปตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพฤติกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยสำคัญส่วนบุคคลที่เป็นสาเหตุรากฐานของพฤติกรรมอาชญากรรม ได้แก่ บุคลิกภาพสติปัญญา และความผิดปกติทางชีวภาพลักษณะส่วนบุคคลจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่โอกาสในการกระทำความผิดจะเปลี่ยนแปลง และการเจริญเติบโตจะทำให้โอกาสกระทำความผิดลดน้อยลงการเลี้ยงดูที่เหมาะสมและการใช้กลไกควบคุมอย่างเหมาะสมในขณะที่บุคคลอยู่ในวัยเยาว์สามารถลดโอกาสที่บุคคลจะมีพฤติกรรมอาชญากรรมได้พฤติกรรมอาชญากรรม เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพสังคมโอกาสที่จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากรรม

3) ทฤษฎีพัฒนาการหรือทฤษฎีหลักสูตรชีวิต (Developmental Theories or Life-course Theories) ทฤษฎีนี้มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากกระบวนการสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต พฤติกรรมจะถูกสร้างจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวตั้งแต่การเลี้ยงดูสภาพแวดล้อมภายนอกจวบจนเข้าสู่วัยรุ่นก็ต้องมีการเล่าเรียน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีหน้าที่การงานและแต่งงาน และในที่สุดก็มีครอบครัว ซึ่งกระบวนการทางสังคมเหล่านี้จะเป็นตัวแปรสำคัญที่พัฒนาหรือสร้างพฤติกรรมตลอดจนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตลอดเวลา ดังนั้น พฤติกรรมอาชญากรรมก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากพฤติกรรมที่ถูกกฎหมายเป็นผิดกฎหมาย หรือจากพฤติกรรมผิดกฎหมายเป็นถูกกฎหมาย แนวคิดนี้จึงมองพฤติกรรมของบุคคลในลักษณะเป็นผลต่อเนื่องหรือวงจรชีวิตตลอดเวลา

นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังเชื่อว่า บุคคลมีความแตกต่างในเรื่องของระยะเวลาเริ่มต้นกระทำความผิดบางคนเริ่มแต่ยังมีอายุน้อย และพฤติกรรมต่อเนื่องไปแต่บางคนเริ่มเมื่อมีอายุมากแล้ว แต่ส่วนมากจะเริ่มแต่เมื่อมีอายุน้อยและมีพฤติกรรมอาชญากรรมเรื่อยไปจนกระทั่งถึงช่วงระยะเวลากลางคนจึงมีพฤติกรรมลดน้อยลง นักวิชาการเรียกบุคคลประเภทนี้ว่า adolescent-limited criminal แต่ส่วนน้อยก็อาจมีพฤติกรรมอาชญากรรมเรื่อยไป เรียกว่า อาชญากรต่อเนื่องตลอดชีวิต (life-course persistent criminal) ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงนำเสนอคำอธิบายเกี่ยวกับอาชญากรรมในด้านการเริ่มต้นของพฤติกรรมอาชญากรรม การดำเนินการต่อหรือคงอยู่ของพฤติกรรมอาชญากรรม และการหยุดหรือลดน้อยลงของพฤติกรรมอาชญากรรม ว่ามาจากสาเหตุหรือปัจจัยใด ซึ่งไม่สามารถหาคำตอบได้จาก “ทฤษฎีลักษณะ” (Trait Theory) นอกจากนี้งานศึกษาวิจัยที่เป็นพื้นฐาน หรือที่มาของทฤษฎีแนวนี้ มาจากงานศึกษาวิจัยต่อเนื่องที่เรียกว่า การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study)³⁵

³⁵ ปกรณ์ มณีปกณ์. *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เวิลด์ เทรคประเทศไทย. 2555. หน้า 503-520.

2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจและแรงผลักดันในการกระทำความผิดต่อกฎหมาย

ความต้องการหรือค้นหาของมนุษย์เป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้มนุษย์เกิดกิเลส เกิดความโลภ ฯลฯ เพราะตราบใดก็ตามที่มนุษย์ยังไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี สิ่งที่เป็นไม่รู้จักรักความพอดี และยังคงแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อสนองต่อความต้องการเหล่านั้นของตนเอง อยู่ตลอดเวลา จนลืมนึกถึงความถูกต้องและบรรทัดฐานของสังคม ย่อมส่งผลให้เกิดการกระทำความผิด กฎหมายขึ้น สำหรับแรงจูงใจและแรงผลักดันในการกระทำความผิดต่อกฎหมาย

2.1 แนวคิดนิเวศวิทยา

แนวคิดนิเวศวิทยา (Ecology) เป็นสาขาหนึ่งของชีววิทยาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสภาพแวดล้อม การศึกษาทางนิเวศวิทยานั้น คือ การศึกษาพื้นที่ที่มีผลต่อการกระทำผิด แนวความคิดทางนิเวศวิทยากับการเกิดอาชญากรรมที่มีส่วนสำคัญกับงานวิจัยชิ้นนี้คือการนำเอาแนวความคิดทางนิเวศวิทยามาอธิบายในส่วนของสถานที่หรือแหล่งที่เกิดอาชญากรรมหรือที่อยู่ของอาชญากร หรืออิทธิพลของพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการกระทำผิด ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะต้องปรับตัวเองเพื่อจะให้ความประพฤติให้เข้ากับคนส่วนใหญ่ในชุมชน แต่ในสวนนิเวศวิทยาที่มีอิทธิพลแต่ก็ไม่อธิบายได้ทั้งหมด แม้ว่าสิ่งแวดล้อมทางด้านละแวกบ้านและชุมชนมีผลกระทบกระเทือนแต่ละบุคคลแต่ละบุคคลก็จะได้รับความกระทบกระเทือนไม่เท่ากันสุดแต่บุคลิกภาพของบุคคลที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากครอบครัว เป็นสำคัญ³⁶ ในกรณีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยนั้น นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน คือ Tarf and England (1964) ได้แบ่งแยกลักษณะของชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชนในลักษณะเหมือนกันไว้ ดังต่อไปนี้³⁷

- 1) ละแวกบ้านที่ยากจน บุคคลส่วนใหญ่ยากจนแต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีการกระทำผิดมากเพียงแต่มีการลักขโมยบ้างซึ่งมีอยู่ทั่วไปในเขตนี้
- 2) เขตชุมชนแออัดหรือเขตสลัม เป็นเขตที่มีความยากจนมีความซับซ้อนในประชากร และปัญหาอื่นๆ มีตรอกแคบๆ มีตึก และชั้นๆ ประเพณี โดยที่มีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน มีคนย้ายเข้าย้ายออกอยู่เสมอและไม่ค่อยรู้จักหน้ากัน สลัมเป็นเขตที่มีคนหลายพวกหลายเหล่า ที่ประสบความล้มเหลวในชีวิตขาดสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

³⁶ ประหยัด พวงจำปา. ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ถูกคุมความประพฤติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2537. หน้า 47.

³⁷ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 47-48.

3) เขตที่อยู่กันอย่างหนาแน่นไม่ใช่สลัมมีลักษณะคล้ายเป็นเขตบ้านเช่าขาดการเคารพนับถือ ประเพณีอันดีงาม และขาดความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว เป็นสภาพสังคมที่ขาดระเบียบวินัย ขาดความต้องการในการรักษาระเบียบวินัย ไม่มีใครเอาใจใส่กัน คนที่อยู่ในห้องต่างอยู่ อย่างโดดเดี่ยว มักแสดงพฤติกรรมในทางผิดปรกติหรือมีฉะนั้นก็ประกอบอาชญากรรม

4) เขตโจรผู้ร้ายและแหล่งอบายมุข เขตนี้จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ ตำรวจเพื่อลดการประกอบอาชญากรรม ธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น ยานโสเภณี แหล่งการพนัน เขตนี้จะเป็นเขตที่ดึงดูดอาชญากรร้ายการก็ค่อยไปแสวงหาอยู่ด้วย การเติบโตของเด็กจะเกิดขึ้น มาพร้อมกับค่านิยมที่ผิดและก็ได้รับอิทธิพลที่เป็นปรีภัยต่อสังคมต่อไป

5) เขตชนบทเสื่อมโทรม มีความเป็นอยู่ไม่ดี ผู้คนที่อาศัยในแถบนี้ประพฤติดิน ฝ่าฝืนกฎของสังคมซึ่งเป็นเขตที่มีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรม บางแห่งก็เป็นที่อยู่ของพวกแก๊ง (gang) ที่หลบออกไปจากเมือง เป็นที่เสื่อมคลายในทางธุรกิจการค้า ขาดผู้นำชุมชนเป็นที่อยู่ของคนจนตรอก เมื่อเด็กได้เห็นความประพฤติดีที่ไม่ดีของผู้ใหญ่ก็จะเกิดความนิยมชมชอบ เด็กในละแวกบ้านก็จะขาด การควบคุมของครอบครัวที่ดีเช่นกัน อาจจะชักจูงกันกระทำผิดได้

6) เขตที่เป็นในลักษณะมีสิ่งกันไม่ว่าจะจะเป็นทางกายภาพหรือสังคม เช่น เขตแบ่งแดน ระหว่าง 2 กลุ่มชน ไม่ว่าจะจะเป็นเขตชายแดนที่มีแม่น้ำกั้น เป็นต้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งนำไปสู่ อาชญากรรมได้ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยนี้มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำตรงที่หากบุคคลที่มี พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำที่ฝ่าฝืนทางสังคมได้อาศัยอยู่ในลักษณะชุมชนตามที่ Taft and England ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้นก็มีความเสี่ยงสูงที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีกอันเนื่องมาจากการกลับมา เจอสภาพแวดล้อมเดิมๆ ย่อมหันกลับมาดำเนินชีวิตแบบเดิมก่อนกระทำผิดแล้วถูกจับได้มากกว่า การเปลี่ยนลักษณะชุมชนใหม่จากการศึกษาวิจัยของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม (2542) เรื่อง “การกระทำผิดซ้ำภายหลังการคุมประพฤติ” พบว่าผู้ถูกคุมประพฤติส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อม ของชุมชนเป็นแหล่งหรือใกล้เคียงแหล่งยาเสพติด อบายมุขหรือปัญหาอื่นๆ ทำให้หวนกลับมากระทำ ผิดซ้ำอีกเป็นต้น ดังนั้นจากแนวคิดทางด้านนิเวศวิทยาเราก็สามารถสรุปได้ว่า สภาพลักษณะชุมชน ที่อยู่อาศัยก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดอาชญากรรมซึ่งเป็นการกระทำผิดซ้ำได้

2.2 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs)

อับราฮัม มาสโลว์³⁸ เป็นผู้วางรากฐานจิตวิทยามนุษยนิยม เขาได้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาของอเมริกันเป็นอันมาก ทฤษฎีของเขามีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การตอบสนองแรงขับเป็นหลักการเพียงอันเดียวที่มีความสำคัญที่สุดซึ่งมีเบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์

³⁸ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ทฤษฎีคลาสสิกที่ใช้ในงานวิจัย. (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation). 30 ธันวาคม 2566 สืบค้นจาก <https://bearytutor.Blogspot.com/2016/10/maslow.html>.

มาสโลว์มีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับแรงจูงใจ โดยเน้นในเรื่องลำดับขั้นความต้องการ เขามีความเชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการอันใหม่ที่สูงขึ้นเมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนอง เช่น ความมั่นคงความปลอดภัย กินอิ่มนอนหลับ ความต้องการอื่นจะเข้ามาทดแทน เป็นพลังซึ่งจูงใจให้ทำพฤติกรรม เช่น อาจเป็นความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น แรงจูงใจของคนเรามาจากความต้องการ พฤติกรรมของคนเรามุ่งไปสู่การตอบสนองความพอใจ มาสโลว์ เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่ จะทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของมาสโลว์ โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (Wanting Animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจ และเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างอยู่เสมอ

มาสโลว์ กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนาตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need-Hierarchy Conception of Human Motivation) มาสโลว์เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปเป็น 5 ลำดับ ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)

เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจนการพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกาย และของอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับ ในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใด ประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้น ให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นอย่างไรก็ตาม ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับความพึงพอใจ บุคคลก็จะอยู่ภายใต้ความต้องการนั้นตลอดไป ซึ่งทำให้ความต้องการอื่นๆ ไม่ปรากฏหรือกลายเป็นความต้องการระดับรองลงไป

2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)

เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วบุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (Safety or security) Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและ ในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็กๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพอาศัยผู้อื่น ตัวอย่าง ทารกจะรู้สึกกลัว

เมื่อถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือเมื่อเขาได้ยินเสียงดังๆ หรือเห็นแสงสว่างมากๆ แต่ประสบการณ์และการเรียนรู้จะทำให้ความรู้สึกกลัวหมดไปความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว แม้ในบุคคลที่ทำงานในฐานะเป็นผู้คุ้มครอง เช่น ผู้รักษาเงิน นักบัญชี หรือทำงานเกี่ยวกับการประกันต่างๆ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาลแม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะไฝหาความปลอดภัยด้วยกันทั้งสิ้น ศาสนาและปรัชญาที่มนุษย์ยึดถือทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เพราะทำให้บุคคลได้จัดระบบของตัวเองให้มีเหตุผลและวิถีทางที่ทำให้บุคคลรู้สึก “ปลอดภัย” ความต้องการความปลอดภัยในเรื่องอื่นๆ จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สงคราม อาชญากรรม น้ำท่วม แผ่นดินไหว การจลาจล ความสับสนไม่เป็นระเบียบของสังคม และเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพเหล่านี้

3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) ถือว่าเป็นความต้องการขั้นที่ 3 ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคม ไม่มีเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจำนวนเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยาหรือลูกๆ ได้ลดน้อยลงไป นักเรียนที่เข้าโรงเรียนที่ห่างไกลบ้านจะเกิดความต้องการเป็นเจ้าของอย่างยิ่ง และจะแสวงหาอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน³⁹

4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem Needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจแล้ว พลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือมนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น 2 ลักษณะ คือลักษณะแรกเป็นความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from others)

(1) ความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect)

คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรงมีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภาระกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง

³⁹ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ทฤษฎีคลาสสิกที่ใช้ในงานวิจัย. (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation). 30 ธันวาคม 2566 สืบค้นจาก <https://bearytutor.Blogspot.com/2016/10/maslow.html>.

(2) ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียง เป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ยอมรับ มีความต้องการที่จะ ได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณค่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

5) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization needs) ลำดับขั้นสุดท้ายได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น มาสโลว์อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่าปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขาและมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization needs) ลำดับขั้นสุดท้าย ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น มาสโลว์อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขาและมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ⁴⁰

2.3 ทฤษฎีการประทับตรา หรือทฤษฎีตีตรา (Labeling theory)

เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการอาชญาวิทยายุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว

ที่มาของทฤษฎีนี้ พัฒนามาจากแนวคิดของ Howard S. Becker นักสังคมวิทยาชาวชิคาโก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีการกระทำตอบโต้ทางสังคม (Social reaction theory) ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า การกระทำใดใดก็ตามที่เรียกว่าเป็น “พฤติกรรมเบี่ยงเบน (deviant behavior)” โดยเนื้อแท้ของมันแล้ว ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้นโดยตรง แต่เป็นแนวโน้มที่คนส่วนใหญ่มีการประทับตราในเชิงลบให้กับพฤติกรรมนั้นๆ ที่เขาเห็นว่าผิดแผกแตกต่างไปจากบรรทัดฐานที่สังคมคาดหวังหรือต้องการให้เป็น ดังนั้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนในมุมมองของทฤษฎีนี้ จึงเน้นไปที่ปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อผู้กระทำผิดมากกว่าเนื้อหาสาระของการกระทำนั้นโดยตรง

⁴⁰ “เรื่องเดียวกัน”

แนวคิดดังกล่าวก็พอมีเหตุผลสนับสนุนอยู่ ดังจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมอย่างเดียวกันในสังคมหนึ่งอาจจะเป็นสิ่งผิด ในขณะที่อีกสังคมหนึ่งอาจมองว่าเป็นพฤติกรรมปกติ การปล้นคนรวยแล้วนำทรัพย์สินที่ได้ไปช่วยเหลือคนจนของโจรสลัดก่อน แม้จะผิดกฎหมายแต่สังคมก็มองด้วยความชื่นชมเมื่อพันโทชอกออกมาแล้วสังคมก็ยังให้การยอมรับก็มีตัวอย่างอยู่ให้เห็น การชกกันในสนามรบของทหารถูกยกย่องว่าเป็นสิ่งมีเกียรติ เป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ในขณะที่วัยรุ่นยกพวกตีกันถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมเลวร้าย สตรีมีสามีคราวเดียวกันหลายคนถูกประณามในสังคมทั่วไป แต่ในกลุ่มชนที่ยอมรับวัฒนธรรมการมีครอบครัวแบบเมียเดียวหลายผัวหรือ “polyandry” เช่น ชาวธิเบตบางกลุ่มในเนปาลหรืออินเดีย การกระทำเช่นนั้นก็มีใช้สิ่งผิดปกติสำหรับพวกเขาเลย สมัยหนึ่งการสูบบุหรี่ถือเป็นพฤติกรรมปกติ แต่ปัจจุบันกลายเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย⁴¹

Lemert นักทฤษฎีการประทัประตราได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมเบี่ยงเบนไว้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การเบี่ยงเบนขั้นต้นและการเบี่ยงเบนขั้นที่สอง (primary & secondary deviant) การเบี่ยงเบนขั้นต้น หมายถึง การที่บุคคลได้กระทำความผิดเล็กน้อย สังคมไม่มองว่าเป็นความผิด ผู้กระทำผิดจึงไม่รู้สึกรู้ว่าตนเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การจอดรถในที่ห้ามจอดในที่ที่การจราจรไม่พลุกพล่าน อาจถูกมองว่าไม่ดีแต่ก็ไม่ถึงกับถูกประณามจนเกินเหตุจากสังคม ความผิดที่ไม่มีผู้รู้เห็น หรือความผิดที่ไม่สามารถเอาผิดได้ ถือว่าเป็นความเบี่ยงเบนขั้นต้น เพราะสังคมยังไม่มีปฏิกิริยาในเชิงลบหรือตีตราว่าเขาเป็นคนเลว การเบี่ยงเบนในขั้นที่ 2 หมายถึง การกระทำความผิดที่สังคมรับรู้และลงโทษเอาผิดกับผู้กระทำ พร้อมทั้งตีตราว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมหรือถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลอันตรายต่อสังคม⁴²

วัยรุ่นคนหนึ่ง เธออาจจะเริ่มต้นชีวิตนักเที่ยวในครั้งแรกด้วยความรู้สึกต้องการผ่อนคลายเพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น แต่โซคร้ายที่กลุ่มเพื่อนที่เธอไปเที่ยวด้วยนั้น เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ได้ชื่อว่าเป็น “กลุ่มสาวใจแตก” คนในครอบครัวของเธอและเพื่อนบ้านใกล้เคียง ต่างพากันตราหน้าเธอว่าเริ่มจะเป็นสาวใจแตก การเที่ยวในครั้งต่อมาอาจเป็นพฤติกรรมเพียงเพื่อประชดประชันคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านแต่ปฏิกิริยาตอบโต้จากครอบครัวและเพื่อนบ้านของเธอจะเริ่มรุนแรงเป็นทวีคูณและชัดเจนยิ่งขึ้น จนเธอเกิดความรู้สึกว่าพวกเขาไม่เข้าใจเธอและมีอคติกับเธอเกินไป เกิดความรู้สึกไร้ค่า และท้ายที่สุด การถูกมองในแง่ลบตลอดเวลา ก็จะเป็นสาเหตุให้เธอไม่มีทางเลือก และต้องตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนนักเที่ยวอย่างถาวร ซาซึนกับพฤติกรรมที่ถูกมองว่าผิดและยอมรับการเป็น “สาวใจแตก” ของตนเองอย่างเต็มตัว

⁴¹ กองพัฒนาพฤตินิสัย Bureau of Rehabilitation. อาชญากรกับทฤษฎีการประทัประตรา. 5 สิงหาคม 2566 สืบค้นจาก http://br.correct.go.th/br_wp/?p=24.

⁴² “เรื่องเดียวกัน”

ผู้ชายบางคนเมื่อเกิดความเครียดจากพฤติกรรมบางอย่างจากภรรยาของตน อาจแอบไปคบหาที่มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นเพื่อความผ่อนคลายเป็นบางครั้งในฐานะ “กิ๊ก” โดยไม่ได้คิดจริงจังกับหล่อนมากนัก แรกๆ อาจรู้สึกสับสนอึดอัดใจ เกิดความวิตกกังวล เกรงจะถูกภรรยา หรือเพื่อนที่ทำงานจับได้และถูกประณามว่าเป็นคนเจ้าชู้ จิตใจโลเล ไม่ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว แต่โชคร้าย เขาถูกภรรยาจับได้ เรื่องของเขาถูกแพร่กระจายไปจากปากสู่ปากจนรู้กันไปทั่ว แม้เขาจะพยายามอธิบายอย่างไรก็ไม่ไม่มีใครเชื่อถือหรือสนใจต่อเหตุผลของเขา ในที่สุดเขาก็ต้องเลิกสนใจความรู้สึกของคนอื่น ปรับความรู้สึก ยอมรับสภาพการเป็น “คนเจ้าชู้” ไปโดยปริยาย และยกฐานะผู้หญิงคนนั้น จาก “กิ๊ก” เป็นภรรยาน้อยอย่างเปิดเผย

สำหรับคนที่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรก็เช่นกัน ในเบื้องต้นเขาอาจจะไม่มีความรู้สึกว่าเป็นอาชญากร บางคนต้องคดีฆ่าคนตายเนื่องจากบันดาลโทสะ ถูกเหยียดถูกเหยียดหยาม และไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ อารมณ์ชั่ววูบพลิกผันชีวิตของเขาจากการเป็นคนปกติไปสู่การเป็นนักโทษ ในเรือนจำ การเรียนรู้และจิตวิญญาณของความเป็นอาชญากรจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับขณะอยู่ในคุก เขาต้องคบหาใกล้ชิดสนิทสนมกับอาชญากรตัวจริง เพื่อนทุกคนต่างก็รับรู้ตรงกันว่าเขาคืออาชญากร ฆ่าคนตาย เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วทัศนคติในเชิงลบของสังคม เหตุผลการไม่รับเข้าทำงานของนายจ้าง ความหวาดระแวงของครอบครัว สายตาของเพื่อนบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จะเป็นเครื่องมือ ตอกย้ำในการประทับตราอาชญากรให้กับเขาได้เป็นอย่างดี ในที่สุดเขาก็หมดทางเลือก เกิดความรู้สึก ต่อต้านสังคม ยอมรับอย่างแท้จริงว่าตัวเองคืออาชญากรเต็มตัว กล้าที่จะเข้าสู่วงการอาชญากรและ พร้อมที่ก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้อีก นั่นคือนัยยะของสิ่งที่ Backer กล่าวว่า “สังคมคือผู้สร้างอาชญากร”

ทฤษฎีการประทับตราพยายามชี้ให้เห็นว่าสังคมนั้นมีส่วนทำให้บุคคลกลายเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ เพราะไม่เปิดโอกาสให้คนแก้ตัวบางครั้งคนมีอำนาจกระทำผิดก็ไม่ถูกลงโทษ ในขณะที่บางคนทำผิดเล็กน้อยก็ถูกลงโทษอย่างรุนแรง ซึ่งก็ได้รับการยอมรับเป็นอย่างกว้างขวาง มีการนำไปประยุกต์ พัฒนาต่อยอดทั้งในด้านสังคมวิทยา อาชญาวิทยาและจิตวิทยา อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ อยู่ไม่น้อย โดยเห็นว่าทฤษฎีนี้ ไม่ได้มีการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน อย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร นอกจากจะแสดงความเห็นนอกเหนือจากคนด้อยโอกาสในสังคมที่มักตกเป็น อาชญากรเท่านั้น แต่ถึงกระนั้นทฤษฎีการประทับตรามีประโยชน์ต่อวงการอาชญาวิทยามาก เพราะได้มีการนำแนวคิดไปปรับใช้ในการแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดเล็กน้อย หรือความผิดครั้งแรกที่ไม่ร้ายแรง โดยให้บุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสแก้ตัว ในลักษณะการพิพากษา ให้รอลงอาญาหรือการคุมประพฤติ แม้ผู้ที่ถูกตัดสินจำคุกไปแล้วระยะหนึ่ง เมื่อมีความประพฤติดี มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าสำนึกตระหนักในการกระทำผิดก็มีการลดโทษให้ หรือพักการลงโทษ ปลอ่ยตัวก่อนกำหนดพ้นโทษจริงตามคำพิพากษาขอศาล รัฐบาลเองก็มีแนวนโยบายในการพัฒนา ฝึกฝนอบรมผู้กระทำความผิดทั้งในด้านความรู้ ความคิดและจิตสำนึก ให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ดี

ลดการประทุษร้ายของสังคม ซึ่งจะทำให้เขาสามารถปรับปรุงตัวและกลับเข้าสู่สังคมได้ตามปกติ ไม่ถลาลึกยอมรับตัวเองว่าเป็นอาชญากรโดยสันดานและเส้นทางที่จะเลือกเดินต่อไปในวันข้างหน้า⁴³

3. ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ

คำว่า “การกระทำผิดซ้ำ” ในภาษาอังกฤษมีหลายคำ ได้แก่ Recidivism ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา สำหรับคำที่ใช้ในประเทศอังกฤษ คือ Reoffending⁴⁴

คำว่า Recidivism มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือคำว่า Recidere⁴⁵ โดยมีที่มาจาก การเติมคำว่า “re” เข้าไปข้างหน้าคำกริยา “cidere” ที่มีความหมายว่า ต่ำลง ลดลงหรือน้อยลง นำไปสู่คำว่า Recidere ที่แปลว่า การถอยหลังกลับนั่นเอง คำว่า Recidivism จึงมีความหมายตรงตัวว่า การถอยหลังกลับ (to fall back) ซึ่งมักจะใช้ในความหมายของการถอยหลังกลับสู่ลักษณะนิสัยที่ไม่ดี (into bad habits) หรือการกลับสู่ลักษณะนิสัยดั้งเดิม (into old habits) โดยมักใช้กับบริบทของอาชญากรรมหรือกระทำผิดกฎหมายอาญาโดยเฉพาะ⁴⁶

พจนานุกรมฉบับต่างๆ และนักวิชาการต่างให้ความหมายของคำว่า การกระทำผิดซ้ำ หรือ Recidivism ที่แตกต่างกันไป แต่ก็ล้วนเป็นที่เข้าใจได้ในบริบทเดียวกันว่าหมายถึงการที่บุคคลหนึ่ง กลับไปกระทำผิดกฎหมายซ้ำอีกนั่นเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Merriam-Webster Dictionary ให้ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ว่าเป็น แนวโน้มในการหวนกลับไปมีพฤติกรรมอาชญากร⁴⁷

⁴³ กองพัฒนาพฤตินิสัย Bureau of Rehabilitation.อาชญากรกับทฤษฎีการประทุษร้าย. 5 สิงหาคม 2566 สืบค้นจาก http://br.correct.go.th/br_wp/?p=24.

⁴⁴ Open Justice, Making Sence of Justice. July 2, 2023 from <http://open.justice.gov.uk/reoffending/prisons/>

⁴⁵ Michael D. Maltz, Recidivism (Orlando, Florida: Academic, 2001), p. 54. July 2, 2023 from http://www.uic.edu/depts/lib/forr/pdf/Crim_just/recidivism.pdf.

⁴⁶ Merriam-Webster Online Dictionary. June 30, 2023 from <http://www.merriam-webster.com/word-of-the-day/2012/06/02/>

⁴⁷ Merriam-Webster Online Dictionary. October 24, 2023 from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/recidivism>.

Black's Law Dictionary ยังให้ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ว่าหมายถึง แนวโน้มในการหวนกลับไปมีนิสัยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมอาชญากร ส่วนสารานุกรม Britannica ให้ความหมายของคำว่า Recidivism ว่าคือ แนวโน้มในการมีพฤติกรรมอาชญากรอย่างต่อเนื่องอันนำไปสู่การจับกุมและการถูกจำคุกหลายครั้ง⁴⁸

Oxford Dictionary ให้ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ว่า “ลักษณะนิสัยในการกลับไปกระทำผิดกฎหมายอีก” และจึงให้ความหมายของคำว่าผู้กระทำผิดซ้ำ (Recidivist) ว่า “ผู้ที่กลับไปกระทำผิดกฎหมายอย่างเป็นนิสัย”⁴⁹

H. M. Metcalf ให้ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ว่า “การหวนกลับไปหรือการกลับไปมีลักษณะนิสัยอาชญากร โดยเฉพาะภายหลังจากที่เคยถูกลงโทษมาแล้ว” ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นนัยที่แนวความคิดเรื่องการแก้ไขผู้กระทำผิดด้วย⁵⁰

Harry Willbach ผู้วิจัยบทความเรื่อง “อะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ” (What Constitute Recidivism) ให้ความหมายของคำว่า “การกระทำผิดซ้ำ” ว่าหมายถึง “การกระทำซ้ำซึ่งพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ภายหลังจากที่ผู้มีพฤติกรรมดังกล่าวเคยได้รับประสบการณ์ด้านลบอันเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้ว หรือเคยได้รับการปฏิบัติหรือฝึกฝนให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากพฤติกรรมเดิมของตนดังกล่าว”⁵¹

สำหรับคำว่า ผู้กระทำผิดซ้ำ หรือ Recidivist นั้น สถาบันยุติธรรมแห่งชาติ (National Institute of Justice) ของสหรัฐอเมริกากล่าวถึงผู้กระทำผิดซ้ำว่าเป็น ผู้ที่หวนกลับไปมีพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายอีกหลังจากที่บุคคลดังกล่าวได้รับโทษหรือได้ผ่านกระบวนการแทรกแซงพฤติกรรมมาแล้ว สำหรับการกระทำผิดครั้งก่อน⁵²

⁴⁸ Encyclopaedia Britannica. June 30, 2023 from <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/493522/recidivism>.

⁴⁹ Norval Morris, *The Habitual Criminal* (Westport, Connecticut: London School of Economics and Political Science, Greenwood, 1950), p. 3.

⁵⁰ “เรื่องเดียวกัน”

⁵¹ Harry Willbach, “What Constitutes Recidivism,” *Journal of Criminal Law and Criminology* 33. 1942. p 32.

⁵² National Institute of Justice, Recidivism. October 27, 2023 from <http://www.nij.gov/topics/corrections/recidivism/pages/welcome.aspx>.

Black's Law Dictionary ให้ความหมายว่า คือ บุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาชญามาแล้วหลายครั้ง หรือผู้กระทำความผิดอีกและยังหมายความรวมถึง ผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัย (Habitual Offender หรือ Habitual Criminal) และผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต⁵³ แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดซ้ำนั้นมีหลายแง่มุม

โดยคำว่าผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัย หรือ Habitual Offender นั้น Black's Law Dictionary ให้ความหมายว่าหมายถึง บุคคลที่กระทำความผิดอาญาในลักษณะเดียวกันหรือในความผิดอย่างเดียวกันซ้ำๆ หลายครั้งในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด และด้วยเหตุนี้ จึงเข้าหลักเกณฑ์ที่ต้องเพิ่มโทษแก่บุคคลดังกล่าวตามกฎหมาย⁵⁴ ในขณะที่สารานุกรม Britannica ให้ความหมายของคำว่าผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัยว่าเป็น บุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาบ่อยครั้งและได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นอันตรายต่อสังคม⁵⁵

Black's Law Dictionary ให้ความหมายของคำว่าผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต หรือ Career criminal ว่า ตามคู่มือการลงโทษระดับรัฐ (Federal sentencing guideline) ของสหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิตคือบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญารุนแรง (Violent Felony) หรือกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด (Controlled Substances) มาแล้ว 2 ครั้ง แล้วได้กระทำความผิดอาญาอีกครั้ง⁵⁶

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “การกระทำความผิดซ้ำ” หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้หวนกลับไปกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันหรือในความผิดอย่างเดียวกันซ้ำๆ หลายครั้ง ทั้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำไปแล้วทั้งกรณีพ้นโทษแบบมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไขในช่วงปีงบประมาณหนึ่งๆ แล้วหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำโดยถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ทั้งในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังการปล่อยตัว

⁵³ Black's Law Dictionary. (8th ed. Eagan). MN: Thomson West. 2004.

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน”.

⁵⁵ Encyclopaedia Britannica. July 30, 2023 from <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/250832/habitual-offender>.

⁵⁶ “เรื่องเดียวกัน”

4. ทฤษฎีในการลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา

เมื่อเข้าใจถึงสาเหตุและลักษณะของพฤติกรรมกระทำผิดกฎหมายแล้วจึงต้องมีการศึกษาถึงวิธีการจัดการ รวมไปถึงวิธีการป้องกันการเกิดพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ ในปัจจุบันรัฐนั้นหรือสังคมนั้นมีเจตนาและวัตถุประสงค์อย่างไรในการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายตามแต่สถานการณ์ของสังคม ขณะที่มีการบังคับใช้วิธีการจัดการกับผู้กระทำผิดในแต่ละวิธีการนั้นๆ ในการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายผ่านวิธีหรือมาตรการในการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายที่รัฐหรือสังคมนั้นๆ เลือกใช้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศไทย ซึ่งนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้นั้นปรากฏแนวความคิดทฤษฎีในการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายที่สำคัญจำนวน 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีป้องปราม ทฤษฎีตัดโอกาสในการกระทำผิด และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟู ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ทฤษฎีแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)

ทฤษฎีแก้แค้นทดแทนเป็นแนวความคิดดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณย้อนกลับไปได้ถึงสมัยที่มีการสร้างประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) เมื่อประมาณ 1875 ปี ก่อนคริสต์ศักราช มีหลักการว่า การลงโทษผู้กระทำผิดจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้กระทำผิดสมควรได้รับความเจ็บปวดและความเจ็บปวดดังกล่าวก็ควรจะทำเทียมกับปริมาณความร้ายแรงของความเสียหายที่บุคคลดังกล่าวได้ก่อขึ้นหรือเท่ากับความร้ายแรงของการกระทำผิดของบุคคลดังกล่าว ซึ่งแนวความคิดเบื้องหลังการแก้แค้นทดแทนมีที่มาจากแนวความคิดที่ว่า อาชญากรรมหรือการกระทำผิดกฎหมายรบกวนความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้นอาชญากรหรือผู้กระทำผิดกฎหมายจึงสมควรได้รับการลงโทษเพื่อฟื้นฟูความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม⁵⁷

เออร์เนสต์ ฟาน เดน ฮาก (Ernest van den Haag) กล่าวว่า “การแก้แค้นทดแทนไม่ได้ทำไปเพื่อทำให้บุคคลใดพอใจหรือเพื่อชดเชยให้กับบุคคลใดที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียหรือถูกทำร้ายอันเนื่องมาจากอาชญากรรม แม้ว่ามันอาจจะมีผลเช่นนั้นก็ตาม แต่การแก้แค้นทดแทนมีขึ้นเพื่อการบังคับใช้กฎหมายและเพื่อการอ้างสิทธิตามกฎหมาย”⁵⁸

⁵⁷ Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, *Principle of Criminology*. (11th ed). Dix Hills, New York: General Hall. 1993. pp. 307.

⁵⁸ Ernest van den Haag. *Punishing Criminals*. New York: Basic Books. 1975. p. 11 quoted in Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, op.cit.

แอนดรูว์ ฟอน เฮิร์ช (Andrew von Hirsch) อธิบายว่า ในเมื่อผู้กระทำผิดไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลอื่นๆ ที่ในทางตรงข้ามสามารถอดกลั้นไม่เข้าไปรบกวนสิทธิของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดจึงได้รับประโยชน์อันไม่เป็นธรรมมากกว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคม การลงโทษจึงเป็นการแก้ไขความไม่เป็นธรรมดังกล่าวด้วยการกำหนดความเสียหายที่เท่าเทียมกันให้กับผู้กระทำผิด ทั้งนี้เพื่อเป็นการฟื้นฟูความสมดุลที่เสียไปอันเนื่องมาจากการกระทำของอาชญากร และเมื่อผู้กระทำผิดถูกลงโทษแล้วย่อมส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่อาจได้รับประโยชน์เหนือบุคคลได้อื่นอีกต่อไป⁵⁹

นอกจากนี้ ในการลงโทษผู้กระทำผิดยังมีหลักการทั่วไปว่า ระดับความรุนแรงในการลงโทษจะต้องเท่าเทียมกับความร้ายแรงของการกระทำผิดที่ได้กระทำลงไป โดย Von Hirsch กล่าวว่าหลักการลงโทษต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่กระทำเป็นหลักการพื้นฐานของความยุติธรรม หลักการดังกล่าวเป็นเครื่องรับประกันว่าโทษที่ลงแก่ผู้กระทำผิดมีความเป็นธรรม ว่าสิทธิของผู้ที่ถูกลงโทษไม่ได้ถูกนำมาเป็นเครื่องสังเวยเพื่อประโยชน์ผู้อื่น และผู้กระทำผิดไม่ได้รับการปฏิบัติมากกว่าหรือน้อยกว่าที่ควรจะถูกดำเนินตามเนื้อหาแห่งการกระทำผิด⁶⁰

ในขณะที่ John Dewey ได้แย้งว่า ความเป็นธรรมของการลงโทษจะต้องแสดงให้เห็นได้ถึงผลลัพธ์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้กระทำผิดและต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมด้วย โดยมากแล้ว คนมักจะกล่าวว่า ถ้าอาชญากรไม่ถูกลงโทษตามที่สมควรถูกลงโทษเสียแล้วเหยื่อจากการกระทำผิดก็ย่อมจะต้องหาทางแก้แค้นเอาคืนด้วยตนเอง ทำให้เหยื่อต้องหันไปพึ่งอำนาจศาลเตี้ยหรือปฏิเสธที่จะร้องทุกข์หรือให้การเป็นพยาน ซึ่งอาจกลายเป็นการขัดขวางการจัดการกับอาชญากรของรัฐ จากแง่มุมดังกล่าวทำให้การลงโทษตามกฎหมายกลายเป็นวิธีการจัดการกับความรู้สึกโกรธแค้นอาฆาตส่วนตัวของเหยื่อและจึงนำเอาอาชญากรเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการลงโทษจึงเป็นการอ้างว่ากฎหมายอยู่เหนือสิ่งอื่นใด (Superiority of Moral Law)⁶¹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทฤษฎีแก้แค้นทดแทนจะมีรากฐานความคิดมาแต่สมัยโบราณและยังคงยึดถือกันมาในการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิดจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่ทฤษฎีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องหลายประการที่ทำให้การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นสำคัญยังมีอุปสรรคหลายประการ

⁵⁹ Andrew von Hirsch. *Doing Justice*. New York: Hill and Wang. 1976. pp. 47,161 quoted in Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, op.cit.

⁶⁰ Andrew von Hirsch, op.cit., pp. 69-71 quoted in Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, op.cit.

⁶¹ Urmilla Sharma and S. K. Sharma. *Principles and Theory of Political Science*. India: Nice Printing. 2007. p. 303.

4.2 ทฤษฎีป้องปรามการกระทำผิด (Deterrence Theories)

ทฤษฎีป้องปรามการกระทำผิดมีที่มาจากความเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย หรือฝ่าฝืนกฎหมายหลังจากคำนวณผลประโยชน์และผลเสียที่จะได้จากการกระทำของตนเองแล้ว โทษตามกฎหมายจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการข่มขู่ให้ผู้ที่อาจจะกระทำผิดกฎหมายเกิดความเกรงกลัว ต่อผลเสียอันเกิดจากโทษตามกฎหมายและไม่คิดที่จะกระทำผิดอีกต่อไป⁶² ซึ่งผู้ที่คาดว่าจะได้รับผล ในทางป้องปรามการกระทำผิดตามทฤษฎีมี 2 ประเภท คือ ผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษตามกฎหมาย และประชาชนทั่วไป ทฤษฎีป้องปรามจึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีย่อย คือ

4.2.1 ทฤษฎีป้องปรามทั่วไป (General Deterrence)

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำผิด กฎหมายค่อยๆ เปลี่ยนจากการลงโทษผู้กระทำผิดสำหรับความผิดที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำไป เพียงประการเดียวไปเป็นการลงโทษเพื่อการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม นักวิชาการที่เชื่อว่าการลงโทษผู้กระทำผิดจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมด้วยเห็นว่าการลงโทษสามารถยับยั้ง หรือป้องปรามไม่ให้ผู้อื่นๆ กระทำผิดกฎหมายเพราะเห็นตัวอย่างผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษตามกฎหมาย โดยตั้งข้อสันนิษฐานว่า เมื่อผู้กระทำผิดถูกลงโทษ ประชาชนทั่วไปที่รับรู้ถึงการลงโทษดังกล่าวย่อมได้ เรียนรู้ว่าการกระทำผิดกฎหมายดังกล่าวมีโทษตามกฎหมาย และผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษต้องได้รับความเจ็บปวดประการใดประการหนึ่งจากการถูกลงโทษทำให้ประชาชนทั่วไปละเว้นไม่กระทำความผิด เช่นเดียวกันกับผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษดังกล่าวเพราะเกรงกลัวว่าจะต้องได้รับความเจ็บปวด จากการโทษตามกฎหมายในลักษณะเดียวกัน ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมายจึงเป็นการแสดงตัวอย่างให้ประชาชนทั่วไปที่ยังไม่ได้กระทำความผิดกฎหมายให้ตระหนักได้ถึงความน่าสะพรึงกลัว ของโทษตามกฎหมาย ซึ่งข้อสันนิษฐานอันเกิดจากการเห็นผู้อื่นถูกลงโทษดังกล่าวเรียกว่า การป้องปราม ทั่วไปหรือก็คือการป้องปรามที่มีผลต่อบุคคลทั่วไปนอกเหนือจากตัวผู้กระทำผิดเอง⁶³

4.2.2 ทฤษฎีป้องปรามเป็นการเฉพาะ (Specific Deterrence)

นักวิชาการที่เชื่อมั่นว่าโทษตามกฎหมายจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคม ยังมีความเห็นอีกว่า โทษตามกฎหมายสามารถเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดได้ด้วยการทำให้ผู้ที่ถูกลงโทษ ตามกฎหมายเกิดความกลัวว่าถ้ากระทำความผิดกฎหมายอีกอาจทำให้ต้องถูกลงโทษอีก ข้อสันนิษฐาน ถึงความเกรงกลัวของผู้กระทำผิดว่าจะถูกลงโทษซ้ำอีกถ้ากระทำความผิดอีกเรียกว่า การป้องปราม

⁶² Ihekwoaba D. Onwudiwe, Jonathan Odo and Emmanuel C. Onyeozili, "Deterrence Theory," In Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities, Mary Bosworth, ed. Thousand Oaks, CA: SAFE. 2005. p. 233.

⁶³ "เรื่องเดียวกัน"

เป็นการเฉพาะทฤษฎีนี้กล่าวว่า โทษตามกฎหมายเป็นบทเรียนสำหรับผู้กระทำผิดเพราะโทษดังกล่าวช่วยสอนให้ผู้กระทำผิดได้เรียนรู้ถึงผลร้ายจากพฤติกรรมบางประการของผู้กระทำผิด และผลร้ายดังกล่าวจะเป็นแรงผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพราะโทษตามกฎหมายทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัว จึงละเว้นไม่กระทำพฤติกรรมที่ทำให้ตนต้องถูกลงโทษเช่นนั้นอีกในอนาคต ดังนั้น ผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษจึงเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายในลักษณะเดียวกันกับเด็กที่เคยจับเตาขณะที่กำลังร้อนแล้วถูกลวกทำให้เด็กเรียนรู้ว่าไม่ควรจับเตาในขณะที่ร้อน⁶⁴

4.3 ทฤษฎีตัดโอกาสในการกระทำผิด (Incapacitation)

วิธีการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคตที่ตรงเป้าหมายที่สุดวิธีการหนึ่งก็คือวิธีการตัดโอกาสในการกระทำผิดของผู้กระทำผิดด้วยการจำคุก ประหารชีวิตหรือด้วยวิธีการอื่นใดที่สามารถตัดความเป็นไปได้ในการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด เช่น ด้วยการตอนหรือทำหมันผู้กระทำผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหรือการตัดมือผู้ที่ขบถล้างกระเปาะเพื่อป้องกันไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตามดี ประชาธิปไตยเสรีนิยมดังเช่นในปัจจุบันมีแนวโน้มในทางต่อต้านวิธีการลงโทษที่รุนแรงและโหดร้ายเว้นแต่โทษบางประเภทเช่น โทษประหารชีวิตที่ยังบังคับใช้กันอยู่ในหลายๆ ประเทศ ทำให้การลงโทษเพื่อตัดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำที่ยังคงบังคับใช้กันอย่างแพร่หลายก็คือ การจำคุก (Incarceration)

ภายใต้หลักการตัดโอกาสในการกระทำผิดโดยแท้ ถ้าผู้กระทำผิดสองคนมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อสังคม (Dangerous) เหมือนๆ กัน กล่าวคือมีโอกาสที่จะกระทำผิดกฎหมายอย่างเดียวกันในช่วงระยะเวลาเดียวกันในอนาคต ระยะเวลาจำคุกของบุคคลสองคนดังกล่าวก็ควรจะมีระยะเวลาเท่าๆ กัน ด้วยเหตุนี้ถ้าพิเคราะห์ถึงเฉพาะความเป็นอันตรายของบุคคลสองคนภายใต้หลักการตัดโอกาสในการกระทำผิดโดยแท้แล้ว ผู้กระทำผิดคนที่กระทำผิดถึงขั้นพยายามกระทำความผิดก็สมควรที่จะถูกลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลาเท่ากับผู้ที่กระทำผิดสำเร็จแล้วเพราะผู้กระทำผิดทั้งสองคนมีลักษณะน่าจะเป็นอันตรายต่อสังคมเหมือนๆ กันถ้าบุคคลทั้งสองกระทำความผิดสำเร็จเหมือนๆ กัน

นอกจากนี้ ถ้าการพิเคราะห์ถึงแต่ความเป็นอันตรายของผู้กระทำผิดและแนวโน้มที่บุคคลดังกล่าวจะกระทำผิดซ้ำอีกเป็นสำคัญแล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรอจนกระทั่งเกิดการกระทำผิดหรือกระทำผิดจนสำเร็จแล้วจึงจะลงโทษบุคคลดังกล่าวเพื่อตัดโอกาสในการกระทำผิด ถ้ากระบวนการยุติธรรมสามารถหาวิธีการในการคาดเดาว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดจะกระทำผิดซ้ำในอนาคตหรือไม่ได้อย่างแม่นยำและน่าเชื่อถือแล้ว กระบวนการยุติธรรมก็สามารถตัดโอกาสในการกระทำผิดของบุคคลดังกล่าวได้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตามนี้ สังคมมนุษย์ยังต้องคำนึงถึงเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากการควบคุมอาชญากรรมด้วย ทำให้แนวความคิดเรื่องการตัดโอกาสในการกระทำผิดโดยเด็ดขาดอาจจะขัดแย้งกับผลประโยชน์

⁶⁴ Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, Principle of Criminology. (11th ed). Dix Hills, New York: General Hall. 1993. p.313.

ด้านอื่นๆ ของสังคม และในทางกลับกัน กระบวนการยุติธรรมก็อาจจะปฏิเสธไม่ลงโทษใดๆ แก่ผู้กระทำผิดเลยก็ได้ไม่ว่าความผิดที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดลงไปจะร้ายแรงเพียงใด ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำผิดไม่มีความเสี่ยงที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอยู่เลย⁶⁵

ดังนั้น ถ้าพิจารณาเฉพาะแต่หลักการตัดโอกาสในการกระทำความผิดแล้ว เท่ากับว่า กระบวนการยุติธรรมจะลงโทษเฉพาะผู้ที่ยังมีความเสี่ยงที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกเพื่อที่จะจำกัดไม่ให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับไปกระทำความผิดอีกได้ แต่จะไม่ลงโทษผู้ที่ไม่มีความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำอีก การบังคับใช้แต่หลักการตัดโอกาสในการกระทำความผิดเพียงหลักการเดียวโดยไม่คำนึงถึงหลักการแก้แค้นทดแทนหรือการป้องปรามการกระทำความผิดในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำผิดจึงเป็นไปได้แม้แต่น้อย ในการกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำผิดแต่ละคนจึงจำเป็นที่จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างหลักการแก้แค้นทดแทน การป้องปรามทั่วไป การป้องปรามเป็นการเฉพาะและการตัดโอกาสในการกระทำความผิด และยังอาจจะต้องคำนึงถึงว่าการลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวจะสามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้หรือไม่อีกด้วยดังจะได้กล่าวถึงทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูในหัวข้อต่อไป

4.4 ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation)

จนกระทั่งก่อนประมาณ 200 ปีก่อนหน้านี้ ทางเลือกในการตอบสนองต่อการกระทำความผิดกฎหมายยังมีไม่มากนัก โดยเป็นที่กล่าวกันโดยทั่วไปว่าผู้กระทำผิดจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้ถ้าถูกลงโทษตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีจะสรุปกันในการวางนโยบายของรัฐอีกว่าการลงโทษผู้กระทำผิดสามารถยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดกฎหมายได้ซึ่งจะช่วยลดอัตราการเกิดอาชญากรรมลงได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมักเลือกที่จะใช้วิธีการลงโทษหรือมิฉะนั้นก็ไม่ทำอะไรเลยในการเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดหรือป้องกันอาชญากรรม อย่างไรก็ตามในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แนวโน้มในการจัดการกับผู้กระทำผิดเป็นไปในแนวทางของการวางนโยบายและโปรแกรมต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือมากกว่าลงโทษผู้กระทำผิดแต่เพียงประการเดียว⁶⁶ และด้วยเหตุที่การกระทำความผิดกฎหมายถูกมองว่าเป็น “ความเจ็บป่วย” (Sickness) ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการลงโทษจึงควรเป็นไปเพื่อรักษา (Cure) ผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ⁶⁷

Benjamin Karpman กล่าวว่า “...การจำคุกและการลงโทษไม่ใช่วิธีการจัดการกับผู้กระทำผิดที่เหมาะสมโดยตัวของมันเอง เราจำเป็นจะต้องแก้ไขผู้กระทำผิดเหล่านั้นอย่างคนที่เจ็บป่วยทางจิตใจซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้กระทำผิดเหล่านั้นก็เจ็บป่วยทางจิตใจในทุกแง่มุม จึงไม่มี

⁶⁵ Paul H. Robinson, *Distributive Principles of Criminal Law: Who Should Be Punished How Much?*, Oxford, n.p., 2008. pp. 8-9

⁶⁶ Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, *op.cit.*, p. 330.

⁶⁷ Kathryn M. Campbell, “Rehabilitation Theory,” In *Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities*, *op.cit.*, p. 832.

เหตุผลใดที่จะต้องลงโทษคนเหล่านี้สำหรับพฤติกรรมที่พวกเขาไม่อาจควบคุมได้ไปมากกว่าการลงโทษคนที่ต้องหายใจทางปากเพราะป่วยเป็นโรคต่อมทอลซิลโต...จึงเป็นความหวังว่าความก้าวหน้าทางกระบวนการทางจิตวิทยาและอาชญาวิทยาจะช่วยแทนที่ผู้คุมและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยด้วยพยาบาลและแทนที่ผู้พิพากษาด้วยนักจิตวิทยาที่พยายามด้วยจิตใจที่คิดจะแก้ไขและรักษาผู้กระทำผิดแทนที่จะเพียงแต่จะลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมายเท่านั้น...”⁶⁸

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเพื่อรักษาผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะลงโทษผู้กระทำผิดและเพื่อที่จะรักษาผู้กระทำผิดได้จึงจำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจสภาพจิตใจของผู้กระทำผิดด้วยการศึกษากฎหมายอาญา พฤติกรรมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในเชิงสังคมวิทยา ซึ่งสะท้อนกลับมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบันดังเช่น การเข้าไปแทรกแซงพฤติกรรมของเยาวชนในชั้นศาล และขยายไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในผู้ใหญ่อย่างรวดเร็วทั้งในระดับชั้นศาล เรือนจำและระบบการรอกการลงโทษและพักการลงโทษต่างๆ และโปรแกรมลดการกระทำผิดกฎหมายในผู้ติดสุราหรือยาเสพติด เป็นต้น⁶⁹

5. หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักนิติธรรม เป็นหลักปรัชญาทางกฎหมายเบื้องต้นที่นักกฎหมายทุกคน ได้รู้จักและคุ้นเคยจากการศึกษากันมาตั้งแต่ชั้นเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว และในปัจจุบันก็มีบทความที่ถูกเขียนเพื่ออธิบายคำว่า “หลักนิติธรรม” โดยนักวิชาการและนักกฎหมายมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490 แล้ว หรือแม้กระทั่งได้มีการอธิบายความหมายของหลักนิติธรรมว่า หมายถึง “หลักพื้นฐานของกฎหมาย” ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แล้ว ทั้งนี้ เพราะหลักนิติธรรมเป็นหลักนิติปรัชญาทางกฎหมายที่สำคัญยิ่งของรัฐธำธิปไตย สำหรับการปกครองและบังคับใช้กฎหมายภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อประกันให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างแท้จริง แต่ในทางปฏิบัติ ก็ยังพบว่า มักเกิดข้อขัดแย้งในการตีความหรือการบังคับใช้กฎหมาย ภายใต้หลักนิติธรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีความเห็นที่ไม่ตรงกันอยู่บ้าง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าแม้การแปลความหรือการตีความจะแตกต่างกันอย่างไร แต่นักวิชาการและนักกฎหมายต่างก็ยอมรับถึงความสำคัญของหลักนิติธรรม

⁶⁸ Benjamin Karpman, “Criminality, Insanity and the Law,” *Journal of Criminal Law and Criminology* 39 (1949): 605 quoted in Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, p.331.

⁶⁹ Edwin H. Sutherland, Donald R. Cressey and David F. Luckenbill, p.331.

ที่จำเป็นต้องมีและดำรงไว้ในทุกสังคม ดังจะเห็นได้จากมีการนำหลักนิติธรรมแทรกบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยไว้แล้ว

หลักนิติธรรม (Rule of law) คือ การมีกฎหมายที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรฐานเชิงซ้อน (Double standard) มีการดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ไม่มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ มีการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับอารยประเทศ มีการอบการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งกำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติที่ชัดเจนให้ประชาชนทราบ⁷⁰

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย

สถาบันราชประชาสมาสัย⁷¹ ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การเคารพและปฏิบัติตามกติการะเบียบแบบแผนและกฎหมายต่างๆ โดยไม่ละเมิดอย่างตั้งใจหรือจงใจหลีกเลี่ยงหรือไม่ตั้งใจ เพราะไม่รู้ ฉะนั้นทำอะไรต้องศึกษาก่อนว่าจะผิดหลักนิติธรรมหรือไม่ก่อนที่จะทำลงไป

อนันท์ ปันยารชุน⁷² ให้ความหมายว่า หลักนิติธรรม คือ ทั้งเจตนาธรรม สาระ และการบังคับใช้กฎหมาย ต้องเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เอื้อประโยชน์ต่อมหาชนคนหมู่มาก ไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ต้องเสมอภาค ชัดเจน และคาดการณ์ได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่กลไกทางกฎหมายอย่างเดียวไม่เพียงพอ สำหรับการแก้ไขปัญหาการทุจริต จึงจำเป็นต้องสร้างองค์ประกอบต่างๆ ในสังคมไทย เพื่อสนับสนุนให้กลไกต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบเหล่านั้น คือ สังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันการและครบสมบูรณ์ มีกระบวนการรองรับอย่างเป็นทางการทำให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการตัดสินใจ นับเป็นอาวุธสำคัญในกระบวนการสร้างความโปร่งใส

นักปราชญ์เพลโต (Plato 429-348 B.C.) นักปราชญ์ชาวกรีก ผู้เคยเสนอว่า “การปกครองที่ดีที่สุด คือ การปกครอง โดยราชาปราชญ์ (Philosopher King)⁷³ ซึ่งเป็นทั้งคนเก่งและคนดีมีคุณธรรม ประจําใจ ปกครองบ้านเมืองด้วยความถูกต้องชอบธรรม” แต่สุดท้ายแล้ว เพลโตก็ไม่สามารถหาคนที่สมบูรณ์แบบพอที่จะเป็นราชาปราชญ์ได้ในบั้นปลายชีวิต เพลโตจึงหันมาให้ความสำคัญกับ “กฎหมาย” โดยเสนอว่า “กฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองจะต้องดำเนินตามกฎหมาย หากสังคมสามารถสร้างระบบกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมขึ้นมาให้คนประพฤติปฏิบัติตามได้ แม้แต่คนชั่วก็ยังสามารถมีทางทำความดีขึ้นมาได้เช่นกัน”

⁷⁰ ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. *การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*. (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร. 2551.

⁷¹ ราชประชาสมาสัย. *สถาบันธรรมาภิบาลบันดาลสุข*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข. 2549. หน้า 6.

⁷² ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. *การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*. หน้า 69.

⁷³ ธานินทร์ ภัยวิเชียร. *หลักนิติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์. 2553. หน้า 1-2.

อริสโตเติล (Aristotle 384-322 B.C.) ศิษย์เอกของเพลโต ก็ได้้นำความคิดนี้มาขยายต่อ โดยเสนอว่า “การปกครองโดยกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากกว่าการปกครองโดยมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม และการปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น (Rule of law implies that every citizen is subject to the law)”⁷⁴

หลักนิติธรรมโดยหลักสากล

The Rule of Law ที่นักกฎหมายไทยเรียกว่า “หลักนิติธรรม” เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีแบบอังกฤษ (Common Law) ผู้ที่นำคำนี้มาใช้ในระบบกฎหมายอังกฤษ โดยอธิบายความหมายในแง่มุมใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยและการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง

ไดซี (A V. Dicey) ให้ความหมายว่า “ความเป็นสูงสุดของกฎหมายหรือการปกครองโดยกฎหมาย คือลักษณะของรัฐธรรมนุญอังกฤษนั่นคือหลักนิติธรรม” ดังนั้น ความหมายของหลักนิติธรรมในทัศนะของไดซี ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ⁷⁵ ได้แก่

หลักข้อที่ 1 บุคคลต้องไม่ถูกลงโทษหรือกระทำร้ายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของตน เว้นแต่ได้กระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมาย ซึ่งได้บัญญัติขึ้นโดยกระบวนการอันชอบธรรม และพิพากษาเบื้องต้นโดยศาลยุติธรรมของแผ่นดิน หมายความว่าหลักนิติธรรมเป็นระบบการปกครองซึ่งตรงข้ามกับระบบใดๆ ที่ปกครองโดยบุคคลที่มีอำนาจกว้างขวางไม่จำกัด และใช้อำนาจบังคับได้โดยอำเภอใจแสดงว่าภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรม ประชาชนไม่อาจถูกลงโทษเว้นแต่จะกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ล่วงหน้า มิใช่ขึ้นอยู่กับอำเภอใจของผู้ปกครองที่อาจเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้ทุกเมื่อ

หลักข้อที่ 2 คือไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมายของแผ่นดิน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีชาติกำเนิดหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับใด ย่อมถูกบังคับโดยกฎหมายและโทษอย่างเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย

หลักข้อที่ 3 รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดนั้นมาจากกฎหมายปกติธรรมดาที่ศาลยุติธรรมใช้ตัดสินคดีในชีวิตประจำวันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา

⁷⁴ Aristotle, *Politics*. Trans, Jowett. 1926. อังโน ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. หลักนิติธรรม. รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 40 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2541. หน้า 23.

⁷⁵ Andrew Venn Dicey. *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. 10th edition. 1960. p.183. cited in Michael Neumann, *The Rule of Law: Politicizing ethics*, Burlington: Ashgate Publishing Limited. 2002. p.1.

ธานินท์ กรัยวิเชียร⁷⁶ ให้ความหมายหลักนิติธรรมไว้ว่า “หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบบประชาธิปไตย ที่เกิดทูลศักร์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือ สิทธิมนุษยชนทุกแง่มุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิตหารราชย์ หากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้นไม่ว่าระหว่างรัฐกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและโดยยุติธรรมตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกตั้งและเป็นธรรม”

การ์เร่ เดอ มาลแบร์⁷⁷ ให้ความหมายว่า “นิติรัฐในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนนั้น หมายถึง ที่ยอมตนอยู่ภายใต้ระบบกฎหมาย และยอมผูกพันการกระทำใดๆ ของตนกับกฎเกณฑ์ของกฎหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนเอาไว้ อีกส่วนหนึ่งได้บัญญัติไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการซึ่งฝ่ายปกครองจะกระทำได้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย”

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า หลักนิติธรรมเป็นหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมาย ความเป็นสูงสุดของกฎหมายหรือการปกครองโดยกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลเสมอภาคกันในกฎหมายบุคคลจักต้องรับโทษในการกระทำผิดอันใดต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และจะต้องได้รับการพิจารณาตัดสินจากศาลยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระในการชี้ขาดตัดสินคดี ไม่ว่าจะเป็ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันเองหรือระหว่างเอกชนกับรัฐ อาจถือได้ว่าหลักนิติธรรมนั้นเป็นหลักสำคัญของนิติรัฐตลอดจนเป็นรากแก้วของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยแท้

แม้ว่าในปัจจุบัน การให้คำอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักนิติธรรม อาจจะแตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด แต่องค์ประกอบสำคัญของหลักนิติธรรมนั้น ตำราต่างๆ ก็ไม่ได้อธิบายความแตกต่างกันมากนัก องค์ประกอบที่สำคัญของหลักนิติธรรม คือ ความคาดหมายได้ของการกระทำของรัฐ ความชัดเจนของกฎหมาย ความมั่นคงของกฎหมาย ความเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมาย ความเป็นอิสระของศาล การเคารพในหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ตลอดจนความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในยุคหลังมีผู้อธิบายลักษณะของกฎหมายที่จะช่วยสร้างให้เกิดการปกครองตามหลักนิติธรรมดังเช่นคำอธิบายของ Lon L. Fuller นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกันที่เห็นว่ากฎหมายที่จะทำให้หลักนิติธรรมปรากฏเป็นจริงได้นั้นต้องมีลักษณะสำคัญ⁷⁸ คือ

- 1) กฎหมายจะต้องบังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลทุกคน ไม่เว้นแม้แต่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 2) กฎหมายจะต้องได้รับการประกาศใช้อย่างเปิดเผย

⁷⁶ ธานินท์ กรัยวิเชียร. *หลักนิติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธนาพรส. 2552. หน้า 23.

⁷⁷ Carré de Malberg.R., *Contribution à la Théorie générale de l'État* : Tome I, p.489.

⁷⁸ L. L. Fuller, *The Morality of law*, Revised Edition, New Haven: Yale University Press. 1969. pp. 46-91.

3) กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นให้มีผลบังคับไปในอนาคต ไม่ใช่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับย้อนหลังไปในอดีต

4) กฎหมายจะต้องได้รับการตราขึ้นโดยมีข้อความที่ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการบังคับใช้ที่ไม่เป็นธรรม

5) กฎหมายจะต้องไม่มีข้อความที่ขัดแย้งกันเอง

6) กฎหมายจะต้องไม่เรียกร้องให้บุคคลปฏิบัติในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้

7) กฎหมายต้องมีความมั่นคงตามสมควร แต่ก็จะต้องเปิดโอกาสให้แก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

8) กฎหมายที่ได้รับการประกาศใช้แล้วจะต้องได้รับการบังคับให้สอดคล้องต้องกัน กล่าวคือต้องบังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่ได้ประกาศใช้แล้วนั้น

กล่าวโดยสรุป “หลักนิติธรรม” เป็นการเคารพเชื่อฟังต่อกฎหมาย การที่รัฐบาลต้องปกครองด้วยกฎหมายและอยู่ภายใต้กฎหมาย ดังวลีที่ว่า “รัฐบาลโดยกฎหมายมิใช่โดยตัวบุคคล” (Government by law and not by men) หมายถึง รัฐบาลไม่มีอำนาจตามอำเภอใจการดำเนินการควรเป็นไปตามกฎหมาย โดยที่หลักอุดมคตินี้ในความหมายซึ่งกว้างที่สุดจะกำกับอยู่ด้วยหลักนามธรรมสำคัญอันเกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นกลาง ความเป็นระเบียบแบบแผน และความแน่ชัดหรือความสามารถคาดทำนายได้ ที่จะประกอบเกาะเกี่ยวกันอยู่ในกฎเกณฑ์ที่รัฐตราออกมาใช้เป็นกฎหมายและดูเหมือนจากหลักนามธรรมเหล่านี้เองเป็นตัวกำหนดต่อสิ่งที่ถือว่าเป็น “คุณลักษณะสำคัญ” ที่จะแสดงออกถึงการมีหรือยึดมั่นในหลักนิติธรรม ดังอาทิ ความมีอิสระของตุลาการดุลยพินิจ (ฝ่ายบริหาร) อันจำกัดความเสมอภาคของบุคคลเบื้องหน้ากฎหมายกระบวนการที่ยุติธรรม หรือการมีการตรวจสอบทบทวนการกระทำในทางบริหารโดยฝ่ายตุลาการ เป็นต้น

6. หลักความได้สัดส่วน (Principle of proportionality)

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของ “หลักความได้สัดส่วน” ไว้ดังนี้

บรรเจิด สิงคะเนติอธิบายความหมาย “หลักความได้สัดส่วน” ตามกฎหมายในประเทศสาธารณรัฐเยอรมันว่าเป็นหลักการที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำของรัฐทั้งหลาย อันมีผลสมบูรณ์หรือความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐนั้นๆ โดยมีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการคือหลักความเหมาะสมหลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ⁷⁹

⁷⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2522. หน้า 274.

สมคิด เลิศไพฑูรย์ อธิบายความหมาย “หลักความได้สัดส่วน” ว่า หากฝ่ายปกครองจะใช้อำนาจละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องใช้อำนาจเท่าที่จำเป็น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากการละเมิดนั้นมีขนาดเกินสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองและการใช้อำนาจนั้นต้องสัมพันธ์และได้สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป้าหมายและการตัดสินใจ โดยต้องพิจารณาวิธีการเป้าหมาย และข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานของนิติกรรมทางปกครองนั้นๆ ดังนั้น หลักความได้สัดส่วนจึงเป็นหลักกฎหมายที่เรียกร้องให้ฝ่ายปกครองต้องนำกฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดมาใช้บังคับกับเอกชน⁸⁰

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ อธิบายความหมาย “หลักความได้สัดส่วน” ว่าเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ บังคับให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณและถือว่าหลักความได้สัดส่วนเป็นหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปและมีค่าบังคับเสมอกันกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ

ดังนั้น หลักความได้สัดส่วน จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของแนวคิดตามหลักนิติรัฐ (Legal State) ซึ่งเป็นหลักการที่เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรต่างๆ ของรัฐ โดยรัฐจะกระทำการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจเป็นสำคัญ ต้องทำทุกอย่างตามกฎหมาย ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีองค์กรตุลาการมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองว่ามีการใช้อำนาจถูกต้องตามกฎหมายเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นหรือไม่ และในขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่าประชาชนในรัฐสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างไร้ขอบเขต ด้วยเหตุที่รัฐมีหน้าที่ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ จึงมีอำนาจบังคับให้ประชาชนในรัฐกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในบางเรื่องภายใต้ข้อจำกัดว่ารัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะและเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยชัดแจ้งเท่านั้น โดยนัยนี้ประชาชนในรัฐจึงต้องเสียสละเสรีภาพของตนบางเรื่องเพื่อประโยชน์ส่วนรวม⁸¹

การใช้หลักความได้สัดส่วนมีวัตถุประสงค์และระดับการใช้ 2 กรณีคือ กรณีแรก การใช้หลักความได้สัดส่วนในการควบคุมกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่ค่าบังคับลำดับรองจากรัฐธรรมนูญให้ชัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อมุ่งคุ้มครองมิให้รัฐหรือฝ่ายนิติบัญญัติ

⁸⁰ สมคิด เลิศไพฑูรย์. หลักความได้สัดส่วน. *วารสารนิติศาสตร์*, 20(4). หน้า 99-100.

⁸¹ อักษราท จุฬารัตน, บทบาทใหม่ศาลปกครองไทยในการสัมมนาใหญ่ประจำปี ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2551 ของสถาบันสัญญาธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หัวข้อ “นิติรัฐ” ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการศาลปกครอง*, 8(1). 2552. หน้า 4-6. และปรานีสุขศรี, *การคุ้มครองสิทธิของข้าราชการโดยศาลปกครอง: ศึกษาการอ้าง “เหตุผล” ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 24.

ออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพของประชาชนเกินความจำเป็นและสมควร ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 บัญญัติรองรับไว้ในมาตราและหลักความได้สัดส่วนในการควบคุมกฎหมายลำดับรองหรือ “กฎ” ไม่ให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บท หรือกฎหมายที่ค่าบังคับระดับพระราชบัญญัติ โดยจะป้องกัน ออก “กฎ” มิให้กำหนดข้อบังคับเกินความจำเป็นและนอกเหนือวัตถุประสงค์ของกฎหมายบท และมาตรการที่กำหนดใน “กฎ” จะต้องมิเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์กฎหมายแม่บทเท่านั้น กรณีที่สอง การใช้หลักความได้สัดส่วนในการควบคุมการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครอง ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจ ที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สุจริตหรือไม่ โดยการใช้อดุลพินิจจะต้องกระทำด้วยความจำเป็นและสมควร ไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพประชาชนเกินสมควร และการใช้อดุลพินิจจะต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ของกฎหมายที่ให้อำนาจใช้อดุลพินิจ และมาตรการที่กำหนดของการใช้อดุลพินิจจะต้องเป็นไปด้วย เหมาะสม

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะมีได้บัญญัติกำหนดหลัก แห่งความได้สัดส่วน (principle of proportionality) ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่องค์กรต่างๆ ของรัฐไม่ว่าจะเป็นองค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร หรือองค์กรตุลาการจะต้องเคารพ และปฏิบัติตามหลักการนี้ โดยจะกระทำการใดๆ ที่ขัดหรือแย้งต่อหลักการนี้ไม่ได้หลักแห่งความได้ สัดส่วนประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ หลักแห่งความเหมาะสม (principle of suitability) หลักแห่งความจำเป็น (principle of necessity) และหลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (principle of proportionality in the narrow sense) หลักความได้สัดส่วนในฐานะเป็นหลัก กฎหมายในการควบคุมกฎหมายหรือกฏมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดดังนี้

1) หลักแห่งความเหมาะสม

หลักแห่งความเหมาะสม หมายถึง มาตรการที่กฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองออกมา ใช้บังคับแก่ประชาชนต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสม กล่าวคือ สามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดผล ตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติประสงค์จะให้เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ โดยรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยนั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้อีกเฉพาะเพื่อจัดระเบียบแห่งการใช้สิทธิ และเสรีภาพเหล่านั้นไม่ให้การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนคนหนึ่งกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนคนอื่นๆ หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์มหาชนเท่านั้น ดังนั้น การตรากฎหมายให้อำนาจ ฝ่ายปกครองออกคำสั่งบังคับให้ประชาชนกระทำการหรือมิให้กระทำการใด โดยที่สิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอื่นและหรือประโยชน์มหาชนไม่ได้รับการคุ้มครองให้ดีขึ้นมาเลย ก็เท่ากับเป็นการจำกัด สิทธิและเสรีภาพที่ขัดต่อหลักแห่งความเหมาะสมเพราะไม่สามารถบรรลุผลในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้จริงในทางปฏิบัติ

2) หลักแห่งความจำเป็น

หลักแห่งความจำเป็น หมายถึง มาตรการที่กฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองออกมาใช้บังคับแก่ประชาชนต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อให้เจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ กล่าวคือ เป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด โดยตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตยแล้ว รัฐจะเรียกร้องให้ประชาชนจำต้องยอมสละสิทธิและเสรีภาพของตนได้เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและหรือประโยชน์มหาชนเท่านั้น ดังนั้นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าความจำเป็นในการดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ย่อมขัดต่อหลักแห่งความจำเป็น

3) หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าหลักแห่งความสมดุล หมายถึงมาตรการที่กฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองออกมาใช้บังคับแก่ประชาชนต้องเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนยิ่งกว่าที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือแก่สังคมโดยรวม เพราะแม้ว่ากฎหมายนั้นจะกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติตั้งไว้ก็ตาม แต่หากบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือต่อสังคมเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ส่วนรวมที่พึงได้รับ ก็น่าจะถือว่าเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการดังกล่าวขัดต่อหลักแห่งความสมดุล

การที่จะพิจารณาว่ากฎหมายใดกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพเกินความจำเป็นสมควรหรือไม่ คือจะใช้หลักความได้สัดส่วนในการพิจารณาประกอบ กฎหมายที่ออกมาได้เป็นการจำกัดเสรีภาพประชาชนเกินความจำเป็นและสมควรหรือไม่ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการตรากฎหมายจำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายปกครองในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนแต่ละคนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นและหรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์มหาชนได้ก็ตาม แต่ก็หาได้มีอำนาจตัดหรือเพิกถอนสิทธิและเสรีภาพด้วยไม่ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นการเพิกถอนสิทธิเสรีภาพด้านใดด้านหนึ่งของประชาชนย่อมมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมีกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขไว้อย่างเคร่งครัดให้ประชาชนต้องปฏิบัติตามก่อนที่จะใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ แต่ไม่มีประชาชนคนใดสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นได้ กฎหมายในลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทบถึงแก่นของสิทธิเสรีภาพ แม้ตามรูปแบบแล้วจะเป็นกฎหมายจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ แต่ตามเนื้อหาที่มีผลไม่แตกต่างกับกฎหมายที่ตัดสิทธิหรือเสรีภาพเลย ดังนั้นกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับไม่ได้ และในทำนองเดียวกันกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือการละเว้นไม่กระทำการใดเป็นความผิดทางอาญาและกำหนด

ระวางโทษทางอาญาไว้อย่างโหดร้ายทารุณ เช่น ตัดแขน ตัดขา เช่นนี้ย่อมเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของประชาชนจนถึงแก่นของสิทธิและเสรีภาพ ย่อมมีผลใช้บังคับไม่ได้เช่นกัน

การลงโทษที่ได้สัดส่วนตามกฎหมายไทย มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หลักสิทธิเสรีภาพและการจำกัดสิทธิที่ต้องกระทำด้วยความจำเป็น และได้สัดส่วนนั้น ได้รับการรับรอง ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 26 “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” เพราะเหตุว่าเป็นสิทธิเสรีภาพและหลักการที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อีกทั้งยังเป็นหลักการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ในระบบกฎหมายไทย หลักความได้สัดส่วนจัดเป็นหลักกฎหมายทั่วไปในกฎหมายมหาชน ที่ห้ามมิให้ฝ่ายปกครองกระทำการอันมีผลเป็นการสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร แต่กำหนดให้ฝ่ายปกครองต้องกระทำการให้พอเหมาะพอประมาณกับสภาพของข้อเท็จจริง และศาลปกครองได้นำหลักดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฎที่ออกโดยฝ่ายปกครองว่าได้ใช้ดุลพินิจในการออกกฎดังกล่าวอย่างมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำวินิจฉัยบางฉบับศาลได้นำหลักการในทางทฤษฎีทั้งสามหลักการของหลักความได้สัดส่วนมาใช้ประกอบการวินิจฉัยคดีอย่างครบถ้วน และอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในไทย ซึ่งการจะใช้มาตรการบังคับชนิดใดก็ตามต้องมี “เหตุผล” เสมอว่า ทำไมจึงใช้มาตรการบังคับทางอาญาแบบนี้และมีการกำหนดโทษเท่าไรแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลเพราะอะไร เน้นว่า “แต่ละบุคคล” เพราะตามธรรมชาติแล้วคนแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้น นอกเหนือจากการพิจารณาพฤติกรรมการกระทำ ความผิดแล้ว ยังต้องพิจารณาตัวผู้กระทำความผิดด้วย⁸² ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย ฉบับปัจจุบันก็ บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาแต่ต้องแจ้ง

⁸² ธาณี วรภัทร์. หลักนิติธรรมกับการใช้มาตรการบังคับทางอาญา. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล. ม.ป.ท: ม.ป.ท. 2557. หน้า 6.

ให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อธิบายมาตรานี้ว่า บทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นถึง “หลักตรวจสอบ” ว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาที่มีความสำคัญที่ขอบที่จะตรวจสอบด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจสิ่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการหรือมิฉะนั้นก็เพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลการมีข้อมูลบุคคลผู้กระทำความผิดจึงเป็นสิ่งสำคัญ

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565 สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งมีเจตจำนงที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรม สร้างความปลอดภัยให้กับสังคม แก้ไขปัญหาและลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงโดยร่วมกันผลักดันในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนสร้างกลไกการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้กระทำความผิดในระดับพื้นที่อย่างเชื่อมโยงสอดคล้องกับแนวนโยบายรัฐบาลและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างยั่งยืน ทุกหน่วยงานในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ จึงมีความเห็นพ้องกันกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนภารกิจตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังต่อไปนี้⁸³

7.1 สำนักงานศาลยุติธรรม

7.1.1 สนับสนุนข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง หรือดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

7.1.2 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

⁸³ กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์.สนง.ศาลยุติธรรม เข้าร่วมพิธีลงนาม MOU บูรณาการความร่วมมือการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำจากผู้กระทำความผิดคดีทางเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง. 10 ธันวาคม 2566 สืบค้นจาก <https://iprd.coj.go.th/th/content/Category/detail/id/1024/iid/327375>.

7.1.3 พัฒนาเครื่องมือที่ต้องนำมาใช้ อาทิ แบบประเมินผู้กระทำความผิด แนวทางการมีคำสั่งใช้มาตรการตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.2 สำนักงานอัยการสูงสุด

7.2.1 สนับสนุนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน ทั้งนี้ การสนับสนุนข้อมูลดังกล่าวให้อยู่ภายใต้กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

7.2.2 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.2.3 พัฒนาเครื่องมือที่ต้องนำมาใช้ อาทิ แบบคำร้อง คำขอ เอกสารประกอบการยื่น คำร้อง คำขอ และการเตรียมความพร้อมอื่นๆ เช่น โครงสร้าง อัตรากำลัง เป็นต้น

7.3 กระทรวงยุติธรรม

7.3.1 ดำเนินการพัฒนาแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษ และผู้ถูกคุมขังฉุกเฉิน เพื่อสร้างความปลอดภัยโดยการบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่

7.3.2 ดำเนินการบริหารจัดการด้านสถานที่ รวมถึงการออกประกาศกำหนดสถานที่คุมขังภายหลังพ้นโทษ หรือสถานที่คุมขังฉุกเฉิน การรับส่งผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษ หรือผู้ถูกคุมขังฉุกเฉินตามคำสั่งศาล

7.3.3 ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการข้อมูลและการแจ้งเตือนชุมชน

7.3.4 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.3.5 พัฒนาเครื่องมือที่ต้องนำมาใช้ อาทิ แบบประเมินนักโทษเด็ดขาด แบบรายงานแผนรายบุคคล โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู และการดำเนินการตามมาตรการทางการแพทย์

7.3.6 สนับสนุนข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

7.3.7 สร้างความร่วมมือ และขยายเครือข่าย ตลอดจนดำเนินการวิจัย และถอดบทเรียนเพื่อประโยชน์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมาย และเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างความปลอดภัยให้กับสังคม

7.4 กระทรวงมหาดไทย

7.4.1 ส่งเสริมสนับสนุน บุคลากรผู้นำท้องที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่และฐานข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรของผู้ถูกเฝ้าระวัง เพื่อเป็นกลไกในการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง หรือดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

7.4.2 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.4.3 สนับสนุนการดำเนินการควบคุมตัวผู้ถูกเฝ้าระวังเมื่อมีเหตุฉุกเฉินและอยู่ระหว่างเสนอคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งให้คุมขังฉุกเฉิน

7.4.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการนำตัวผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 38 วรรคสอง ส่งศาลเพื่อให้มีคำสั่งฉุกเฉินตาม มาตรา 37

7.5 กระทรวงสาธารณสุข

7.5.1 สนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์ด้านจิตเวชศาสตร์และอายุรศาสตร์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ในการใช้มาตรการทางการแพทย์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ

7.5.2 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์และเครื่องมือ ตลอดจนสถานที่หรือหน่วยงานในสังกัดเพื่อรองรับมาตรการทางการแพทย์

7.5.3 ให้การรักษาและบริการทางการแพทย์ สำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ที่อยู่ภายใต้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.5.4 สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลการรักษาของผู้กระทำความผิด เพื่อการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง หรือดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

7.5.5 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

7.6 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

7.6.1 สนับสนุนข้อมูลและข้อเท็จจริงให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

7.6.2 สนับสนุนบุคลากรและฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรของบุคคลผู้ถูกเฝ้าระวัง เพื่อเป็นกลไกในการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมภายหลังพ้นโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง หรือดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

7.6.3 ร่วมกับพนักงานคุมประพฤตินำตัวผู้ถูกจับตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกัน การกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 38 วรรคสอง ที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ ส่งศาลเพื่อให้มีคำสั่งคุมขังฉุกเฉินตามมาตรา 37

7.6.4 สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสังกัดในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และกำกับ กำชับ ติดตามให้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย อย่างต่อเนื่อง

8. คณะกรรมการวางนโยบายพิจารณาใช้มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

นอกจากองค์กรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอีกหนึ่งองค์กรที่สำคัญที่มีบทบาทต่อการบังคับใช้ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดซ้ำฯ คือ คณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งมีบทบาทสำคัญคือ กำกับและจัดทำนโยบาย นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวยังกำหนดตั้งคณะกรรมการ กำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มีบทบาทสำคัญคือ นำนโยบายไปบังคับใช้

8.1 คณะกรรมการป้องกันการทำความผิดซ้ำ

ตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดซ้ำฯ ประกอบด้วยคณะกรรมการ จำนวนสูงสุด 15 คน 10 คน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่

- 1) รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม (ประธาน)
- 2) ปลัดกระทรวงยุติธรรม (รองประธาน)
- 3) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- 4) อธิบดีกรมการปกครอง
- 5) อธิบดีกรมการแพทย์
- 6) อธิบดีกรมราชทัณฑ์
- 7) อธิบดีกรมสุขภาพจิต
- 8) ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 9) เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม
- 10) อัยการสูงสุด

อีกห้าคนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ต้องเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านใดด้านหนึ่งจากต่อไปนี้ ได้แก่ ด้านกฎหมาย ด้านอาชญวิทยา ด้านทัณฑวิทยา ด้านการบริหารงานยุติธรรม ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านจิตวิทยา

ด้านจิตเวชศาสตร์ หรือด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการกระทำความผิด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระดำรงตำแหน่งได้สามปี แต่ดำรงตำแหน่งมากกว่าสองวาระไม่ได้

อำนาจหน้าที่สำคัญของคณะกรรมการชุดนี้ คือ การออกนโยบาย กำกับและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้กลไกตามร่างพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดซ้ำๆ นอกจากนี้เป็นการให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงเพื่อใช้ประกอบการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดซ้ำๆ และเสนอแนะมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอื่นๆ ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อพิจารณากำหนดในกฎกระทรวง

8.2 คณะกรรมการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

เป็นคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งเท่านั้น ไม่มีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้จากภายนอก มีทั้งหมด 5 ราย ได้แก่

- 1) รองปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมาย (ประธาน)
- 2) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข
- 3) ผู้แทนกรมคุมประพฤติ
- 4) ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ และ
- 5) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่พิจารณารายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาว่านักโทษที่กำลังจะพ้นโทษว่าผู้ใดมีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำและอยู่ในความเสี่ยงระดับใด นำไปประเมินกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังหลังพ้นโทษ รวมถึงระยะเวลาที่บังคับใช้มาตรการ เพื่อเสนอต่อพนักงานอัยการให้ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งใช้มาตรการดังกล่าว โดยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้จะต้องอยู่ภายใต้นโยบายและการกำกับของคณะกรรมการแม่อยู่เสมอ⁸⁴

เมื่อได้ศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และความหมายของการการกระทำผิดซ้ำ และรูปแบบแนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 แล้ว ในบทต่อไปจะได้ศึกษาพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในกฎหมายต่างประเทศต่อไป

⁸⁴ iLaw. เปิดร่างพ.ร.บ.ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำๆ ฟื้นฟู จับตา อุดช่องโหว่ปัญหาคดีอุกฉกรรจ์. 23 กันยายน 2566 สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/6062>.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการการกระทำความผิดซ้ำ โดยผู้ศึกษาพบว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ อยู่หลายประการ ในบทนี้จึงขอนำเสนอมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ของประเทศไทย และมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลียและสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อจะนำไปศึกษาเปรียบเทียบนำไปสู่แนวทางและวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในต่างประเทศและนำมาปรับใช้เป็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของประเทศไทยต่อไป

1. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามกฎหมายไทย

1.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

ในแต่ละปีเรือนจำปล่อยตัวนักโทษประมาณปีละ 200,000 คน ส่วนมากคือนักโทษคดีอาชญากรรม ในบรรดานักโทษที่ปล่อยตัวจากเรือนจำดังกล่าวมีเพียงประมาณ 6% เท่านั้นที่เป็นการปล่อยตัวแบบพักการลงโทษ (liberation condition Nelle, parole, release on licence) การปล่อยตัวแบบพักการลงโทษ หมายถึง นักโทษเด็ดขาดเหล่านี้ไม่ได้พ้นโทษแล้วพ้นเลย แต่ได้รับการปล่อยตัวอยู่ภายใต้ความดูแลของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ในระหว่างระยะเวลาคุมประพฤติถ้าเขาไปกระทำความผิดซ้ำหรือทำผิดเงื่อนไขก็อาจถูกจับมารับโทษต่อในเรือนจำได้ ในขณะที่นักโทษเด็ดขาดมากกว่า 93% ได้รับการปล่อยตัวแบบ “พ้นแล้วพ้นเลย” หมายถึง เปิดประตูเรือนจำและเขาได้รับอิสระไปไหนมาไหนก็ได้โดยไม่มีใครไปเฝ้าระวังดูแล ไม่มีหน้าที่ต้องไปรายงานตัวกับใคร

หากเป็นคดีอาญาทั่วไป เช่น ลักทรัพย์ หรือคดีอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีที่มีนักโทษจำนวนมากที่สุดในเรือนจำ การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำก็อาจทำได้โดยการใช้มาตรการทั่วไปแบบเดียวกันกับมาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางสังคมและมาตรการอื่นๆ ในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดอาญา แต่หากนักโทษที่เป็นผู้ได้รับการปล่อยตัวแบบ “พ้นแล้วพ้นเลย”

เหล่านี้เป็นผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง เช่น เป็นผู้กระทำความผิดฆาตกรรม ข่มขืนกระทำชำเรา ลักพาตัวเรียกค่าไถ่ การปล่อยตัวแบบ “พ้นแล้วพ้นเลย” ยอมสร้างความเสี่ยงภัยให้กับสังคมที่จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการที่นักโทษเหล่านี้ไปกระทำความผิดซ้ำ มาตรการทั่วไปคงไม่พอที่จะป้องกันการกระทำความผิดซ้ำบุคคลเหล่านี้ ในออสเตรเลียเรียกชื่อผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงเหล่านี้ว่าเป็น “ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์” (serious offenders) ในอังกฤษเรียกว่า “ผู้กระทำความผิดอันตราย” (dangerous offenders) เช่นเดียวกับในฝรั่งเศสที่เรียกว่า “dangereux” กฎหมายในหลายประเทศมีมาตรการพิเศษเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์เหล่านี้ไปกระทำความผิดซ้ำภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ มาตรการพิเศษดังกล่าวมาอยู่ในกฎหมายไทยฉบับหนึ่งที่ได้ประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 และมีผลใช้บังคับแล้วเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2566 ที่ผ่านมานี้ คือ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีหลักการสำคัญ 3 ข้อ คือ ประการที่หนึ่ง คัดกรองความปลอดภัยของสังคมไม่ให้ได้รับอันตรายซ้ำจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ประการที่สอง มุ่งฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดดังกล่าว และประการที่สาม เคารพสิทธิของผู้ต้องคำสั่งต่างๆ อย่างเหมาะสม ทั้งกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ใช้กับนักโทษทุกคนที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ (แต่แต่ละปีปล่อยนักโทษประมาณปีละ 200,000 คน) แต่กฎหมายฉบับนี้ใช้เฉพาะกับนักโทษประมาณ 1,700 คนเท่านั้นที่เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือคดีที่ใช้ความรุนแรง เช่น ฆาตกรรมหรือทำร้ายร่างกายสาหัส⁸⁵

มาตรการในกฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ มาตรการทางการแพทย์ มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษและมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

1) มาตรการทางการแพทย์ (medical treatment)

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำชำเราเด็ก อนาคตอาจมีสาเหตุการกระทำความผิดแตกต่างกันไป บางรายมีสาเหตุมาจากทางร่างกาย เช่น ฮอร์โมนที่ผิดปกติ วิธีการป้องกันไม่ให้ไปเกิดอันตรายต่อสังคมที่วิธีหนึ่ง คือ การใช้มาตรการทางการแพทย์ในการบำบัด ซึ่งมีหลายรูปแบบ รวมทั้งการใช้ยาหรือสารเคมีในการลดความต้องการทางเพศ (chemical castration) ซึ่งหากได้รับการรักษาอย่างถูกต้องแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็อาจกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อคนอื่น

⁸⁵ ปกป้อง ศรีสนิท. *มีอะไรในกฎหมาย : กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ*. 20 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/public-protection-from-serious-offenders/>.

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 19 (1) กำหนดให้ศาลอาจออกคำสั่งให้ใช้ยาหรือสารเคมี เพื่อลดความต้องการทางเพศเพื่อการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศในบางรายได้ แต่ผู้กระทำความผิดต้องยินยอมให้ใช้ยาดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

คำถามก็คือ แล้วใครจะยินยอมให้แพทย์ฉีดยาระงับความรู้สึกทางเพศของตัวเอง คำตอบอยู่ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 21 วรรคสอง ที่กำหนดว่า หากผู้กระทำความผิดยอมเข้าสู่การบำบัด ก็จะเป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณาลดโทษ พักการลงโทษ หรือให้ประโยชน์อื่นใดอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดในคำพิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ด้วย ตรงกันข้ามถ้าไม่ยินยอมเข้าสู่การบำบัด ผู้กระทำความผิดก็ต้องติดคุกเต็มจำนวนตามปกติ

2) มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ (supervision orders)

ในเวลาที่กรมราชทัณฑ์กำลังจะปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดที่เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มาตรา 23 กำหนดให้กรมราชทัณฑ์จำแนกนักโทษเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เพื่อดูว่าผู้กระทำความผิดเหล่านี้มีใครคนใดเข้าข่ายที่จะมีโอกาสในการเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์จะส่งรายชื่อคนที่เข้าข่ายให้คณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คณะกรรมการร่วมนี้จะเสนอพนักงานอัยการและเสนอต่อศาล นักโทษสามารถมาต่อสู้กับศาลได้ว่าเขาไม่เป็นอันตรายแล้ว โดยนักโทษจะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ หากศาลเห็นว่านักโทษเด็ดขาดจะกระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยตัว ศาลจะกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษซึ่งมีทั้งสิ้น 13 มาตรการ ได้แก่

- (1) ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด
- (2) ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด
- (3) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (4) ห้ามออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล
- (5) ห้ามก่อให้เกิดอันตรายต่อละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัย
- (6) ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด
- (7) ให้พักอาศัยในสถานบำบัดที่กำหนดหรือให้ไปอยู่ภายใต้การดูแลในสถานบำบัด ภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รับการรับรองโดยกระทรวงสาธารณสุข ตามที่ศาลเห็นสมควร
- (8) ให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือผู้ดูแลสถานที่พักอาศัยหรือสถานบำบัด
- (9) ให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือได้รับการเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลาที่กำหนด

(10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษาจากแพทย์หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด

(11) ให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด

(12) ให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือการเปลี่ยนงาน

(13) ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวัง

ศาลสามารถกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้สูงสุด 10 ปี แต่ในทุกรอบ 6 เดือน จะต้องนำมาให้ศาลตรวจสอบว่าสมควรที่จะใช้มาตรการดังกล่าวต่อไปหรือไม่ หากนักโทษเด็ดขาดฝ่าฝืนมาตรการเฝ้าระวังดังกล่าว อาจมีการตัดเดือนแก้ไขหรือศาลอาจจะกำหนดให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้

3) มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ (detention orders)

มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษนำมาใช้ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ใช้กับผู้ถูกเฝ้าระวังภายใต้คำสั่งเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ หากผู้ถูกเฝ้าระวังคนใดฝ่าฝืนมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ศาลอาจจะออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษได้⁸⁶ เพื่อเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ถูกเฝ้าระวังต้องปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ

กรณีที่ 2 ศาลสามารถออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ทันที ตั้งแต่เวลาที่ปล่อยตัวนักโทษจากเรือนจำ⁸⁷ ศาลจะออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ไม่เกิน 3 ปี หากศาลเห็นว่านักโทษที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงจะไปกระทำความผิดซ้ำหลังจากปล่อยตัว และไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะป้องกันไม่ให้ไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้⁸⁸

⁸⁶ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 30 วรรคแรก ในระหว่างการดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 22 หากมีเหตุที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 28 หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

⁸⁷ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28 ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาล มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลัง พ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันควร เชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้

⁸⁸ ปกป้อง ศรีสนิท. *มืออะไรในกฎหมาย : กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ*. 20 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/public-protection-from-serious-offenders/>.

1.2 พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

1.2.1 เจตนารมณ์และที่มาของกฎหมาย

โดยที่ปัจจุบันปัญหาการก่ออาชญากรรมในลักษณะที่มีความรุนแรงในรูปแบบเดิม หรือการกระทำ ความผิดซ้ำ (Recidivism/Reoffending) หลังจากผู้กระทำความผิดพ้นโทษแล้ว ยังมีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเป็นรูปแบบการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดลักษณะเดิม หรือความผิดในลักษณะที่ใกล้เคียงกับลักษณะเดิม ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอดีตที่ผ่านมาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายในการกำกับ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว แม้ว่าจะมีการใช้มาตรการทางกฎหมายบางประการ แต่ก็ไม่ใช้แนวทาง มาตรการที่ออกแบบมาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาในประเด็นนี้อย่างแท้จริง เนื่องจากขาดกฎหมายที่มุ่งเน้น การให้ความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะป้องกัน ไม่ให้ผู้กระทำความผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ทั้งไม่มีมาตรการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษแล้วจะมีความเป็นอิสระไม่มีเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติตาม ตลอดจนมาตรการ เพื่อเสริมสร้างและปกป้องสังคมให้ได้รับความปลอดภัยและยกระดับมาตรฐานทางกฎหมายเพื่อป้องกัน และปราบปรามผู้กระทำความผิด ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจติดตามเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดเหล่านี้ มิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำภายหลังจากปล่อยตัวได้⁸⁹

⁸⁹ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. บทความวิชาการ เรื่อง บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันการทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. [ออนไลน์]. 10 ธันวาคม 2566 สืบค้นจาก <https://lis.parliament.go.th>.

1.2.2 สารสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565⁹⁰ มีหลักการเป็นการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญาตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3⁹¹ อาจถูกบังคับใช้มาตรการต่างๆ ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 7 หมวด โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้นำมาตรการต่างๆ ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉินไปใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดอาญาบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง⁹² เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

นอกจากนี้ได้กำหนดรองรับกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ถึงแม้ว่าศาลจะพิพากษาให้ลงโทษในความผิดตามมาตราอื่นซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ก็ตาม แต่สมควรให้นำมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับกับความผิดตามมาตราอื่นซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ซึ่งศาลพิพากษาให้ลงโทษด้วยตามมาตรา 3 วรรคสอง เช่น กรณีที่จำเลยกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 339 วรรคห้า ซึ่งในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ลงโทษจำเลย เจ้าพนักงานตามกฎหมายจะระบุฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

⁹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139/ตอนที่ 66ก/หน้า 6/25 ตุลาคม 2565

⁹¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง แม้ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในวรรคหนึ่งก็ตาม ก็ให้นำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับด้วย

⁹² ความผิดที่ระบุในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามมาตรา 276 ความผิดฐานกระทำชำเราเด็กตามมาตรา 277 ความผิดฐานกระทำอนาจารบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีโดยขู่เข็ญตามมาตรา 278 ความผิดฐานกระทำอนาจารเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไม่ว่าเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ตามมาตรา 279 ความผิดฐานพาบุคคลอายุเกินสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเพื่อการอนาจารตามมาตรา 283 ทวิ ความผิดฐานพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารโดยใช้อุบายหลอกลวงตามมาตรา 284 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเหตุจรรยาตามมาตรา 289 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 290 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดฐานเรียกค่าไถ่ตามมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ทั้งหมด ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ความผิดฐานชิงทรัพย์จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 339 วรรคห้า และความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามมาตรา 288 ถึงแม้ว่าศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดที่มีบทลงโทษหนักที่สุด คือความผิดฐานชิงทรัพย์จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา 339 วรรคห้าซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และไม่ได้ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ก็ตาม ให้นำมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไปใช้บังคับกับความผิดตามมาตรา 339 วรรคห้า ตามที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยด้วย

(2) ไม่ให้นำมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดอาญาบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในขณะที่ผู้นั้นมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี⁹³

(3) กำหนดบทนิยามคำว่า “คุมขัง” หมายความว่า การควบคุมนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ⁹⁴ โดยนำแนวทางการยกเว้นจากบทนิยามคำว่า “กักกัน” ตามมาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือ การควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสสัยไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสสัยและเพื่อฝึกหัดอาชีพ

(4) กำหนดให้บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้⁹⁵ เพื่อให้การใช้บังคับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) หมวด 3 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด กำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกับจำเลยซึ่งได้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในระหว่างรับโทษจำคุกเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ มาตรการทางการแพทย์หรือมาตรการอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวงโดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการป้องกัน

⁹³ มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

⁹⁴ มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“คุมขัง” หมายความว่า การควบคุมนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

⁹⁵ มาตรา 6 บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

การกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ ซึ่งจะขอรวมกันไปในการฟ้องคดีหรือก่อนศาลมีคำพิพากษาก็ได้ ในการมีคำสั่งดังกล่าว ศาลจะคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัยและลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด⁹⁶ ซึ่งกรมราชทัณฑ์จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำสั่งศาลที่ให้มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จัดทำรายงานผลของการดำเนินการดังกล่าว และเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด⁹⁷

สำหรับมาตรการทางการแพทย์เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 19 (1) ให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีการใช้ยาหรือด้วยวิธีการรูปแบบอื่น

⁹⁶ มาตรา 19 ในคดีที่มีการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในระหว่างรับโทษจำคุกเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยจะขอรวมกันไปในการฟ้องคดีดังกล่าวหรือก่อนศาลมีคำพิพากษาก็ได้ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้แก่

(1) มาตรการทางการแพทย์

(2) มาตรการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวงโดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

การการมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ในการไต่สวนศาลอาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณา รับฟังคำคัดค้านของผู้กระทำความผิด หรือมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติก็ได้

ให้ศาลระบุเหตุผลในการออกคำสั่งพร้อมทั้งคำสั่งให้มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไว้ในคำพิพากษาและให้ระบุคำสั่งไว้ในหมายจำคุกด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการออกคำสั่งของศาล ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

⁹⁷ มาตรา 20 ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามคำสั่งของศาลและจัดทำรายงานผลของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง หากพนักงานอัยการเห็นสมควรอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้

ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น และให้กรมราชทัณฑ์นำผลของการใช้มาตรการทางการแพทย์ดังกล่าวมาใช้พิจารณาลดโทษ พักการลงโทษ หรือให้ประโยชน์อื่นใดอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดในคำพิพากษา ตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ และในส่วนของมาตรการอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำจะไปกำหนดในกฎกระทรวง ต้องเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซึ่งมิใช่มาตรการทางการแพทย์ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

(6) หมวด 4 มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ กรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง จะกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการตามที่พนักงานอัยการร้องขอ เช่น ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ห้ามเข้าเขตกำหนด พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการได้ตามที่เห็นสมควร

แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ ในการมีคำสั่งดังกล่าวศาลจะคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหาย และสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้นั้นด้วย⁹⁸

ในการดำเนินการเพื่อขอให้ให้มีมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาด กรมราชทัณฑ์ จะจัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์เป็นรายบุคคล และให้ความเห็นว่าสมควรใช้มาตรการเฝ้าระวังแก่นักโทษเด็ดขาดรายใด แล้วเสนอรายงาน

⁹⁸ มาตรา 22 เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 จะกระทำความผิดซ้ำภายหลังก่อนพ้นโทษ ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังก่อนพ้นโทษตามที่พนักงานอัยการร้องขอโดยกำหนดมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการตามควรแก่กรณีก็ได้

มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังก่อนพ้นโทษ ได้แก่

- (1) ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด
- (2) ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด
- (3) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (4) ห้ามออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล
- (5) ห้ามก่อให้เกิดอันตรายต่อละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัย
- (6) ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด
- (7) ให้พักอาศัยในสถานบำบัดที่กำหนดหรือให้ไปอยู่ภายใต้การดูแลในสถานบำบัดภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รับการรับรองโดยกระทรวงสาธารณสุขตามที่ศาลเห็นสมควร
- (8) ให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือผู้ดูแลสถานที่พักอาศัยหรือสถานบำบัด
- (9) ให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือได้รับการเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลาที่กำหนด
- (10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษาจากแพทย์หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด
- (11) ให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด
- (12) ให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือการเปลี่ยนงาน
- (13) ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวัง

ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ การมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหาย และสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการมีคำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

และความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังแก่นักโทษเด็ดขาดรายนั้น⁹⁹ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรให้ใช้มาตรการดังกล่าวด้วย จะยื่นคำร้องต่อศาลก่อนปล่อยตัวเพื่อมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ¹⁰⁰ และพนักงานคุมประพฤติจะรับผิดชอบดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังและจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเสนอศาลเพื่อให้ศาลพิจารณา

⁹⁹ มาตรา 23 ก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้กรมราชทัณฑ์จัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์เป็นรายบุคคล พร้อมทั้งความเห็นว่่านักโทษเด็ดขาดผู้ใดสมควรให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังตามมาตรา 22 เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเพื่อพิจารณาว่าสมควรกำหนดให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังตามมาตรา 22 แก่นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นรวมทั้งกำหนดวิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

เมื่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำพิจารณาว่าสมควรกำหนดให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังตามมาตรา 22 กับนักโทษเด็ดขาดผู้ใดแล้ว ให้เสนอรายงานและความเห็นต่อพนักงานอัยการภายในเวลาอันสมควรก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาและจัดทำรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

¹⁰⁰ มาตรา 24 เมื่อได้รับรายงานและความเห็นแล้ว หากพนักงานอัยการเห็นสมควรให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาดก่อนการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดเพื่อมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังดังกล่าว

คำร้องตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยคำขอที่มีข้อเสนอและเงื่อนไข ตลอดจนระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลในการมีคำสั่งตามมาตราหนึ่งมาตรการใดที่ระบุไว้ในมาตรา 22 วรรคสอง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยข้อบังคับของอัยการสูงสุด

แก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลาหรือยกเลิกคำสั่งมาตรการเฝ้าระวัง¹⁰¹ ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาด

ภายหลังพ้นโทษเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษบางมาตรการ หรือทุกมาตรการก็ได้¹⁰²

(7) หมวด 5 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ กรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง จะไปกระทำความผิดดังกล่าวโดยไม่มีมาตรการอื่นใดที่ป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิด ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่ผู้นั้นตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ¹⁰³ ในกรณีดังต่อไปนี้

¹⁰¹ มาตรา 26 ให้พนักงานคุมประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานการสืบเสาะและพินิจ และการคุมความประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หากผู้ถูกเฝ้าระวังไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่กำหนดโดยคำสั่งศาลให้พนักงานคุมประพฤติตรวจสอบถึงเหตุดังกล่าวและแก้ไข

เมื่อครบกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 22 และในทุกรอบหกเดือนให้พนักงานคุมประพฤติจัดทำรายงานการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเสนอศาล หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา ๓ ให้กรมคุมประพฤติจัดทำฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศ ศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน

¹⁰² มาตรา 27 ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษของผู้ถูกเฝ้าระวังได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้ถูกเฝ้าระวังร้องขอหรือศาลเห็นเอง ศาลอาจสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษบางมาตรการ หรือทุกมาตรการก็ได้ และเมื่อมีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ศาลแจ้งให้ผู้ถูกเฝ้าระวังและผู้เกี่ยวข้องทราบ

การยื่นคำร้องของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการโดยพนักงานคุมประพฤติจัดทำรายงานพฤติการณ์ดังกล่าว และความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ

¹⁰³ มาตรา 28 ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้

กรณีนี้หนึ่ง คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำตามมาตรา 16 เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษเพื่อไม่ให้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง หรือให้ใช้มาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษต่อเนื่องกันไป จึงเสนอรายงานการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 23 วรรคสอง พร้อมทั้ง ความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดมาตรการดังกล่าว¹⁰⁴ ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจ สั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้ไปกระทำ ความผิดซ้ำ โดยมีการกำหนดระยะเวลาไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นโทษ หรือมีคำสั่งให้ใช้มาตรการ เฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปตามที่พนักงาน อัยการร้องขอก็ได้แต่เมื่อันระยะเวลาทั้งหมดรวมกันแล้วจะต้องมีระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ ผู้นั้นพ้นโทษ¹⁰⁵

¹⁰⁴ มาตรา 29 ในการจัดทำรายงานการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามมาตรา 23 วรรคสอง หากคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษกับนักโทษเด็ดขาดรายใด เพื่อไม่ให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้คณะกรรมการดังกล่าวเสนอรายงานพร้อมทั้ง ความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปโดยให้นำมาตรา 23 และมาตรา 24 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำเห็นว่ามี ความจำเป็น ที่จะต้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามวรรคหนึ่งร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปให้คณะกรรมการดังกล่าวเสนอรายงาน พร้อมทั้งความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยให้นำมาตรา 23 และมาตรา 24 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานของคณะกรรมการพิจารณา กำหนดมาตรการ ป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำและการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา นี้ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี

¹⁰⁵ มาตรา 32 ในการพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 29 วรรคหนึ่งศาลอาจสั่งให้ใช้ มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีกำหนดระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำ ความผิดซ้ำซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นโทษ

ในการพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 29 วรรคสอง ศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีกำหนดระยะเวลาเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดซ้ำซึ่งต้องไม่เกิน สามปีนับแต่วันที่พ้นโทษ หรือมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขัง ต่อเนื่องกันไปตามที่พนักงานอัยการร้องขอก็ได้ โดยให้นำหมวด 3 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาใช้บังคับ โดยอนุโลม แต่เมื่อันระยะเวลาทั้งหมดรวมกันแล้ว จะต้องมิมีระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นโทษ

กรณีที่สอง พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา หรือพนักงานอัยการเห็นสมควรยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ แก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในกรณีมีเหตุที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการ คุมขังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 28 หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษ เต็ดขาดภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขัง ต่อเนื่องกันไปก็ได้¹⁰⁶ ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ แก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพียงเท่าที่จำเป็น โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ผู้ถูกเฝ้าระวัง ถูกควบคุมตัวหรือมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนด การคุมขังดังกล่าวต่อเนื่องกันไปตามที่พนักงานอัยการร้องขอก็ได้ แต่เมื่อนับระยะเวลาที่ศาลเคยมีคำสั่งให้ ใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและระยะเวลาในการใช้มาตรการครั้งนี้ทั้งหมดรวมกันจะต้อง

¹⁰⁶ มาตรา 30 ในระหว่างการดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 22 หากมีเหตุที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 28 หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

พนักงานคุมประพฤติอาจเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาหรือพนักงานอัยการเห็นสมควร อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการทำความเห็นของพนักงานคุมประพฤติและการพิจารณายื่นคำร้อง ของพนักงานอัยการตามมาตรา 31 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี

มีระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นโทษ และให้ถือว่าคำสั่งมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาด ภายหลังพ้นโทษของศาลสิ้นสุดลง¹⁰⁷

โดยกรมราชทัณฑ์จะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขัง ภายหลังพ้นโทษตาม (1) และ (2) ข้างต้น และให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปหรือเมื่อครบระยะเวลา ที่กำหนดให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามมาตรา 16 พิจารณาเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ หรือเปลี่ยนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ เป็นคำสั่งเฝ้าระวังแทนก็ได้¹⁰⁸ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งคุมขังผู้ถูกเฝ้าระวัง ถ้าผู้นั้นยังไม่ได้รับการคุมขัง หรือได้รับการคุมขังแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนี จะคุมขังผู้นั้นไม่ได้ ถ้าพ้นกำหนดสามปีนับแต่วัน ที่ศาลมีคำสั่งหรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลาที่ต้องคุมขัง เป็นอันล่วงเลยการคุมขัง¹⁰⁹

¹⁰⁷ มาตรา 33 ในการพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 30 วรรคหนึ่งศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังโดยมีกำหนดระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำ ความผิดซ้ำ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ถูกเฝ้าระวังถูกควบคุมตัว แต่เมื่อนับระยะเวลาที่ศาลเคยมีคำสั่งให้ใช้มาตรการ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและระยะเวลาในครั้งนี้นับรวมกันแล้ว จะต้องมิมีระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้น พ้นโทษ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าคำสั่งการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษของศาลสิ้นสุดลง

ในการพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 30 วรรคสอง ศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษ เด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังโดยมีกำหนดระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิด ซ้ำ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่ถูกเฝ้าระวังถูกควบคุมตัวหรือมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ เมื่อครบกำหนดการคุมขังดังกล่าวต่อเนื่องกันไปตามที่พนักงานอัยการร้องขอก็ได้ โดยให้นำหมวด 3 มาตรการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เมื่อนับระยะเวลาที่ศาลเคยมีคำสั่งให้ใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และระยะเวลาในครั้งนี้นับรวมกันแล้ว จะต้องมิมีระยะเวลาไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นโทษ

¹⁰⁸ มาตรา 34 ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ และให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีใช้เรือนจำ และจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ในกรณีที่เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือเมื่อครบกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่มีการคุมขังภายหลัง พ้นโทษและในทุกรอบหกเดือน ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำพิจารณา เสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษหรือเปลี่ยนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นคำสั่งเฝ้าระวังแทนก็ได้

¹⁰⁹ มาตรา 35 เมื่อศาลได้มีคำสั่งคุมขังผู้ถูกเฝ้าระวัง ถ้าผู้นั้นยังมีได้รับการคุมขังก็ดีหรือได้รับการคุมขัง แต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้าพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลา ที่ต้องคุมขัง เป็นอันล่วงเลยการคุมขัง จะคุมขังผู้นั้นไม่ได้

(8) หมวด 6 การคุมขังคุกเงิน ในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามิเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง และมีเหตุคุกเงิน หากไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้ ศาลอาจมีคำสั่งคุมขังคุกเงินผู้ถูกเฝ้าระวังได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอ¹¹⁰ โดยพนักงานคุมประพฤติจะเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อให้มีคำสั่งคุมขังคุกเงิน¹¹¹ ให้ศาลพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการโดยเร็วถ้าเป็นที่พอใจ ให้ศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงินผู้ถูกเฝ้าระวังได้¹¹² ซึ่งกรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังคุกเงิน¹¹³ เมื่อศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงินแล้วพนักงานคุมประพฤติอาจเสนอความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อเสนอต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษในระหว่างศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงิน¹¹⁴

(9) การอุทธรณ์ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งตามหมวด 3 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หมวด 4 มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษและหมวด 5 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้คำสั่งศาลเป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาล

¹¹⁰ มาตรา 37 กรณีมิเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และมีเหตุคุกเงิน หากไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งคุมขังคุกเงินผู้ถูกเฝ้าระวังได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

¹¹¹ มาตรา 38 ถ้าปรากฏเหตุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 37 ให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวังขอให้ศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงิน

ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ถูกเฝ้าระวังตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ห้ามควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้คุมขังคุกเงินผู้ถูกเฝ้าระวังแล้ว ให้กรมราชทัณฑ์นำตัวผู้ถูกเฝ้าระวังไปคุมขังคุกเงินตามคำสั่งศาลต่อไปกรณีเช่นนี้ไม่ทำให้คำสั่งตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษสิ้นผลไป และให้ดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังดังกล่าวต่อไปภายหลังพ้นจากการคุมขังคุกเงิน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการทำความเห็นของพนักงานคุมประพฤติและการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี

¹¹² มาตรา 39 ให้ศาลพิจารณาคำร้องของพนักงานอัยการโดยเร็ว ถ้าเป็นที่พอใจว่ากรณีมีเหตุตามที่บัญญัติในมาตรา 37 ให้ศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงินผู้ถูกเฝ้าระวังได้

¹¹³ มาตรา 40 ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังคุกเงิน และให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

¹¹⁴ มาตรา 41 เมื่อศาลมีคำสั่งคุมขังคุกเงินแล้ว ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการให้มีการเสนอความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาเสนอต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษที่ศาลมีคำสั่งตามหมวด 4 หรือเพื่อเสนอต่อศาลให้มีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามหมวด 5 เพื่อป้องกันผู้ถูกคุมขังคุกเงินกระทำความผิดซ้ำ

มีคำสั่งให้ใช้มาตรการที่กล่าวมาข้างต้นแก่ผู้กระทำความผิดหรือนักโทษเด็ดขาด ให้บุคคลดังกล่าว อุทธรณ์คำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว ทั้งนี้ การอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของศาลชั้นต้น และให้คำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์ เป็นที่สุด¹¹⁵

(10) บทเฉพาะกาล เมื่อพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแล้ว ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ มาตรการแก้ไข พันฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉินไปใช้บังคับแก่คดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล และกรณีที่จะมีการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ¹¹⁶

1.2.3 ขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติ

มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามมาตรานี้มาตราใดตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง แม้ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในวรรคหนึ่งก็ตาม ก็ให้นำพระราชบัญญัตินี้ ไปใช้บังคับด้วย บทบัญญัติมาตรา 3 กำหนดให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่การกระทำความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา 12 ฐานความผิด ได้แก่ มาตรา 276 ช่มชู้กระทำความชำเรา มาตรา 277 กระทำความชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี มาตรา 278 กระทำอนาจารแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปี มาตรา 279 กระทำอนาจารแก่เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี มาตรา 283 ทวิ พาบุคคลอายุเกินสิบห้า แต่ยังไม่เกินสิบแปดปี ไปเพื่อการอนาจาร มาตรา 284 พาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจาร มาตรา 288 ฆ่าผู้อื่น มาตรา 289 ฆ่าผู้อื่น โดยมีเหตุฉกรรจ์ มาตรา 290 ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

¹¹⁵ มาตรา 42 คำสั่งศาลตามหมวด 3 มาตรการแก้ไขพันฟูผู้กระทำความผิด หมวด 4 มาตรการเฝ้าระวัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และหมวด 5 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ของพนักงานอัยการ ให้เป็นที่สุด ส่วนคำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอให้อุทธรณ์ได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

การยื่นอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของศาลชั้นต้น
คำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นที่สุด

¹¹⁶ มาตรา 43 ให้นำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษผู้กระทำความผิด ในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล และกรณีที่จะมีการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 297 ทำร้ายร่างกาย เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส มาตรา 298 ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสและมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 289 และมาตรา 313 เรียกค่าไถ่ รวมทั้งให้ใช้บังคับแก่กรณีศาลมีคำพิพากษาว่ามีความผิด ตามมาตราหนึ่งมาตราใดที่ระบุไว้ แม้ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ก็ตาม ดังนั้น กรณีที่จำเลยกระทำความผิดกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หากความผิดบทใดบทหนึ่งต้องด้วยฐานความผิดดังกล่าวก็สามารถนำพระราชบัญญัติไปใช้บังคับได้ ถึงแม้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดที่ศาลลงโทษจะเป็นฐานความผิดอื่นก็ตาม ส่วนการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำสำหรับผู้กระทำความผิดฐานอื่น ต้องใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือเงื่อนไขการคุมความประพฤติ

การฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิราษฎรที่เป็นผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาได้ แต่การขอให้ศาลสั่งใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำหรือการคุมขัง ถูกเงินตามพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายให้พนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้ร้องขอต่อศาล ราษฎรจึงไม่มีสิทธิ ยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้

มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

บทบัญญัติมาตรา 4 กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มิใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีโดยมีที่มาจากหลัก “eligible offender” ใน Serious Offenders Act 2018 section 8 ที่ให้หมายถึงบุคคลที่อายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไปที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ดังนั้น พระราชบัญญัตินี้จะไม่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจึงต้องใช้มาตรการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เช่น การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูการส่งตัวเด็กและเยาวชน ไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ หรือเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ

ตารางที่ 3.1 ใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตร่างกาย และเสรีภาพ

ใช้บังคับกับการกระทำความผิดประเภทใดบ้าง		
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย	ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ
ข่มขืนกระทำชำเรา	ฆ่าผู้อื่น	เรียกค่าไถ่
ข่มขืนกระทำชำเราเด็ก	ฆ่าผู้อื่นโดยมีเหตุฉกรรจ์	
อายุไม่เกิน 15 ปี		
อนาจารเด็กอายุเกิน 15 ปี	ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย	
อนาจารเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี	ทำร้ายร่างกายสาหัส	
พบบุคคลอายุเกิน 15 ปี	ทำร้ายร่างกายสาหัสและมีเหตุฉกรรจ์	
แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่ออนาจาร	ตามมาตรา 289	
พาผู้อื่นไปเพื่ออนาจาร		

1.2.4 บทนิยาม

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้ “คุมขัง” หมายความว่า การควบคุมนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

นิยามคำว่า “คุมขัง” ตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมายเฉพาะว่าหมายถึง การควบคุม นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ การคุมขังซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำรวมถึงการคุมขังฉุกเฉิน ถึงแม้ความหมาย ดังกล่าวไม่เหมือนกับนิยามคำว่า “คุมขัง” ตามประมวลกฎหมายอาญาที่หมายความว่า คุมตัว ควบคุม ขัง กักขังหรือจำคุก แต่ก็เป็นการใช้โดยอาศัยอำนาจรัฐเช่นเดียวกัน การหลบหนีจากการคุมขังที่เป็น มาตรการหรือวิธีการตามพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นความผิดตามมาตรา 190 มาตรา 191 มาตรา 192 มาตรา 204 หรือมาตรา 205 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย

“ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา บทนิยาม “ศาล” กำหนดให้หมายความถึงศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา คดีอาญา เนื่องจากมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับแก่เฉพาะ คดีอาญา เท่านั้น จึงไม่รวมถึงศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่ง และไม่รวมถึงศาลเยาวชนและครอบครัว¹¹⁷ เนื่องจากมาตรา 4 กำหนดมิให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดตามบทบัญญัติมาตราหนึ่งมาตราใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีซึ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 กำหนดนิยามคำว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลชั้นต้นซึ่งมิใช่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง เมื่อความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ล้วนแต่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกินสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ดังนั้น คำว่า “ศาล” ตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีของศาลชั้นต้นจึงหมายความถึงศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาดุสิตธานี ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญาพระโขนง ศาลอาญามีนบุรี และศาลจังหวัดเท่านั้น และไม่รวมถึง ศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาด้วย

1.2.5 การนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

บทบัญญัติมาตรา 6 กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับ ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ และให้นำมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับ พระราชบัญญัตินี้ซึ่งสามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เช่น การนำวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 มาใช้กับกระบวนการไต่สวนคำร้องที่ไม่ต้องทำต่อหน้านักโทษเด็ดขาด เป็นต้น

¹¹⁷ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 3 กำหนดบทนิยาม “ศาล” หมายความว่า ศาลชั้นต้นซึ่งมิใช่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณา หรือที่ตั้งอยู่ในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาดหรือในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือพบตัวผู้ถูกเฝ้าระวัง แล้วแต่กรณี

ตารางที่ 3.2 มาตรการทางกฎหมาย

มาตรการทางกฎหมาย			
มาตรการ	ใช้กับใคร	ลักษณะมาตรการ	หมายเหตุ
มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด	ผู้กระทำความผิดที่เสี่ยง ทำผิดซ้ำด้วยการร้องศาล ให้สั่งใช้มาตรการก่อน มีคำพิพากษา	ฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดย มาตรการการแพทย์ ทำกระบวนการรักษา	กรมราชทัณฑ์สามารถ พิจารณาลดโทษพักโทษ/ ปล่อยตัวก่อนกำหนดได้
มาตรการเฝ้าระวังนักโทษ เด็ดขาดหลังพ้นโทษ	นักโทษพ้นการรับโทษ ออกไปแล้วมีแนวโน้ม จำเป็นต้อง เฝ้าระวัง	เน้นการเฝ้าระวังเพื่อไม่ให้ ทำผิดซ้ำ เช่น ห้ามเข้าใกล้ ผู้เสียหายติดก้าไล EM ห้ามเข้าเขตกำหนดห้าม ออกนอกประเทศยกเว้น ศาลอนุญาต	ศาลสามารถสั่งให้ใช้ มาตรการเดียวหรือ หลายมาตรการก็ได้
มาตรการคุมขังหลังพ้นโทษ	- ผู้มีแนวโน้มว่า จะกระทำ ผิดซ้ำและใช้ มาตรการอื่นยับยั้งไม่ได้ - ผู้ที่ถูกเฝ้าระวัง หลังพ้นโทษ ที่ไม่ปฏิบัติตาม มาตรการ	ศาลออกคำสั่งใช้มาตรการ คุมขังไม่เกินสามปี นับจากวันที่พ้นโทษ	
มาตรการคุมขังฉุกเฉิน	ผู้ถูกเฝ้าระวังหลังพ้นโทษ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินและมีเหตุว่า จะกระทำความผิดซ้ำ	สามารถคุมขังได้ไม่เกิน เจ็ดวันนับจากศาลสั่ง	หลังคุมขังฉุกเฉินแล้ว มาตรการเฝ้าระวังฯ อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือ ให้ใช้มาตรการคุมขัง หลังพ้นโทษแทนเพื่อ ป้องกันผู้ถูกขังฉุกเฉิน ไปกระทำผิดซ้ำ

1.2.6 คณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

บทบัญญัติมาตรา 8 ถึงมาตรา 15 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ” มีหน้าที่และอำนาจกำหนดนโยบายและแผนการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรี ในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะแก่ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารและการดำเนินงานป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ รวมถึงปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

1.2.7 คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

บทบัญญัติมาตรา 16 ถึงมาตรา 18 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ” มีหน้าที่และอำนาจ พิจารณากำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 23 และมาตรา 27 พิจารณากำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 29 และมาตรา 34 และเสนอความเห็น ต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลขอให้กำหนดมาตรการต่างๆ ดังกล่าว รวมถึงปฏิบัติการ อื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่คณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

1.2.8 พนักงานอัยการ

การใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งได้แก่ มาตรการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ รวมถึงการคุมขังฉุกเฉิน ต้องอาศัยคำสั่งศาลเท่านั้นโดยกฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอใช้มาตรการและวิธีการดังกล่าวต่อศาล ราษฎรไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ได้ แม้นตนเป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือเป็นผู้เสียหายในคดีนั้นเองก็ตาม จึงถือเป็นเรื่องของรัฐเท่านั้นที่จะดำเนินการในส่วนนี้ ทั้งนี้ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลัง พ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 10 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดของพนักงานอัยการได้กำหนดว่าเป็นคดีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหาจึงมีข้อนำพิจารณาต่อไปว่า ถ้าเป็นคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ พนักงานอัยการจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยที่พนักงานอัยการไม่ต้องเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีดังกล่าว ได้หรือไม่

1.2.9 มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำ

มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้มี 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำคามผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นมาตรการที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกใช้มาตรการดังกล่าว นอกเหนือจากโทษตามกฎหมายที่ผู้กระทำคามผิดได้รับ คล้ายกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นมาตรการเชิงป้องกัน (preventive justice) แต่รัฐมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำกับผู้กระทำคามผิดบางรายเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรม สร้างความปลอดภัยให้สังคม แก้ไขปัญหาและลดอัตราการกระทำคามผิดซ้ำ ดังนั้น การที่ศาลจะกำหนดให้มีการใช้มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำหรือไม่กับผู้กระทำคามผิดรายใด จึงต้องคำนึงถึงการรักษาดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม สวัสดิภาพของผู้เสียหายและสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำคามผิด เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำเป็นการพิจารณาสำหรับผู้กระทำคามผิด เฉพาะราย มิใช่ว่าผู้กระทำคามผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ทุกรายมีความจำเป็นต้องถูกบังคับ ตามมาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำ ในการพิจารณาว่าสมควรใช้มาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำจึงต้องมีข้อบ่งชี้และคำนึงถึงความเสี่ยงหรือโอกาสในการกระทำคามผิดซ้ำของผู้กระทำคามผิดรายนั้น เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา การมีปัญหาด้านการเงิน การมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ประวัติการถูกไล่ออกหรือพักการเรียนขณะกำลังศึกษา การเคยร่วมกับกลุ่มเพื่อน ในการกระทำคามผิด ความประมาทหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การมีปัญหาสุขภาพจิต การมีอาการเมาสุรา ประวัติการบำบัดรักษาในสถานบำบัดยาเสพติด ความเชื่อมั่นว่าความคิดของตนเองถูกต้องเสมอ เป็นต้น¹¹⁸ และมาตรการที่กำหนดต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสมและได้สัดส่วน กล่าวคือ เป็นมาตรการที่สามารถป้องกันหรือควบคุมความเสี่ยงดังกล่าวได้และมีระยะเวลาในการใช้มาตรการที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการใช้มาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำเป็นการจัดการความเสี่ยงสำหรับเหตุการณ์ในอนาคต พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จึงให้บทบาทและอำนาจศาลในการสั่งใช้มาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำไว้ค่อนข้างยืดหยุ่น โดยให้อำนาจศาลในการเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิก ลดหรือขยาย ระยะเวลาในการใช้มาตรการได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้การบริหารจัดการมาตรการป้องกันการกระทำคามผิดซ้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

¹¹⁸ ธีระ สนิเตจารักษ์ และคณะ. โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด”. ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2562. 2563. หน้า 262 - 263.

มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นมาตรการที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด ในระหว่างที่ยังรับโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำ โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดหรือแก้ไขความเสี่ยงของผู้กระทำ ความผิดที่จะกระทำความผิดซ้ำหลังจากพ้นโทษจำคุก การร้องขอและสั่งใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูจึงต้อง คำนึงถึงพฤติกรรมหรือปัจจัยที่เป็นความเสี่ยง และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนด ต้องสามารถควบคุม หรือจัดการความเสี่ยงนั้นได้อย่างเหมาะสมได้สัดส่วนและมีประสิทธิภาพด้วย

1.2.10 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นมาตรการที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด ในระหว่างที่ยังรับโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำ โดยมีจุดประสงค์เพื่อลดหรือแก้ไขความเสี่ยงของผู้กระทำความผิดที่จะกระทำความผิดซ้ำหลังจากพ้นโทษจำคุก การร้องขอและสั่งใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูจึงต้องคำนึงถึงพฤติกรรมหรือปัจจัยที่เป็นความเสี่ยง และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนด ต้องสามารถควบคุมหรือจัดการความเสี่ยงนั้นได้อย่างเหมาะสมได้สัดส่วนและมีประสิทธิภาพด้วย

1) การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

บทบัญญัติมาตรา 19 กำหนดให้ในคดีที่มีการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดตามที่ ระบุไว้ในมาตรา 4 ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อขอให้ มี คำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในระหว่างรับโทษจำคุก เพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยจะขอรวมกันไปใน การฟ้องคดีหรือจะขอภายหลังก็ได้ แต่ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามมาตรา 19 แบ่งเป็น 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการทางการแพทย์¹¹⁹ และมาตรการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด ในกฎกระทรวง โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดซ้ำ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการออกคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการกำหนดมาตรการ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 หมวด 2 มาตรการแก้ไขฟื้นฟู ข้อ 14 ถึงข้อ 15

2) การพิจารณาคำร้องและมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

การยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้อง พร้อมกับคำฟ้องหรือยื่นภายหลังก่อนพิพากษาคดีก็ได้ แต่การที่ศาลจะสั่งใช้มาตรการ

¹¹⁹ มาตรการทางการแพทย์มีการรักษาด้วยกันหลายวิธีทั้งใช้ยาและไม่ใช้ยา เช่น การใช้ยาโดยการฉีด และการกิน การบำบัดทางจิต การทำหัตถการต่างๆ ซึ่งจะรักษาด้วยวิธีการใดแพทย์จะเป็นผู้ประเมินอาการ วินิจฉัย และลงความเห็นทุกครั้ง

ดังกล่าว ต้องเป็นกรณีที่ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดและลงโทษจำคุก ในการไต่สวนคำร้องของศาล ศาลมีดุลพินิจ ในการพิจารณาว่าจะไต่สวนคำร้องไปพร้อมกับการสืบพยาน หรือจะให้สืบพยานเนื้อหาคดีไปจนเสร็จ แล้วจึงไต่สวนคำร้องก็ได้ตามที่เห็นสมควร ในการพิจารณาคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดต้องให้ออกสัจจำเลยได้แย่งคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการตลอดจนนำสืบพยานหลักฐานในประเด็นดังกล่าวด้วย โดยศาลอาจไต่สวนคำร้องไปพร้อมกับการสืบพยานโจทก์จำเลย หรือไต่สวนภายหลังการสืบพยานก็ได้¹²⁰ ทั้งนี้ในกรณีที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องภายหลังฟ้องคดีและจำเลยไม่มีทนายความ ศาลอาจสอบถามจำเลยเรื่องทนายความอีกครั้ง หากจำเลยต้องการทนายความก็สามารถตั้งทนายความ ให้จำเลยในชั้นตอนนี้ได้การเบิกจ่ายเงินรางวัลทนายความให้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174

ในการไต่สวน ศาลพึงรับฟังถ้อยคำหรือคำคัดค้านของจำเลยและอาจเรียกสำนวน การสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณา¹²¹ รับฟังความเห็นของผู้เสียหายหรือมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจ และจะเรียกผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือจัดส่งเอกสารอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรด้วยก็ได้¹²² ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำอาจเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์หรือสาขาอายุรศาสตร์ หรืออาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านอื่นๆ ก็ได้ทั้งนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญไว้ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยผู้เชี่ยวชาญของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2560 โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์ด้วย

การรับฟังความเห็นของผู้เสียหาย แม้มาตรา 19 วรรคสี่ ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่เพื่อให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ และสอดคล้องกับมาตรา 19 วรรคสาม ที่ให้ศาลต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายด้วย ในข้อบังคับข้อ 14 วรรคสอง จึงกำหนดให้ศาลรับฟังความเห็นของผู้เสียหายด้วย ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบโดยศาลอาจนำข้อ 16 วรรคสองมาใช้โดยอนุโลม โดยออกหมายเรียกหรือหมายแจ้งวันนัดและสำเนาคำร้องให้ผู้เสียหายทราบ

¹²⁰ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 14 วรรคหนึ่ง “ในการไต่สวนคำร้องให้พนักงานอัยการยื่นบัญชีระบุพยานและนำพยานเข้าไต่สวนให้ได้ความตามคำร้อง”

¹²¹ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 14 วรรคสาม “เมื่อศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณาในการมีคำสั่ง ให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนไปยังศาล โดยระบุให้ศาลส่งสำนวนการสอบสวนคืนเมื่อเสร็จการพิจารณา”

¹²² ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 13

โดยให้แจ้งด้วยว่าผู้เสียหายมีสิทธิให้ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือจะมาให้ความเห็นด้วยจากในวันนั้นก็ได้อีกศาลให้ผู้เสียหายมาให้ความเห็นด้วยจากในวันนัด ศาลอาจนำมาตรการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับจำเลยตามมาตรา 172 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้ศาลมีดุลพินิจพิจารณาตามความเหมาะสมแก่มาตรการที่จะสั่งใช้ว่าควรรับฟังผู้เสียหายหรือไม่เพียงใด เช่น หากเป็นการขอใช้มาตรการทางการแพทย์อาจไม่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งโดยตรง

1.2.11 การใช้มาตรการทางการแพทย์

มาตรา 21 มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 19(1) ให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องมีการใช้ยาหรือด้วยวิธีการรูปแบบอื่น ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ให้กรมราชทัณฑ์นำผลของการใช้มาตรการทางการแพทย์ตามวรรคหนึ่ง มาใช้เป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณาลดโทษ พักการลงโทษ หรือให้ประโยชน์อื่นใดอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดในคำพิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้มาตรการทางการแพทย์ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวงโดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

บทบัญญัติมาตรา 21 กำหนดหลักการในการใช้มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่ง ให้ต้องดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน และต้องได้รับความยินยอมของผู้กระทำความผิดตามหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากผู้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิในเนื้อตัว ร่างกาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ในคำร้องขอให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ เป็นมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จึงต้องปรากฏหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวด้วย และเมื่อศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการทางการแพทย์แล้ว หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้มาตรการทางการแพทย์ ต้องเป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดยินยอมให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ ให้กรมราชทัณฑ์นำผลของการใช้มาตรการดังกล่าว มาใช้เป็นเงื่อนไขประกอบการพิจารณาลดโทษ พักการลงโทษ หรือให้ประโยชน์อื่นใดอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดในคำพิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ด้วย

1.2.12 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

บทบัญญัติมาตรา 20 ให้อำนาจพนักงานอัยการในการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง แก้ไขหรือยกเลิกมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด ส่วนคำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอสามารถอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง คำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์เป็นที่สุดตามมาตรา 42 ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 20 ไม่ได้ให้สิทธิจำเลย ในการขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

1.2.13 มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

การมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรา 22 เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 จะกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามที่พนักงานอัยการร้องขอ โดยกำหนดมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการตามควรแก่กรณีก็ได้

มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ได้แก่

- (1) ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด
- (2) ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด
- (3) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (4) ห้ามออกนอกประเทศเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล
- (5) ห้ามก่อให้เกิดอันตรายต่อละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัย
- (6) ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด
- (7) ให้พักอาศัยในสถานบำบัดที่กำหนดหรือให้ไปอยู่ภายใต้การดูแล

ในสถานบำบัดภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รับการรับรองโดยกระทรวงสาธารณสุข ตามที่ศาลเห็นสมควร

(8) ให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือผู้ดูแลสถานที่พักอาศัย หรือสถานบำบัด

(9) ให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือได้รับการเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลาที่กำหนด

(10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษา จากแพทย์หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด

(11) ให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ศาล หรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด

(12) ให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงาน หรือการเปลี่ยนงาน

(13) ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวัง¹²³

บทบัญญัติมาตรา 22 กำหนดให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 จะกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ และศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการตามที่ร้องขอ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3 บัญญัติให้ใช้กฎหมายนี้แก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญาดังนั้น คำว่า “กระทำความผิดซ้ำ” ย่อมหมายถึงกระทำความผิดซ้ำตามมาตราหนึ่งมาตราใดที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งอาจเป็นคนละฐานความผิดกับความผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 หมวด 3 มาตรการเฝ้าระวัง ข้อ 16 ถึงข้อ 23 โดยกำหนดให้ในส่วน และมีคำสั่งของศาลต้องดำเนินการโดยมีผู้พิพากษาครอบงำคณะเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับการพิจารณาพิพากษาในคดีนั้น¹²⁴ กล่าวคือจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาสั่งคำร้องมีจำนวนเช่นเดียวกับองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและศาลจะมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้ก็ต่อเมื่อทางได้สวนมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นจะกระทำความผิดซ้ำในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3

¹²³ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวังเป็นภารกิจของพนักงานคุมประพฤติในฐานะหน่วยงานผู้รับผิดชอบมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 26 เป็นผู้จัดหาอุปกรณ์และดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

¹²⁴ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 11

ภายหลังพันโทฯ¹²⁵ ทั้งนี้ มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเป็นการรับฟังได้ โดยปราศจากข้อสงสัย

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 18 กำหนดมาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนคำร้องขอให้สั่งใช้มาตรการ ฝึกระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นจะกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงภายหลังพันโทฯซึ่งข้อความว่า “มีเหตุอันควร เชื่อได้ว่า” อันเป็นถ้อยคำในมาตรา 22 วรรคหนึ่ง มีความหมายว่า มีเหตุผลอันสมควรจากทางไต่สวน ที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีความเป็นไปได้สูงที่นักโทษเด็ดขาดจะไปกระทำความผิดซ้ำในฐานความผิด ที่ระบุไว้ในมาตรา 3 แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำในความผิดฐานเดิม ที่ต้องคำพิพากษา เช่น ศาลพิพากษาลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 แต่ทางไต่สวน ได้ความว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีโอกาสจะไปกระทำความผิดซ้ำตามมาตรา 276 หรือมาตรา 297 ดังนี้ ก็สามารถกำหนดมาตรการฝึกระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯได้ เพราะมาตรา 276 และ 297 ก็เป็น “ความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง” ตามที่กำหนดนิยามไว้ ซึ่งการรับฟังว่ามีเหตุผล อันควรเชื่อดังกล่าวเป็นมาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานที่สูงกว่าคดีแพ่งที่ใช้หลักว่าพยานหลักฐาน ฝ่ายใดมีน้ำหนักดีกว่าของอีกฝ่าย แต่ไม่ถึงขนาดเป็นการรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร เช่นเดียวกับคดีอาญามาตรา 22 วรรคสี่ บัญญัติว่า การกำหนดมาตรการฝึกระวังนักโทษเด็ดขาด ภายหลังพันโทฯต้องคำนึงถึงหลักแห่งความได้สัดส่วน ดังนั้น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิด เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 19 จึงขยายความให้เกิดความชัดเจนว่ามาตรการ ฝึกระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯที่ศาลกำหนดต้องสอดคล้องกับสาเหตุแห่งการกระทำ ความผิดและเป็นมาตรการลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำที่กระทบสิทธิเสรีภาพน้อยที่สุด

การพิจารณากำหนดมาตรการฝึกระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯ มาตรการหนึ่งมาตรการใด ให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำ ความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ ความผิด และความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับด้วย ทั้งนี้ ศาลอาจกำหนด มาตรการฝึกระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯเพิ่มเติมหรือแตกต่างไปจากมาตรการ

¹²⁵ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 18

ที่พนักงานอัยการร้องขอก็ได้ตามที่เห็นสมควร ประการสำคัญคือมาตรการที่กำหนดต้องสอดคล้องกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดและเป็นมาตรการลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำที่กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับน้อยที่สุด¹²⁶

ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเพิ่มเติมหรือแตกต่างไปจากที่ระบุในคำร้องได้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องเป็นมาตรการเฝ้าระวังที่ระบุในมาตรา 22 วรรคสอง และการกำหนดมาตรการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้บังคับของวรรคอื่นๆ ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 19

มาตรการพื้นฐานที่ศาลอาจกำหนดเพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง คือ การให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือได้รับการเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลาที่กำหนด และการให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือการเปลี่ยนงาน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการทราบวิถีชีวิตปกติทั่วไปของผู้ถูกเฝ้าระวัง

มาตรการห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ศาลพึงรับฟังความเห็นของผู้เสียหายและอาจใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวังร่วมด้วยตามที่เห็นสมควร

มาตรการห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ห้ามเข้าเขตกำหนดหรือห้ามก่อให้เกิดอันตรายต่อละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัย อาจกำหนดเมื่อมีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมหรือการกระทำที่จะห้าม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมหรือการกระทำดังกล่าวกับโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ โดยต้องระบุกิจกรรมหรือการกระทำที่ห้าม ตลอดจนขอบเขตพื้นที่ของการห้ามอย่างชัดเจนสำหรับมาตรการห้ามเข้าเขตกำหนด อาจใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวังร่วมด้วย

มาตรการให้พักอาศัยในสถานที่หรือสถานบำบัดที่กำหนดหรือให้ไปอยู่ภายใต้การดูแลในสถานบำบัดภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รับการรับรองโดยกระทรวงสาธารณสุขอาจกำหนดเมื่อมีข้อมูลความพร้อมของสถานที่หรือสถานบำบัดดังกล่าว โดยเมื่อให้ผู้ถูกเฝ้าระวังไปพักอาศัยหรืออยู่ภายใต้การดูแลของสถานบำบัดแล้ว อาจกำหนดให้ผู้ถูกเฝ้าระวังต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือผู้ดูแลสถานที่พักอาศัยหรือสถานบำบัดนั้นด้วย

¹²⁶ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 19

มาตรการทางการแพทย์ หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษาจากแพทย์ หรือบุคคลอื่นใดหรือมาตรการให้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟูแก้ไขหรือเข้าร่วมกิจกรรม อาจกำหนด เมื่อมีรายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับมาตรการหรือกิจกรรมที่จะนำมาใช้

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกากว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 19 วรรคสอง จัดกลุ่มมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษทั้ง 13 มาตรการ ตามมาตรา 22 วรรคสอง ออกเป็นสองกลุ่ม คือ มาตรการพื้นฐานและมาตรการพิเศษ มาตรการ พื้นฐานตามที่ระบุไว้ในข้อ 19 วรรคสอง ได้แก่ การให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือได้รับ การเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลา ที่กำหนด และการให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงานหรือการเปลี่ยนงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานคุมประเวติมีข้อมูลพื้นฐานในการติดตามสอดส่องผู้พ้นโทษจึงสามารถ กำหนดได้กับผู้ถูกเฝ้าระวังทุกคน และอาจกำหนดได้โดยไม่ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ส่วนมาตรการพิเศษ ที่ระบุไว้ในข้อ 19 วรรคสามถึงวรรคหก เป็นมาตรการที่อาจไม่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ส่วนมาตรการพิเศษ จึงพึงกำหนดเมื่อมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุผล ความจำเป็น และรายละเอียดการจำกัดสิทธิ ของมาตรการดังกล่าว ตลอดจนมีข้อมูลความพร้อมของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มีข้อพิจารณาว่า “มาตรการทางการแพทย์” ตามมาตรา 22 วรรคสอง (10) คือมาตรการเดียวกับมาตรการทางการแพทย์ ตามมาตรา 19 วรรคสอง (1) ซึ่งเป็นมาตรการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดหรือไม่ หากตีความว่าเป็นมาตรการเดียวกันเพราะใช้ถ้อยคำเดียวกัน และอยู่ในกฎหมาย ฉบับเดียวกัน การใช้มาตรการทางการแพทย์ในลักษณะของมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามมาตรา 21 และกฎกระทรวงที่ออกตาม ความในมาตราดังกล่าวด้วย

มีข้อสังเกตว่า มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 22 มีความคล้ายคลึงกับเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และมาตรการป้องกันการก่อภัยอันตรายที่ศาลกำหนดเป็นเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว การพิจารณาว่า สมควรกำหนดให้ใช้มาตรการใดในสถานการณ์ใด จึงอาจเทียบเคียงกับทั้งสองกรณีได้โดยอาศัยแนวทาง ตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับวิธีการรอกำหนดโทษ การรอกำหนดโทษและการกำหนด เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ พ.ศ. 2559 การกำหนดระยะเวลาในแต่ละมาตรการ ศาลสามารถ กำหนดได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่ากฎหมายกำหนดให้ พนักงานคุมประพฤติต้องจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเสนอต่อศาลทุกรอบหกเดือน ซึ่งหากกรณี มีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาของมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษต่อไปศาล

ยอมกำหนดได้ ทั้งนี้ กำหนดระยะเวลาของมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแต่ละมาตรการไม่จำเป็นต้องเท่ากัน โดยศาลพึงกำหนดตามเหตุผลและความจำเป็น¹²⁷

1.2.14 ระยะเวลาในการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

มาตรา 22 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ ซึ่งข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 20 ได้กำหนดแนวทางการกำหนดระยะเวลาของแต่ละมาตรการว่า ศาลสามารถกำหนดระยะเวลาการใช้มาตรการเฝ้าระวังได้ตามที่เห็นสมควร แต่รวมกันไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่ากฎหมายกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติต้องจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเสนอต่อศาลในรอบหกเดือน หากกรณีมีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาของมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษต่อไปศาลยอมกำหนดได้ ทั้งนี้ กำหนดระยะเวลาของมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแต่ละมาตรการไม่จำเป็นต้องเท่ากัน โดยศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาตามเหตุผลและความจำเป็น

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแล้ว ให้แจ้งพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย นักโทษเด็ดขาดและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทราบ และแจ้งพนักงานคุมประพฤติเพื่อดำเนินการตามคำสั่งนั้นต่อไป¹²⁸

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ศาลไม่ต้องออกหมายใดๆ เพียงมีหนังสือแจ้งผู้เกี่ยวข้องให้ทราบเท่านั้น และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 กำหนดว่าเมื่อศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ แก่ไข เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังให้แจ้งผู้เสียหายทราบด้วย

1.2.15 การจัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดโดยกรมราชทัณฑ์

บทบัญญัติมาตรา 23 กำหนดให้ก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ให้กรมราชทัณฑ์จัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์เป็นรายบุคคล และให้ความเห็นว่า

¹²⁷ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 20

¹²⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 21

นักโทษเด็ดขาดผู้ใดสมควรให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันกรกระทำคามผิดซ้ำตามมาตรา 17 พิจารณาว่าสมควรกำหนดให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังกับนักโทษเด็ดขาดรายใดโดยให้เสนอรายงานและความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาและจัดทำรายงานเป็นไปตามกฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 โดยกำหนดให้ภายในระยะเวลาสองปีก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดแต่ละราย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการรวบรวมข้อมูลสำหรับการจัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาด เพื่อเสนอต่อคณะทำงานประจำเรือนจำพิจารณา¹²⁹ และเสนอความเห็นในการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งเสนอแนะวิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้มาตรการ โดยให้คำนึงถึงพฤติการณ์ความรุนแรงแห่งคดี สาเหตุแห่งการกระทำคามผิด ประวัติการกระทำคามผิดและโทษตามคำพิพากษา ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่น ความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคมข้อบ่งชี้และความเสี่ยงหรือโอกาสในการกระทำคามผิดซ้ำ ผลการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับและข้อเท็จจริงอื่นๆ เกี่ยวกับการกระทำคามผิดของนักโทษเด็ดขาด หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณากำหนดมาตรการในการป้องกันกรกระทำคามผิดซ้ำ¹³⁰ เมื่อคณะทำงานประจำเรือนจำพิจารณาข้อมูลและมีความเห็นให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดรายใด ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์พร้อมทั้งความเห็นว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นสมควรให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งวิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้มาตรการ เสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อส่งต่อไปยังอธิบดีกรมราชทัณฑ์¹³¹ หากเห็นว่ารายงานและความเห็นมีความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันกรกระทำคามผิดซ้ำโดยเร็ว¹³² ทั้งนี้ การจัดทำและเสนอรายงานจำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดและความเห็น

¹²⁹ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 3

¹³⁰ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 4

¹³¹ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 5

¹³² กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 6

ต่อคณะกรรมการฯ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองร้อยเจ็ดสิบวัน ก่อนวันที่นักโทษเด็ดขาดจะพ้นโทษ¹³³ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เห็นว่านักโทษเด็ดขาดผู้ใดสมควรกำหนดให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้เสนอรายงาน และความเห็นต่อพนักงานอัยการในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาดภายในระยะเวลา ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันก่อนวันที่นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นจะพ้นโทษ¹³⁴

1.2.16 การยื่นคำร้องขอให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

บทบัญญัติมาตรา 24 กำหนดให้ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นสมควรให้ใช้ มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่เรือนจำ หรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาดก่อนการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดเพื่อมีคำสั่งกำหนดมาตรการ เฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ส่วนการไต่สวนคำร้องและมีคำสั่งของศาลอาจดำเนินการ ภายหลังการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดก็ได้

มาตรา 24 ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาดก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด ซึ่งมีใช้ศาลเยาวชน และครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ที่คดีอยู่ ระหว่างการพิจารณา หรือที่ตั้งอยู่ในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาด หรือในท้องที่ ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือพบตัวผู้ถูกเฝ้าระวังแล้วแต่กรณี ดังนั้น คำร้องขอให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษจึงต้องยื่นต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่ คุมขังของนักโทษเด็ดขาดก่อนการปล่อยตัว ซึ่งอาจไม่ใช่ศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีตั้งแต่แรกก็ได้

เนื่องจากมาตรา 24 วรรคหนึ่ง กำหนดให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล ที่มีเขตอำนาจในท้องที่เรือนจำหรือสถานที่คุมขังของนักโทษเด็ดขาด ดังนั้น ศาลที่รับและพิจารณา คำร้องจึงอาจมีใช้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีความผิดของนักโทษเด็ดขาดก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการ เป็นไปตามข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการ เฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 หมวด 2 การพิจารณาใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ข้อ 16 - ข้อ 21

¹³³ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 7

¹³⁴ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 10

โดยกำหนดให้ยื่นคำร้องขอใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด และให้ทำคำร้องเป็นหนังสือโดยบรรยายให้ปรากฏซึ่งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของนักโทษเด็ดขาดที่เป็นเหตุควรเชื่ออย่างยี่งว่านักโทษเด็ดขาดมีโอกาสจะกระทำความผิดซ้ำ และความเห็นของคณะกรรมการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งคำขอที่มีข้อเสนอและเงื่อนไขตลอดจนระยะเวลาที่จะขอให้ศาลกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ¹³⁵

1.2.17 การไต่สวนคำร้องขอให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

บทบัญญัติมาตรา 25 กำหนดให้ศาลไต่สวนคำร้องขอให้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยเมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้มีการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ¹³⁶ ให้กำหนดวันนัดไต่สวนและแจ้งให้พนักงานอัยการและนักโทษเด็ดขาดทราบพร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้นักโทษเด็ดขาดและแจ้งสิทธิในการให้ถ้อยคำซึ่งตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 16 กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดจะให้ถ้อยคำเป็นหนังสือก่อนหรือในวันนัด หรือจะให้ถ้อยคำด้วยวาจาในวันนัดก็ได้ ให้ศาลแจ้งไปด้วยว่านักโทษเด็ดขาดที่ไม่มีนายความ มีสิทธิขอให้ศาลตั้งนายความให้หากพนักงานอัยการและนักโทษเด็ดขาดประสงค์จะนำพยานเข้าไต่สวน ให้ยื่นบัญชีระบุพยาน¹³⁷ พร้อมแถลงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องไต่สวนพยานนั้นต่อศาลก่อนวันนัด และเมื่อศาลอนุญาตให้นำพยานใดเข้าไต่สวนให้นำพยานมาศาลหรือดำเนินการเพื่อให้ศาลออกหมายเรียกพยานนั้นมาศาลในวันนัด¹³⁸

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 16 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาส่งสำเนาคำร้องและ แจ้งวันนัดให้นักโทษเด็ดขาด

¹³⁵ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 19

¹³⁶ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง การกำหนดอักษรย่อของสำนวนความในศาล พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 4 วรรคหนึ่ง (ง) (22) กำหนดให้ใช้อักษรย่อ “มฝ” สำหรับสำนวนคดีสาขาชั้นร้องขอกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

¹³⁷ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 14 วรรคหนึ่ง “ในการไต่สวนคำร้อง ให้พนักงานอัยการยื่นบัญชีระบุพยานและนำพยานเข้าไต่สวนให้ได้ความตามคำร้อง”

¹³⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 16 วรรคหนึ่ง

ทราบล่วงหน้าเอาไว้ แต่ศาลควรกำหนดระยะเวลาให้เพียงพอแก่การทำ ความเข้าใจคำร้อง ปรีกษาทนายความ และเตรียมข้อมูลเพื่อหักล้างคำร้องของพนักงานอัยการ

การที่พนักงานอัยการและนักโทษเด็ดขาดจะนำพยานใดเข้าไต่สวน ต้องได้รับอนุญาต จากศาลก่อน โดยศาลจะพิจารณาเหตุผลและความจำเป็น ดังนั้น หากพนักงานอัยการ และนักโทษเด็ดขาด ประสงค์จะนำพยานเข้าไต่สวน นอกจากจะมีหน้าที่ยื่นบัญชีระบุพยานแล้ว ยังต้องแถลงเหตุผลความจำเป็น ที่ต้องไต่สวนพยานนั้นต่อศาลด้วย

พยานที่ศาลหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในชั้นนี้มีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะ เดินทาง ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พัก แก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561 หากศาลเห็นสมควร อาจหมายแจ้งวันนัดและสำเนาคำร้องให้ผู้เสียหายทราบด้วย โดยให้แจ้งด้วยว่าผู้เสียหายมีสิทธิให้ ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการใช้มาตรการเผื่อระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ หรือจะมาให้ ความเห็นด้วยวาจาในวันนัดก็ได้ ทั้งนี้ หากพนักงานอัยการมีคำร้องขอให้มีการสั่ง กำหนดมาตรการ ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายตามมาตรา 22 (1) ศาลพึงหมายแจ้งวันนัดและสำเนาคำร้องให้ผู้เสียหายทราบ และในกรณีที่ผู้เสียหายมาให้ความเห็นในวันนัด

หากศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่าผู้เสียหายมีความเกรงกลัวต่อนักโทษเด็ดขาด อาจดำเนินการโดยไม่ให้ผู้เสียหายเผชิญหน้าโดยตรงกับนักโทษเด็ดขาดก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความอาญา มาตรา 172 วรรคสาม

1.2.18 การตั้งทนายความให้นักโทษเด็ดขาด

ก่อนการไต่สวนให้ศาลถามนักโทษเด็ดขาดว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มี ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้¹³⁹ และให้เวลาเพียงพอแก่นักโทษเด็ดขาดในการพบและปรึกษาทนายความ ก่อนดำเนินการไต่สวนต่อไป โดยในการไต่สวนให้ศาลฟังถ้อยคำหรือคำคัดค้านของนักโทษเด็ดขาด รับฟังความเห็นของผู้เสียหาย และจะเรียกผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่นใดมาให้ ถ้อยคำหรือจัดส่งเอกสารอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรด้วยก็ได้ และเมื่อไต่สวนเสร็จแล้วให้ศาลนัดฟัง คำสั่งโดยเร็ว ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำอาจเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์ หรือสาขาอายุรศาสตร์ หรืออาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านอื่นๆ ก็ได้

¹³⁹ แม้พระราชบัญญัตินี้จะมีได้กำหนดให้จ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้นักโทษเด็ดขาดไว้อย่าง ชัดเจน แต่สามารถนำบทบัญญัติมาตรา 173 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบระเบียบคณะกรรมการบริหาร ศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 173 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาใช้บังคับได้ตามมาตรา 6 เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

1.2.19 หน่วยงานผู้รับผิดชอบมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

บทบัญญัติมาตรา 26 กำหนดให้พนักงานคุมประพฤติรับผิดชอบในการดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และให้จัดทำรายงานการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเสนอศาลเมื่อครบระยะเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และในทุกรอบหกเดือน เพื่อให้ศาลพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลาหรือยกเลิกคำสั่งมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งให้จัดทำฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน

อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในชั้นนี้ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานตลอดจนการสืบเสาะและการคุมความประพฤติตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่ผู้ถูกเฝ้าระวังไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ หรือเงื่อนไขตามคำสั่งศาล พนักงานคุมประพฤติต้องตรวจสอบถึงสาเหตุและทำการแก้ไขด้วย

ในกรณีที่ศาลได้รับรายงานการเฝ้าระวังจากพนักงานคุมประพฤติ หากศาลเห็นสมควร อาจกำหนดวันนัดไต่สวนและหมายแจ้งวันนัดให้ผู้ถูกเฝ้าระวังโดยกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรเพื่อมาศาล และจะเรียกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือจัดส่งเอกสารอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลาหรือยกเลิกคำสั่งมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก็ได้ และให้แจ้งผู้ถูกเฝ้าระวังและผู้เสียหายทราบ และแจ้งพนักงานคุมประพฤติ เพื่อดำเนินการตามคำสั่งนั้นต่อไป¹⁴⁰

1.2.20 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

การพิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษอาจดำเนินการเมื่อพนักงานคุมประเวติจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเสนอศาลตามมาตรา 26 ซึ่งต้องกระทำทุกหกเดือนหรือดำเนินการเมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้มาตรการเปลี่ยนแปลงไปตามมาตรา 27 ซึ่งเป็นกรณีที่ระหว่างดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวังปรากฏว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเปลี่ยนแปลงไป และพนักงานอัยการหรือผู้ถูกเฝ้าระวังร้องขอ หรือศาลเห็นเอง โดยในส่วนของพนักงานอัยการจะร้องขอเมื่อพนักงานคุมประเวติได้จัดทำรายงานพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับการใช้มาตรการเฝ้าระวังเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำแล้ว

¹⁴⁰ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 22

ตามมาตรา 27 วรรคสอง ดังนั้น ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงมาตรการเฝ้าระวัง จึงต้องมีการดำเนินการตามมาตรา 27 วรรคสอง มาแล้วด้วย

ศาลอาจกำหนดวันนัดไต่สวนและหมายแจ้งวันนัดให้พนักงานอัยการ และผู้ถูกเฝ้าระวังโดยกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรเพื่อมาศาล และจะเรียกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ ถ้อยคำหรือจัดส่งเอกสารอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลาหรือยกเลิกมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษบางมาตรการ หรือทุกมาตรการก็ได้ และให้แจ้งพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย และผู้ถูกเฝ้าระวังทราบและแจ้งพนักงานคุมประพฤติเพื่อดำเนินการตามคำสั่งนั้นต่อไป

1.2.21 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นมาตรการที่จำกัดเสรีภาพนักโทษเด็ดขาดซึ่งปกติควรจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาครบถ้วน และสามารถใช้ มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแต่เพียงมาตรการเดียว หรือใช้ร่วมกับมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปก็ได้ตามมาตรา 29 หรือมาตรา 30 แล้วแต่กรณี

การมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

บทบัญญัติมาตรา 28 กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการ ร้องขอในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มี มาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลัง พ้นโทษเป็นไปตาม ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนด มาตรการป้องกัน การกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 หมวด 4 มาตรการคุมขัง ข้อ 24 ถึงข้อ 29 โดยกำหนดให้ในการไต่สวนและมีคำสั่งของศาลต้องดำเนินการ โดยมีผู้พิพากษา ครบองค์คณะเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับการพิจารณาพิพากษาในคดีนั้น¹⁴¹ และศาลจะมีคำสั่งให้ใช้ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ก็ต่อเมื่อทางไต่สวนมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นักโทษเด็ดขาดจะไปกระทำ ความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 4 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกัน

¹⁴¹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 11

มิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้¹⁴² ทั้งนี้ มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเป็นการรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัย

การที่ศาลจะสั่งใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ นอกจากจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่านักโทษเด็ดขาดหรือผู้ถูกเฝ้าระวังจะไปกระทำความผิดซ้ำแล้ว ตามมาตรา 28 ยังต้องได้ความว่าไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้นอกจากการคุมขัง มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นมาตรการที่กระทบถึงเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดโดยตรง ศาลจึงต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการอื่นในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำด้วย และในคำสั่งศาลต้องแสดงเหตุผลให้ประจักษ์ว่าไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้นอกจากการคุมขัง กล่าวคือ เป็นมาตรการสุดท้าย ดังนั้น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 25 จึงกำหนดว่า หากเห็นว่ามาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษสามารถป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้ ให้ศาลยกคำร้องขอให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และกำหนดมาตรการเฝ้าระวังซึ่งเป็นมาตรการที่เบากว่าการคุมขัง ตามที่เห็นสมควร หากภายหลังปรากฏว่ามาตรการเบาดังกล่าวไม่ได้ผลก็สามารถกลับมาใช้มาตรการที่เข้มขึ้น คือ การคุมขังภายหลังพ้นโทษตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 30 ได้

1.2.22 การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษก่อนปล่อยตัว

นักโทษเด็ดขาดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการเป็นไปตามข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 โดยกำหนดให้พนักงานอัยการจะสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษต่อเมื่อมีเหตุอันสมควรว่านักโทษเด็ดขาดจะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 อีกระหว่างพ้นโทษ และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้ โดยให้คำนึงถึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย ลักษณะส่วนตัวอื่นของนักโทษเด็ดขาด การกระทำอื่นภายหลังการกระทำความผิด ความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเด็ดขาด ความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาด

¹⁴² ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2566 ข้อ 25

และเหตุผลประการอื่นที่สมควรใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาด¹⁴³ และกำหนดให้ยื่นคำร้องขอใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษก่อนปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด และให้ทำคำร้องเป็นหนังสือโดยบรรยายให้ปรากฏซึ่งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของนักโทษเด็ดขาดที่เป็นเหตุควรเชื่ออย่างยี่งว่านักโทษเด็ดขาดมีโอกาสจะกระทำความผิดซ้ำ และความเห็นของคณะกรรมการฯ ตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องขอใช้มาตรการคุมขังดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้นักโทษเด็ดขาดกระทำความผิดซ้ำและระยะเวลาที่จะขอให้ศาลมีคำสั่ง¹⁴⁴

1.2.23 การขอให้ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษหลังปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดและอยู่ระหว่างดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวัง

เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวัง

นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ บทบัญญัติมาตรา 30 จึงกำหนดว่าในกรณีมีเหตุที่จะขอให้ศาลมีคำสั่ง

กำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 28 หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวัง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำรวมทั้งอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปในคราวเดียวกันได้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำความเห็นของพนักงานคุมประพฤติเป็นไปตามกฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 โดยกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พบเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ เพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ทั้งนี้หากพนักงานคุมประพฤติพิจารณาแล้ว

¹⁴³ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 23

¹⁴⁴ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 24

เห็นว่าการใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษไม่เพียงพอต่อการป้องกันไม่ให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ภายหลังได้รับการปล่อยตัว พนักงานคุมประพฤติอาจเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไป¹⁴⁵

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณายื่นคำร้องของพนักงานอัยการเป็นไปตามข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 โดยกำหนดให้เมื่อพนักงานอัยการได้รับรายงานและความเห็นจากพนักงานคุมประพฤติว่ามีเหตุที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ หรือมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปแก่ผู้ถูกเฝ้าระวังเพราะเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้ หรือผู้ถูกเฝ้าระวังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรอาจยื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบตัวผู้ถูกเฝ้าระวัง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษหรือมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษร่วมกับการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเมื่อครบกำหนดการคุมขังต่อเนื่องกันไปแก่ผู้ถูกเฝ้าระวัง¹⁴⁶

หน่วยงานผู้รับผิดชอบมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ
บทบัญญัติมาตรา 34 กำหนดให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ และให้กรมราชทัณฑ์คุมขังผู้ที่ถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษไว้ในสถานที่คุมขังที่มีไซ้เรือนจำ¹⁴⁷ และจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือเมื่อครบกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่เริ่มมีการคุมขังภายหลัง

¹⁴⁵ กฎกระทรวงมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2566 ข้อ 11

¹⁴⁶ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 25

¹⁴⁷ กรมราชทัณฑ์จะดำเนินการประกาศสถานที่คุมขังภายหลังพ้นโทษตามภูมิภาค 6 แห่ง ได้แก่ 1) ภาคกลาง เรือนจำกลางคลองเปรม 2) ภาคเหนือ เรือนจำกลางพิษณุโลก 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรือนจำกลางคลองไผ่ 4) ภาคตะวันตก เรือนจำกลางเขabin 5) ภาคตะวันออก เรือนจำกลางระยองและ 6) ภาคใต้ เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช โดยจะประกาศอาณาเขตพื้นที่ของสถานที่คุมขังแยกออกจากเรือนจำ

พันโทชและในทุกรอบหกเดือน ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ
พิจารณาเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ¹⁴⁸ เพื่อพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม
ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพันโทชหรือเปลี่ยนคำสั่งคุมขังภายหลังพันโทช
เป็นคำสั่งเฝ้าระวังแทนก็ได้ ทั้งนี้ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยาย
ระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพันโทช ให้ศาลนัดไต่สวนและเมื่อศาลมีคำสั่งอย่างใดแล้ว
ให้แจ้งผู้ถูกคุมขังและผู้เสียหายทราบ และแจ้งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และพนักงานคุมประพฤติเพื่อดำเนินการ
ตามคำสั่งนั้นต่อไป

1.2.24 การคุมขังฉุกเฉิน

การคุมขังฉุกเฉินไม่ใช่มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยตรง
ซึ่งได้แก่ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทช
และมาตรการคุมขังภายหลังพันโทช โดยการคุมขังฉุกเฉินถือได้ว่าเป็นวิธีการชั่วคราวในกรณีฉุกเฉิน
เร่งด่วนที่ผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดซ้ำตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 แต่ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะ
ป้องกันได้ และไม่สามารถเสนอต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังหรือใช้มาตรการคุมขัง
ภายหลังพันโทชได้ จึงต้องคุมขังผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ชั่วคราวเพื่อให้เวลาพนักงานอัยการร้องขอให้ศาล
แก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังเดิมที่ใช้ไม่ได้ผลหรือเปลี่ยนไปใช้มาตรการที่เข้มข้นที่สุดคือมาตรการ
คุมขังภายหลังพันโทช

1) หลักเกณฑ์การมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน

บทบัญญัติมาตรา 37 กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวัง
ได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอ ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า
ผู้ถูกเฝ้าระวังมีพฤติการณ์ใกล้ที่จะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 มีเหตุฉุกเฉินและไม่มี
มาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้ ทั้งนี้ศาลสามารถออกคำสั่ง
ได้เพียงหนึ่งครั้งโดยอาศัยเหตุแห่งการออกคำสั่งในเหตุการณ์เดียว และคำสั่งดังกล่าวไม่อาจถูกขยาย
ระยะเวลาหรือออกคำสั่งใหม่ได้

2) การเสนอความเห็นให้ศาลมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน

บทบัญญัติมาตรา 38 กำหนดให้พนักงานคุมประพฤติเสนอความเห็น
ต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลในท้องที่ที่ผู้ถูกเฝ้าระวังมีที่อยู่หรือท้องที่ที่พบ

¹⁴⁸ ข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษ
เด็ดขาดภายหลังพันโทช มาตรการคุมขังภายหลังพันโทช และการคุมขังฉุกเฉิน พ.ศ. 2565 ข้อ 26 วรรคหนึ่ง
“เมื่อคณะกรรมการเสนอรายงานและความคิดเห็นต่อพนักงานอัยการ...หากพนักงานอัยการเห็นสมควรอาจยื่นคำร้อง
ขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพันโทชหรือเปลี่ยนคำสั่ง
คุมขังภายหลังพันโทชเป็นคำสั่งเฝ้าระวังแทน”

ตัวผู้ถูกเฝ้าระวังเพื่อให้มีคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน และกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจจับผู้ถูกเฝ้าระวังตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ห้ามควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้คุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวังตามคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว ให้กรมราชทัณฑ์นำตัวผู้ถูกเฝ้าระวังไปคุมขังฉุกเฉินตามคำสั่ง รวมทั้งให้คำสั่งศาลที่กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษไม่สิ้นผลไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน และให้ดำเนินการตามมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปภายหลังผู้ถูกเฝ้าระวังพ้นจากการคุมขังฉุกเฉิน

ในเวลาที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวังอาจยังไม่อยู่ในความควบคุมของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ เพียงแต่ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉินพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องจับผู้ถูกเฝ้าระวังและควบคุมตัวไว้แล้ว การใช้อำนาจจับกุมของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในกรณีนี้เป็นไปตามมาตรา 38 ซึ่งต้องปรากฏเหตุตามมาตรา 37 ด้วย

เนื่องจากมาตรา 38 วรรคสอง กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจจับผู้ถูกเฝ้าระวัง แต่ห้ามควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดทำการศาลในวันหยุดราชการเพื่อพิจารณาคำร้องขอคุมขังฉุกเฉิน¹⁴⁹ สำหรับศาลชั้นต้นที่มีอำนาจรับและพิจารณาคำร้องขอคุมขังฉุกเฉิน เกี่ยวกับการเปิดทำการศาลในวันหยุดราชการตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการเปิดทำการศาลและพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการ พ.ศ. 2562 ข้อ 4 และข้อ 8 โดยให้รวมถึงการรับและพิจารณาคำร้องขอคุมขังฉุกเฉิน และคำร้องขอให้ศาลยกเลิกคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ การเปิดทำการศาลในวันหยุดราชการเพื่อพิจารณาคำร้องขอคุมขังฉุกเฉินดังกล่าวจะดำเนินการเช่นเดียวกับการพิจารณาคำร้องขอผิดฟ้อง ผากขัง โดยเปิดทำการในวันเสาร์เวลา 08.30 - 12.30 นาฬิกา

1.2.25 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้

เนื่องจากผู้กระทำความผิดอาญาบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา การกระทำความผิดทางเพศกับเด็ก การฆาตกรรม การทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้รับอันตรายสาหัส รวมทั้งการนำตัวบุคคลไปเรียกค่าไถ่ เมื่อถูกจำคุกจนพ้นโทษและได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีการติดตามจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบ้างแต่ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายและไม่มีประสิทธิผลในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ ส่วนหนึ่งยังมีแนวโน้ม

¹⁴⁹ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ศย 016/ว 7 (ป) ลงวันที่ 23 มกราคม 2566

ที่จะกระทำความผิดในรูปแบบเดียวกันหรือรูปแบบใกล้เคียงกันซ้ำอีก สมควรมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนด มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดดังกล่าว โดยการกำหนดให้มีมาตรการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกัน สังคมและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีก และเพื่อส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องคำสั่งดังกล่าวอย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

1.3 ประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นในสังคม รัฐจะกำหนดโทษเพื่อใช้ปราบปราม ผู้กระทำความผิดและกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยเพื่อใช้ป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด กล่าวคือ โทษเป็นสภาพบังคับที่รัฐจะบังคับใช้กับบุคคลภายหลังที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดแล้ว แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่รัฐนำมาใช้แก่บุคคลที่จะกระทำความผิดหรือได้กระทำความผิดแล้วไม่ให้กลับมากระทำความผิดอีก โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะถูกกำหนดขึ้นตามสภาพ ที่เป็นอันตรายซึ่งบุคคลนั้นแสดงออกมาว่าจะกระทำความผิดขึ้นในอนาคต รัฐจึงต้องหาวิธีการมิให้ความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมเกิดขึ้นหรือมิให้เกิดขึ้นอีกอันเป็นการป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งรัฐจะนำมาใช้บังคับแก่บุคคลเป็นรายบุคคลเพื่อป้องกันผู้ที่จะกระทำความผิด หรือผู้ที่มองในแง่อาชญาวิทยาว่าเป็นผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมมิให้กระทำความผิด การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดจะมีการนำพฤติกรรมและประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาออกเหนือจากความร้ายแรงของพฤติกรรมผู้กระทำความผิด เนื่องจากภูมิหลังของผู้กระทำความผิดทำให้ทราบว่าเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก หรือกระทำความผิดซ้ำ สาเหตุของการกระทำความผิดพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำความผิด ซึ่งจะทำให้มีการนำบทกำหนดโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้บังคับได้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด¹⁵⁰

¹⁵⁰ แคมป์เลีย วิเศษรัตน์. การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีอาญา : ศึกษาการแสวงหาข้อเท็จจริง ประกอบการดำเนินคดี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. พ.ศ. 2551. หน้า 1-8.

โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยบัญญัติไว้ในลักษณะ 1 บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไปหมวด 3 โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ส่วนที่ 2 วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 39 ถึงมาตรา 50 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง¹⁵¹ อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) การกักกัน คือ การควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสัยไว้ในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสัย และเพื่อฝึกหัดอาชีพ ซึ่งผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Offender) ถือว่าเป็นผู้ป่วยและด้วยสภาพจิตใจเช่นนั้นทำให้มีการกระทำความผิดอาญาซ้ำ เมื่อพิจารณาจากหลักฐานในการกระทำความผิดครั้งก่อนและได้รับการปล่อยตัวแล้วกลับมากระทำความผิดอีกศาลเห็นว่าบุคคลพวกนี้เป็นอันตราย จึงกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลนี้ได้¹⁵² โดยบุคคลดังกล่าวต้องเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้วหรือเคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งในความผิดตามที่ระบุในมาตรา 4(1) ถึง (8) และภายในสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นได้พ้นจากการกักกันหรือพ้นโทษ แล้วแต่กรณี ผู้นั้นได้กระทำความผิดนั้นอีกจนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนสำหรับการกระทำความผิด ซึ่งศาลจะพิพากษาให้กักกัน มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและไม่เกินสิบปีก็ได้โดยการนับระยะเวลาที่กักกัน ให้นับแต่วันที่ศาลพิพากษาเป็นวันเริ่มกักกัน ถ้ายังมีโทษจำคุกหรือกักขังที่ต้องกักกันนั้นจะต้องรับอยู่ ให้จำคุกหรือกักขังเสียก่อน และให้นับวันที่เริ่มกักกันถัดจากวันที่พ้นโทษจำคุกหรือพ้นจากกักขัง โดยระยะเวลาที่กักกัน และการปล่อยตัวผู้ถูกกักกัน ให้นำความในมาตรา 21 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับ โดยอนุโลม และให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการในการฟ้องขอให้กักกันโดยจะขอรวมกันไปฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันหรือจะฟ้องภายหลังก็ได้

(2) ห้ามเข้าเขตกำหนด คือ การห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดและศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของประชาชนไม่ว่าจะมีคำขอหรือไม่ ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่าเมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกินห้าปี

¹⁵¹ มาตรา 39 วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

- (1) กักกัน
- (2) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (3) เรียกประกันทัณฑ์บน
- (4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (5) ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

¹⁵² แคลเลีย วิเศษรัตน์. การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีอาญา : ศึกษาการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการดำเนินคดี. หน้า 45.

(3) การเรียกประกันทัณฑ์บน เป็นกรณีศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งตามข้อเสนอของพนักงานอัยการว่า กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำความผิดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ ตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าว ตลอดเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้ประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันได้แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่าหกเดือนหรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดตามมาตรา 45 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ได้ ไม่ว่าศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ ถ้าผู้ทำทัณฑ์บนกระทำความผิดทัณฑ์บนศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นชำระเงินไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในทัณฑ์บน ถ้าผู้นั้นไม่ชำระให้นำบทบัญญัติในมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

(4) การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าการปล่อยตัวผู้มีจิตบกพร่องโรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ซึ่งไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษตามมาตรา 65 จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ และคำสั่งศาลนี้จะเพิกถอนเสียเมื่อใดก็ได้ หรือเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษบุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเนื่องจากการเสพสุราเป็นอาชญา หรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพสุรา หรือยาเสพติดให้โทษภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัวเพราะรอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษก็ได้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนดศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกินสองปีก็ได้

(5) การห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และศาลเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไปอาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้อย่างจริงจังส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดโดยสันดานกลับตัวเป็นคนดี กลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนี้ยังสามารถป้องกันการกระทำความผิดจากผู้กระทำความผิดที่กฎหมายไม่สามารถลงโทษได้เพราะบุคคลนั้นไม่ตอบสนองต่อการลงโทษ เช่น บุคคลวิกลจริต แต่อาจนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเพื่อบำบัดให้บุคคลวิกลจริตหายเป็นปกติ และกลับมาใช้ชีวิตในสังคม ได้โดยไม่ก่อภัยอันตรายให้กับคนในสังคม ซึ่งการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัย

มาบังคับใช้ให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดจะกระทำได้อีกต่อเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาการลงโทษ และมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอทั้งประวัติครอบครัวและภูมิหลังทางสังคม บุคลิกลักษณะ ประวัติการกระทำความผิด สภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ โดยข้อมูลที่ได้มาต้องครบถ้วนถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้จริง¹⁵³

1.4 กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510¹⁵⁴ เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายอาญาโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดบทนิยามคำว่า “ผู้ถูกกักกัน” และ “เขตกักกัน” ไว้ และกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจกำหนดเขตกักกัน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ซึ่งปัจจุบันมีเขตกักกันแห่งเดียว คือ สถานกักกันนครปฐม¹⁵⁵ รวมทั้งกำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และมีอำนาจออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการกักกันและวิธีปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกัน เช่น การตัดสินใจ การศึกษา การอบรม และการฝึกหัดอาชีพ การอนามัยและการสุขภาพ วิธีการกักกัน การปกครอง วินัย ในกรณีที่ผู้ถูกกักกันได้รับการกักกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองในสามของกำหนดการกักกันตามหมายศาล ถ้าผู้ถูกกักกันนั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหัส มีความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษอาจได้รับการพักการกักกันตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

¹⁵³ แคลเลีย วิเศษรัตน์. การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีอาญา : ศึกษาการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการดำเนินคดี. หน้า 3

¹⁵⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84/ตอนที่ 127/ฉบับพิเศษ หน้า 6/29 ธันวาคม 2510.

¹⁵⁵ ปัจจุบันมี “เขตกักกัน” อยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย คือ สถานกักกันนครปฐม (Nakhon Pathom Retention Center) คือ หน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติการเกี่ยวกับผู้ถูกกักกันให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510 สถานกักกันนครปฐมแต่เดิมตั้งอยู่ที่ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในบริเวณเดียวกับเรือนจำกลางนครปฐมตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 154/2511 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2511 เรื่อง “กำหนดเขตกักกันนครปฐม” และนับตั้งแต่เรือนจำกลางนครปฐมย้ายไปที่ตำบลวังตะกั่ว เมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 สถานกักกันนครปฐมจึงได้ย้ายตามไปด้วย. 30 พฤศจิกายน 2566 สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/28737>.

1.5 การกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญา

ผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุกเพราะได้กระทำความผิดมาแล้ว และได้กระทำความผิดขึ้นอีก ภายในเวลาที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ ศาลจะต้องเพิ่มโทษในความผิดครั้งหลังแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รู้สำนึก การกระทำความผิดซ้ำอีกจะต้องถูกเพิ่มโทษ

กรณีเพิ่มโทษเพราะการกระทำความผิดซ้ำอีก 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 เพิ่มโทษหนึ่งในสาม

กรณีที่ 2 เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง

กรณีที่ 1 เพิ่มโทษหนึ่งในสาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 บัญญัติว่า

“ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใดๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้น หนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง”

จะเห็นได้ว่ากรณีที่ศาลจะเพิ่มโทษหนึ่งในสามนั้นจะต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก และได้กระทำความผิดใดๆ อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือได้กระทำความผิดใดๆ ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ ถ้าหากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดในความผิดครั้งหลังการกระทำความผิดอีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือได้กระทำความผิดภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ ความผิดที่กระทำอีกนี้เป็นความผิดใดๆ ก็ได้ กฎหมายมิได้จำกัดว่าจะต้องเป็นความผิดตามมาตราใดโดยเฉพาะ

ข้อยกเว้น ตามมาตรา 94 ได้บัญญัติว่า “ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษและความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มิอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลังไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษตามความในหมวดนี้”

ฉะนั้น ถ้าความผิดในครั้งก่อนหรือครั้งหลังเป็นความผิดได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษหรือความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มิอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปี ไม่ถือเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษ

กรณีที่ 2 เพิ่มกึ่งหนึ่ง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 93 ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่จำแนกไว้ในอนุมาตราต่อไปนี้ซ้ำในอนุมาตราเดียวกันอีก ในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี ถ้าความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือน หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

- (1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 135
 - (2) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 136 ถึงมาตรา 146
 - (3) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166
 - (4) ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 167 ถึงมาตรา 192 และมาตรา 194
 - (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 200 ถึงมาตรา 204
 - (6) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 209 ถึงมาตรา 216
 - (7) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217 ถึงมาตรา 224 มาตรา 226 ถึงมาตรา 234 และมาตรา 236 ถึงมาตรา 238
 - (8) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 249 ความผิดเกี่ยวกับดวงตราสดพิมพ์และตัว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 250 ถึงมาตรา 261 และความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 ถึงมาตรา 269
 - (9) ความผิดเกี่ยวกับการค้า ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 270 ถึงมาตรา 275
 - (10) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 ถึงมาตรา 285
 - (11) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290 และมาตรา 294 ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 299 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 301 ถึงมาตรา 303 และความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย เจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 306 ถึงมาตรา 308
 - (12) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 มาตรา 310 และมาตรา 312 ถึงมาตรา 320
 - (13) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 365
- จากบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นได้ว่าบุคคลที่กระทำความผิดแล้วจะต้องถูกเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลังนั้น คือ บุคคลที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก และได้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่จำแนกไว้ตั้งแต่ (1) ถึง (13) ของมาตรา 93 นี้ซ้ำในอนุมาตราเดียวกันอีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่ หรือภายในเวลาสามปี นับแต่วันพ้นโทษและในความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือน และศาลพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก

ข้อยกเว้น มีข้อยกเว้นตามมาตรา 94 เช่นกัน กล่าวคือ ความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาทความผิดลหุโทษ และความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลัง ไม่ถือว่าเป็นความผิด เพื่อการเพิ่มโทษตามความในกรณีนี้

1.6 มาตรการคุมประพฤติและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559¹⁵⁶

เป็นกฎหมายที่กำหนดงานด้านการคุมประพฤติให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความเรียบร้อยขึ้นในสังคม โดยให้กรมคุมประพฤติมีภารกิจเกี่ยวกับการคุมประพฤติ ได้แก่ การสืบเสาะและพินิจ การสงเคราะห์ และการคุมความประพฤติผู้ถูกคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดตามคำสั่งหรือหนังสือแจ้งของศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ รวมทั้งการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และให้พนักงานคุมความประพฤติดำเนินการตามที่ในการดำเนินการดังกล่าว เพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขและสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ เพื่อประโยชน์ในการคุมความประพฤติ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการป้องกันอาชญากรรม โดยอาจมีการส่งตัวบุคคลดังกล่าวให้แพทย์ตรวจสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การบำบัดรักษาการติดยาเสพติด ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร กรมคุมประพฤติจะต้องจำแนกบุคคลเพื่อให้มีการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นคนดีและสามารถกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งการคำนึงถึงความเสี่ยงในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำด้วย

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่จะถูกคุมความประพฤติและได้รับการแก้ไขฟื้นฟูตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ ได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลยนักโทษเด็ดขาด หรือบุคคลอื่นที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกำหนดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติภายใต้การคุมความประพฤติของพนักงานคุมประพฤติ แต่ไม่อาจนำไปใช้กับจำเลยซึ่งได้รับโทษจนครบตามคำพิพากษาและพ้นโทษแล้วเพื่อป้องกันมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ กรมคุมประพฤติจึงได้จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Justice Safety Observationad hoc Center (JSOC)) เพื่อเฝ้าระวังผู้พ้นโทษในคดีที่มีลักษณะเป็นคดีสะเทือนขวัญซึ่งถูกคำพิพากษาเด็ดขาดให้จำคุกจนพ้นโทษและได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมแล้ว เพื่อป้องกันบุคคลเหล่านี้มิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้¹⁵⁷

¹⁵⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133/ตอนที่ 88 ก/หน้า1/3 ตุลาคม 2559.

¹⁵⁷ นริศรา แดงไผ่. มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดที่ใช้ความรุนแรง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 4 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.ocs.go.th/static/content/right/resources/20240228BGXHJGD_448.pdf

1.7 มาตรการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560¹⁵⁸ เป็นกฎหมายกำหนดให้มีการควบคุมขังหรือจำคุกผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ ได้แก่ นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพหุตินิสัยของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีระบบการจำแนกและการพัฒนาพหุตินิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์จะจัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงโทษและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด ลักษณะความผิด ความรุนแรงของคดีการกระทำความผิดที่ได้กระทำมาก่อน และความประพฤติ และวินัยในระหว่างคุมขัง ตลอดจนระยะเวลากำหนดโทษคุมขังที่เหลืออยู่ของผู้ต้องขังดังกล่าว และเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำ อธิบดีกรมราชทัณฑ์อาจจัดให้มีระบบการ จัดชั้น การจัดกลุ่มและการแยกคุมขังผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับแต่ละประเภทแต่ละชั้นการควบคุมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพหุตินิสัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู และพัฒนาพหุตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี

อธิบดีกรมราชทัณฑ์อาจจัดให้มีระบบการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการ และแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ได้รับการศึกษา การอบรม ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจการเรียนรู้วัฒนธรรม อันดีงาม กิจกรรมสันทนาการกีฬา และต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์การเอกชน ที่มีการกิจเพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง นอกจากนี้ นักโทษเด็ดขาด ซึ่งมีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา ทำการงานเกิดผลดี ทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์ตามกฎหมายนี้ เช่น การเลื่อนชั้น ลาดวันต้องโทษจำคุก พักการลงโทษ ตลอดจนการได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษา อบรมนอกเรือนจำ

1.8 สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้ ในสังคมโลกจึงมีการพัฒนาแนวคิด หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน จนพัฒนาไปสู่การจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนในระดับชาติและในระดับระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกในแวดวงระหว่างประเทศมีการอธิบาย

¹⁵⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134/ตอนที่ 21 ก/หน้า1/18 กุมภาพันธ์ 2560

ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า เป็นสิทธิสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์ ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด และมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เรียกกันว่าเป็นพลวัตร (Dynamic) ในประเทศไทย รัฐธรรมนูญบัญญัติถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในฉบับปี พุทธศักราช 2540 แต่ไม่ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำนิยามของสิทธิมนุษยชนไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ในลักษณะกว้างๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคไว้กว้างขวางกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ รัฐธรรมนูญปี 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติถึงสิ่งเหล่านี้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่วนองค์กรที่จะขับเคลื่อนเรื่องสิทธิมนุษยชนคือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีบทบาททั้งที่เพิ่มขึ้นและลดลง หน้าที่และอำนาจในบางเรื่องก็เสี่ยงที่จะทำให้องค์กรนี้ สูญเสียความเป็นอิสระและเป็นกลาง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้โดยตรงในหมวด 3 และหมวด 5 ส่วนที่เป็นสาระสำคัญมี ดังนี้

1) ความเสมอภาค

บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันชายและหญิงต่างมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยความแตกต่างในเรื่องต่อไปนี้จะกระทำมิได้ คือ ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด¹⁵⁹

หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่ทำให้ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน โดยองค์กรต่างๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน

¹⁵⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุ ความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคล สามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครอง หรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามวรรคสาม

2) สิทธิในชีวิตและร่างกาย

โดยหลักการแล้ว การจับและคุมขังบุคคลไม่สามารถจะกระทำได้ แต่มีข้อยกเว้น ในกรณีมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ¹⁶⁰ เช่น พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจับบุคคลซึ่งกระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 การค้นตัวบุคคลจะกระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ในกรณีโทษประหารชีวิต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่าการลงโทษ ตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยตรง จึงต้องไปพิจารณาว่าประเทศไทยมีพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องนี้ไว้อย่างไร และจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือไม่ และภายใต้เงื่อนไขอย่างไร

3) การรับโทษอาญา

บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลากระทำความผิดไม่ได้ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติ ต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ต้องถือว่าบุคคลนั้นยังไม่ใช่ผู้กระทำความผิด¹⁶¹

¹⁶⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิ หรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

¹⁶¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการ อันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนด โทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในเวลากระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใด ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

4) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ภัยรตยศ ซื่อเสียง และครอบคร้ว รวมถึงข้อมูล ส่วนบุคคลมิให้ถูกละเมิตตลอดทั้งเพื่อกำกับและควบคุมรัฐในเรื่องการเปิตเผยข้อมูลของปัจเจกบุคคล ต่อสาธารณณะ¹⁶²

กลไกสิทธิมนุษยชนในเวทีระหว่างประเทศ ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของพันธกรณี ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอยู่ 7 ฉบับ จากจำนวน 9 ฉบับ คือ

- (1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR)
 - (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR)
 - (3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW)
 - (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC)
 - (5) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-CERD)
 - (6) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT)
 - (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)
- ส่วนอีก 2 ฉบับ ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นภาคี คือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกัน บุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED) และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน และสมาชิกในครอบครัว (Convention on the Protection of the Rights of Migrants Workers and Member of their Families - MWC)

¹⁶² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ภัยรตยศ ซื่อเสียง และครอบคร้ว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเองก็เป็นสถาบันสิทธิมนุษยชนในรูปแบบหนึ่งที่ตั้งตั้งขึ้น โดยมีหน้าที่หลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยมีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นโดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ก็ยังคงบทบาทอำนาจหน้าที่เดิมไว้ แต่เพิ่มเติม อำนาจหน้าที่ใหม่ในมาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) (3) (4) โดยให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีอำนาจ หน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม อันถือเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการที่จะ “ใช้สิทธิทางศาล” เพื่อคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนเป็นครั้งแรกซึ่งพบว่ายังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เนื่องจากไม่มีกฎหมาย ที่กำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเพียงพอ ประกอบกับปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้มีการกล่าวถึงอำนาจใช้สิทธิทางศาลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไว้ เหมือนดังเช่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ก็ไม่ได้กล่าวถึงอำนาจ ดังกล่าวไว้ ทำให้ปัจจุบันคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไม่มีอำนาจใช้สิทธิทางศาลอีกต่อไป ซึ่งการใช้ สิทธิทางศาลมีรูปแบบที่ค่อนข้างเป็นทางการ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ เฉพาะเรื่อง ประชาชนทั่วไปค่อนข้างประสบปัญหาในการเข้าถึงกระบวนการทางศาล ดังนั้น เพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนสามารถดำเนินการช่วยเหลือประชาชน ในลักษณะดังกล่าวได้ จึงควรมีกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนใช้สิทธิทางศาล รวมถึง กำหนดรายละเอียดการดำเนินการให้เกิดความชัดเจนเพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของประชาชนที่ได้รับ ผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและประสงค์จะได้รับความช่วยเหลือ ยังผลให้การคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของไทย เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ต่อไป¹⁶³

¹⁶³ รจนตม สุนงกช. ปัญหาเกี่ยวกับการให้สิทธิทางศาลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 11(1). สืบค้นจาก http://ombstudies.ombudsman.go.th/ewt_news.php?nid=787.

ตารางที่ 3.3 เปรียบเทียบมาตรการป้องกันการทำความผิดซ้ำตามกฎหมายของประเทศไทย

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565	วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกรกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา	มาตรการคุมประพฤติ และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัติ คุมประพฤติ พ.ศ. 2559	มาตรการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี ตามพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560
<p>เจตนารมณ์ (1) มุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมไม่ให้ได้รับอันตรายซ้ำจากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง (2) มุ่งฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำ ความผิด (3) เคารพสิทธิของ ผู้ต้อง ค้ำต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (4) มาตรการ ฝึกอบรม แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ มาตรการทาง การแพทย์ มาตรการเฝ้า ระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษ และมาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษ</p>	<p>(1) ป้องกันมิให้เกิดการกระทำ ความผิดที่เพิ่งเสร็จเฉพาะ ตัวบุคคลซึ่งการลงโทษให้ เด็ด หลบยังไม่เพียงพอ (2) ความ ประสงค์ของการใช้วิธีการ เพื่อความปลอดภัย เช่น เพื่อ ป้องกันการกระทำผิดเพื่อตัด นิสัยเพื่อมีทัศนคติที่ดีต่อ อยุ่อย่างเหมาะสม (3) มาตรการ ฝึกอบรมในส่วนบุคคลที่ ว่าจะ เป็นภัยแก่ผู้อื่น โดย ไม่น่าถึงถึงจิตใจอันชั่วร้าย ของเขา</p>	<p>(1) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิด ประกอบอาชญากรรมได้อีก นอกจากนี้ยังมีเจตนารมณ์ เพื่อ ตัดนิสัยของผู้กระทำผิด และฝึกอาชีพให้กับผู้กระทำ ความผิดด้วย</p>	<p>(1) การคุมประพฤติจะเปิด ช่องให้ศาลสามารถกำหนด มาตรการและเครื่องมือที่ หลากหลายในการแก้ไข และป้องกันการทำ ความผิดซ้ำของผู้ต้องหาได้ ว่างหลักให้ศาลเพิ่มโทษ แก่ผู้ซึ่งได้กระทำความผิดมา ก่อนแล้ว มาตรการทำความผิด ซ้ำอีกอันเป็นการใช้อำนาจ ศาลลงโทษบุคคลนั้นมากกว่าขึ้น กว่ากรณีทั่วไป</p>	<p>(1) การแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้อง ขังในระหว่างที่ถูกคุมขัง ในเรือน จำเพื่อให้อาชญากรรม ได้กลับตัวกลับใจ ปรับเปลี่ยน ทัศนคติ (2) สามารถอยู่ใน สังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อ พ้นโทษรวมทั้งในระหว่าง ต้องโทษได้ใช้วิถี กติ เป็น โอกาสในการพัฒนาตน</p>

กฎหมายของประเทศไทยที่บัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น ปรากฏในกฎหมายหลายฉบับมีการกำหนดมาตรการที่คล้าย และแตกต่างกันออกไปโดยบทบัญญัติแต่ละฉบับ ต่างก็มีข้อน่าสังเกตหลายประการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายอาญากำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยและการคุมประพฤติ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับมาตรการป้องกันและแก้ไขการกระทำความผิดไว้ในมาตรา 39-50 มีด้วยกันหกวิธี ประกอบด้วย

(1) การกักกัน (การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในเขตที่กำหนด แต่ห้ามไม่ให้ ช่างที่เดียวกันและได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าการจำคุก)

(2) การห้ามเข้าเขตกำหนด

(3) การเรียกประกันทำทัณฑ์บน

(4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

(5) สั่งห้ามดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด และ

(6) ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 ยังกำหนดไว้เฉพาะอีกว่า ให้ศาลสามารถ พิจารณากักกันผู้ต้องหาในฐานความผิดแปดฐานที่กำหนดไว้

(1) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน

(2) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน

(3) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา

(4) ความผิดเกี่ยวกับเพศ

(5) ความผิดต่อชีวิต

(6) ความผิดต่อร่างกาย

(7) ความผิดต่อเสรีภาพ

(8) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

เป็นระยะเวลายาวนานกว่ากรณีปกติได้ หากผู้ต้องหานั้นเคยถูกกักกันหรือถูก ตัดสินจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป จุดนี้เองกลายเป็นข้อสังเกตและข้อจำกัดเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อแก้ไขและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยพิจารณาว่าหากใช้ตามเงื่อนไขข้างต้น ศาลจะต้องรอให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และความเสียหายในสังคม จากการกระทำความผิดซ้ำเป็นครั้งที่สองและสามก่อน จึงจะเข้าเงื่อนไข ที่อนุญาตให้ศาลสามารถบังคับใช้มาตรการดังกล่าวแก่ต้องผู้ต้องหาได้

3) นอกจากนี้ กรณีที่ศาลพิจารณาคดีที่มีโทษจำคุกและศาลพิพากษาลงโทษไม่เกินห้าปี ผู้ต้องหาไม่เคยต้องโทษมาก่อน หรืออาจต้องโทษมาแล้วแต่เป็นโทษประมาทหรือลหุโทษ หรือต้องโทษมาแล้วแต่พ้นระยะเวลาห้าปีและมากระทำความผิดซ้ำ โดยคดีหลังเป็นคดีประมาทหรือลหุโทษ ศาลสามารถเลือกรอกำหนดโทษหรือการลงโทษได้ โดยอาจกำหนดวิธีการคุมประพฤติเป็นตัวเลือกเสริมติดตัวผู้ต้องหาด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว

4) แม้ว่าการคุมประพฤติจะเปิดช่องให้ศาลสามารถกำหนดมาตรการและเครื่องมือที่หลากหลายในการแก้ไขและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องหาได้ แต่กรณีของผู้ต้องหาที่จะเข้าข้ายใช้มาตรการและเครื่องมือดังกล่าวได้นั้นมีข้อจำกัดอยู่เพียงแค่ผู้ต้องหาที่ศาลให้พักการลงโทษผู้ที่อยู่ในเงื่อนไขชั่วคราว หรือผู้ที่ได้รับคำสั่งพักการลงโทษตามกฎหมายราชทัณฑ์ ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงผู้ต้องหาที่มีความเสี่ยงจะกระทำความผิดซ้ำแต่ไม่เข้าเกณฑ์การพิจารณาคุมประพฤติ เช่น ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษจากเรือนจำไปแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษเกินกว่าห้าปี ผู้ต้องหาที่กระทำความผิดซ้ำที่ไม่ใช่ความผิดประมาทหรือความผิดลหุโทษ

5) นอกจากการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยรวมไปถึงการคุมประพฤติแล้ว ในกฎหมายไทยยังกำหนดมาตรการบำบัดผู้ต้องหาและการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยการบำบัดจะมุ่งไปในเรื่องของปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องการรักษาโรคทางจิตเวชเท่านั้น แต่ไม่สามารถนำปฏิบัติการทางการแพทย์ที่มุ่งเฉพาะเจาะจงเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมาใช้ได้

2. กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทย พบว่า นอกจากประเทศไทยที่กำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว ในต่างประเทศก็มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างและอธิบายบทบัญญัติกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งมีระบบการป้องกันผู้กระทำความผิดซ้ำในรูปแบบที่ต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) ได้กำหนดประเด็นเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษจำคุกแล้ว โดยบัญญัติในลักษณะ 3 ผลในทางกฎหมายของการปรับใช้ประมวล (Chapter 3 Legal consequences) ประกอบด้วย

หมวด 1 โทษทางอาญา (Title 1 Penalties)

หมวด 2 การกำหนดโทษ (Title 2 Fixing of penalties)

หมวด 3 การกำหนดโทษจากการกระทำความผิดหลายฐาน (Title 3 Fixing of penalties for multiple offences)

หมวด 4 การระงับโทษจากการคุมประพฤติ (Title 4 Suspension of sentence on probation)

หมวด 5 การวางทัณฑ์บน รอลงอาญา (Title 5 Warning with sentence reserved, dispensing with penalty)

หมวด 6 มาตรการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการป้องกันความรุนแรงจากกระทำความผิด (Title 6 Measures of reform and prevention : Maßregeln der Besserung und Sicherung) ตั้งแต่ section 61 – section 72

หมวด 7 การยึดอายัด หรือริบทรัพย์ (Title 7 Confiscation)

โดยมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษจำคุกแล้ว จะบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งในหมวด 6 มาตรการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการป้องกันความรุนแรงจากกระทำความผิด ซึ่งมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษจำคุกแล้วนี้ ตาม section 61¹⁶⁴ กำหนดวิธีการดำเนินการไว้ 6 มาตรการย่อยไม่ว่าจะเป็น

¹⁶⁴ Measures of reform and prevention are

1. placement in a psychiatric hospital,
2. placement in an addiction treatment facility,
3. placement in preventive detention,
4. supervision of conduct,
5. disqualification from driving,
6. disqualification from exercising a profession.

(1) การออกคำสั่งให้นำตัวผู้กระทำความผิดไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลทางจิต¹⁶⁵ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพความรับรู้ผิดชอบชั่วดีในการก่ออาชญากรรมตาม section 20 หรือสภาพความเสื่อมถอยของความรับรู้ผิดชอบชั่วดีตาม section 21

(2) การออกคำสั่งให้ต้องเข้ารับการรักษาเพิ่มเติมไปยังสถานพยาบาลจากการกระทำความผิดในขณะที่มีเมาน์หรือเสพสารเสพติดต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ตาม section 64

(3) การออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม ตาม section 66

(4) การควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำความผิด ตาม section 68 - section 68g หรือการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ไปกระทำซ้ำ ซึ่งจะเพิ่มมาตรการที่เพิ่มเติมจากมาตรการออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม ตาม section 67b section 67c section 67c (2) to (6) และ section 68 (f) หากมาตรการดังกล่าวไม่สัมฤทธิ์ผล

(5) การกำหนดลักษณะต้องห้ามในการขับขี่ยานพาหนะตาม section 69 – section 69b

(6) การกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพตาม section 70 – section 70b

ในการดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิด ซึ่งถูกลงโทษจำคุกแล้วจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญตาม section 62 คือ หลักความได้สัดส่วน¹⁶⁶ ที่ศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาถึงความได้สัดส่วนกันระหว่างความรุนแรงของข้อหาหรือฐานความผิดที่ผู้กระทำก่อขึ้นหรือที่คาดว่ามีเจตนาจะก่อขึ้นกับระดับอันตรายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อสังคม การออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม

¹⁶⁵ If a person has committed an unlawful act in a state of criminal irresponsibility (section 20) or in a state of diminished responsibility (section 21), the court orders that person's placement in a psychiatric hospital if the overall evaluation of the offender and of the offence reveals that, due to the offender's condition, he or she represents a danger to the general public on account of it being expected that he or she will in future commit serious unlawful acts which will result in the victims of the offence suffering or being exposed to the considerable danger of severe emotional trauma or physical injury or which will cause serious economic damage. If the unlawful act which has been committed is not an offence as referred to in sentence 1, the court only makes such an order if special circumstances justify the expectation that, due to the offender's condition, the offender will in future commit such serious offences.

¹⁶⁶ A measure of reform and prevention may not be ordered if it is disproportionate to the severity of the offence committed by or expected to be committed by the offender and to the degree of danger which the offender poses to society.

ตาม section 66 บัญญัติให้ศาลสามารถออกคำสั่งควบคุมตัวหรือกักกันตัวผู้กระทำความผิดซึ่งถูกตัดสินจำคุกเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมโดยเพิ่มการควบคุมหรือกักกันตัวบุคคลเพิ่มเติมในกรณีที่

1) บุคคลนั้นได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่าสองปี จากการกระทำโดยเจตนาในข้อหา

(ก) ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย อิสรภาพ หรือเพศ ตลอดจนสถานะทางเพศด้วย

(ข) ความผิดภายใต้ลักษณะ 1 (Offences against peace, high treason and endangering democratic state under rule of law) ลักษณะ 7 (Offences against public order) ลักษณะ 20 (Robbery and extortion) หรือ ลักษณะ 28 (Offences constituting public danger) ของหมวดพิเศษ the Special Part หรือความผิดในประมวลกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ the Code of Crimes against International Law หรือตามกฎหมายยาเสพติด the Narcotics Act ซึ่งมีโทษจำคุกที่ศาลอาจจะตัดสินได้สูงสุดไม่ต่ำกว่าสิบปีขึ้นไป หรือ

(ค) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับโทษจำคุกถูกดำเนินมาตรการควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำความผิดหรือการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำความผิดออกจากรั้วไปกระทำซ้ำ ในกรณีความผิดเกี่ยวกับ Offences against public order¹⁶⁷ และความผิดเกี่ยวกับ Offences constituting public danger¹⁶⁸

2) บุคคลนั้นถูกศาลตัดสินว่าได้กระทำความผิดเพิ่ม ให้จำคุกอย่างน้อยหนึ่งปีขึ้นไป จากความผิดแรกในลักษณะเพิ่มโทษ

¹⁶⁷ Section 145a Non-compliance with directions during supervision of conduct

Whoever fails to comply with a specific direction as referred to in section 68b (1) during a period of supervision of conduct, and thereby endangers the objective of the measure, incurs a penalty of imprisonment for a term not exceeding one year or a fine. The offence may be prosecuted only upon the request of the supervisory authority (section 68a).

¹⁶⁸ Section 323a Intoxication

(1) Whoever intentionally or negligently puts themselves into a state of intoxication by consuming alcoholic drinks or other intoxicating substances incurs a penalty of imprisonment for a term not exceeding five years or a fine if they commit an unlawful act whilst in this state and cannot be punished on account thereof because they lacked criminal responsibility due to the intoxication or if this cannot be ruled out.

(2) The penalty may not be more severe than the penalty provided for the offence which was committed in a state of intoxication.

(3) The offence is prosecuted only upon request, upon authorisation or request by a foreign state if the act which was committed in a state of intoxication can be prosecuted only upon request, authorisation or request by a foreign state.

3) บุคคลนั้นถูกตัดสินให้จำคุกไม่น้อยกว่าสองปี หรือถูกดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษจำคุกแล้วอย่างหนึ่งอย่างใดมาแล้ว ก่อนจะมากระทำความผิดครั้งนี้

4) มีการประเมินหรือพิจารณาถึงพฤติการณ์และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์โดยใช้ความรุนแรงในลักษณะที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์รุนแรง หรือเป็นผลก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจของเหยื่อ ซึ่งผู้กระทำความผิดยังคงมีภาวะเป็นอันตรายต่อสังคมโดยรวมเรื่อยมาตลอดช่วงเวลาในการพิจารณาคดีและการรับโทษตามคำพิพากษา

เงื่อนไขว่าคดีใดเป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาตาม section 12(1)¹⁶⁹ หมายความว่า การกระทำความผิดกฎหมายอาญาที่ศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกได้อย่างน้อยหนึ่งปีขึ้นไป เท่านั้น

นอกจากนี้การออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม อาจจะไม่ใช้บังคับหรือสงวนการดำเนินมาตรการไว้ หากศาลเห็นว่าบุคคลผู้กระทำความผิดดังกล่าว เป็นบุคคลที่ต้องเงื่อนไขและถูกออกคำสั่งควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม จากเหตุผลอื่น โดยเฉพาะหากบุคคลนั้นถูกตัดสินให้จำคุกไม่น้อยกว่าสองปี หรือถูกดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษจำคุกมาแล้วอย่างหนึ่งอย่างใด ก่อนจะมากระทำความผิดครั้งนี้ หรือยังติดเงื่อนไข กรณีที่บุคคลนั้นได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่าสองปี จากการกระทำความผิดโดยเจตนาในข้อหาความผิดต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือเพศ ตลอดจนสถานะทางเพศ หรือยังถูกดำเนินมาตรการควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำความผิด หรือการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ไปกระทำซ้ำในกรณีความผิดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Offences against public order) และความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสาธารณะ (Offences constituting public danger) การดำเนินมาตรการเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม กำหนดให้ต้องดำเนินการในสถานที่พิเศษซึ่งจะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อผู้ถูกควบคุมหรือกักกันตัวในการดำเนินแผนฟื้นฟูหรือบำบัดตามลักษณะความผิดที่ได้มีการวางมาตรการเฉพาะรายต่อตัวผู้ถูกควบคุมหรือกักกันไว้ โดยจะต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดและเหมาะสมในการบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพทางจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมโดยมีมาตรฐานในระดับเดียวกับที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมหรือกักกันที่มีสภาพใกล้เคียงกัน เพื่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดอาการ และยังคงต้องเป็นสถานที่ที่มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งต่อตัวผู้ถูกควบคุมหรือกักกัน

¹⁶⁹ Section 12 Serious and less serious criminal offences

(1) Serious criminal offences (Verbrechen) are unlawful acts which are punishable by a minimum term of imprisonment of one year.

ในการฟื้นฟูและบำบัด ตลอดจนการดำรงชีวิตของผู้ถูกควบคุมหรือกักกันอย่างเป็นปกติ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมภายนอกด้วย ซึ่งศาลสามารถตรวจสอบและเสนอมาตรการเพิ่มเติม ทั้งก่อนการนำตัวผู้ที่จะถูกควบคุมหรือกักกันไปยังสถานที่พิเศษ หรือก่อนปล่อยตัวหรือก่อนการนำตัวไปดำเนินกระบวนการรับโทษต่อก็ได้ตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายทั้งต่อตัวผู้ถูกควบคุมหรือกักกันตัวและต่อสังคมโดยรวม¹⁷⁰

¹⁷⁰ Section 66 Placement in preventive detention

- (1) The court orders preventive detention in addition to a sentence of imprisonment where
1. a person has been sentenced for an intentional offence to imprisonment for a term of at least two years and
 - a) the offence was directed against life, physical integrity, personal liberty or sexual self-determination,
 - b) the offence falls under Division 1, 7, 20 or 28 of the Special Part or under the Code of Crimes against International Law (Völkerstrafgesetzbuch) or the Narcotics Act (Betäubungsmittelgesetz) and the maximum possible sentence is imprisonment for a term of at least 10 years or
 - c) the conditions of section 145a are met insofar as an order was made for the supervision of conduct on the basis of an offence under letter (a) or (b), or if the conditions of section 323a are met insofar as the offence committed in a state of intoxication was one of those referred to in letter (a) or (b),
 2. the offender has twice been sentenced to imprisonment for a term of at least one year in each case for offences under no. 1 which were committed prior to the present offence,
 3. the offender has served at least a two-year sentence of imprisonment or was under a measure of reform and prevention involving deprivation of liberty for at least one of these offences prior to the present offence and
 4. an overall evaluation of the offender and the offences committed leads to the conclusion that, on account of the propensity to commit serious crimes, in particular of a type which results in severe emotional trauma or physical injury to the victim, the offender poses a danger to the general public at the time of the conviction.

ส่วนระยะเวลาการดำเนินการตามมาตรการเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมนั้น ศาลมีอำนาจในการตัดสินโทษจำคุกทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ก่อนการวางมาตรการเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม การบังคับมาตรการเพื่อจำกัดอิสรภาพกรณีการออกคำสั่งให้ต้องเข้ารับการรักษาเพิ่มเติมไปยังสถานพยาบาลกรณีมีการเมาสุราหรือใช้สารเสพติดจะต้องกำหนดไว้ไม่เกินสองปี จากการออกคำสั่งจะต้องดำเนินการให้มีผลใช้บังคับก่อนการตัดสินลงโทษจำคุกโดยให้ดำเนินการบังคับมาตรการไปพร้อมกันกับการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิด แต่ถ้าเป็นการดำเนินการมาตรการในลักษณะเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมนั้นมากที่สุดซึ่งจะขึ้นกับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเป็นหลักเอาไว้ไม่เกินสิบปี ภายหลังจากการรับโทษจำคุกจากการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ดังที่ได้กำหนดไว้ก่อน หากภายในระยะเวลาดังกล่าวผู้ถูกควบคุมตัวหรือกักกันแสดงให้เห็นว่าตนเองไม่มีอันตรายต่อสังคมที่จะไปก่อความผิดอุกฉกรรจ์ขึ้นอีกหรือไม่เป็นภัยต่อสภาพร่างกายและจิตใจของเหยื่ออีกต่อไปแล้ว มาตรการตามคำสั่งดังกล่าวจะผ่อนคลายเป็นโดยทันที และจะตกอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำความผิด (Supervision of conduct: Führungsaufsicht) หรือมาตรการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ไปกระทำซ้ำอีกทันทีเช่นกัน

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันจะเห็นได้ว่า กฎหมายเยอรมันแบ่งแนวคิดในเรื่องโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากประเด็นดังกล่าวมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวคิดในลักษณะของการบัญญัติกฎหมายในเรื่องการป้องกันสังคม จึงมีคำถามต่อไปอีกว่าการออกกฎหมายในลักษณะนี้ การควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมหมายความว่าอย่างไรเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือไม่ เพราะอาจมีผลในเรื่องของการบทบัญญัติกฎหมายให้มีผลย้อนหลังได้จึงน่าจะต้องระบุให้ชัดว่าเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย และที่สำคัญกฎหมายเยอรมันถือว่าการกักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย จึงสามารถใช้กฎหมายให้มีผลย้อนหลังได้

ก่อนปี ค.ศ. 1998 (31 มกราคม 1998) ซึ่งเป็นการดำเนินการกักกันครั้งแรก กฎหมายบัญญัติไว้ให้วางมาตรการได้สูงสุดสิบปี แต่หลังปี ค.ศ. 1998 มีการแก้ไขกฎหมายเป็นไม่มีกำหนดระยะเวลา ทำให้มีการร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ซึ่งได้ตัดสินว่ามาตรการดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะการกักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยไม่ใช่โทษอาญา จึงสามารถบังคับใช้ให้มีผลย้อนหลังได้ในที่สุดเรื่องไปถึงศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปซึ่งตัดสินว่า มาตรการลักษณะดังกล่าวเป็นโทษอาญา จึงไม่สามารถบังคับใช้ย้อนหลัง โดยให้เหตุผลว่ามาตรการดังกล่าวไม่มีข้อแตกต่างระหว่างโทษจำคุกและการกักกัน กล่าวคือโทษจำคุกกับการกักกันเป็นการจำกัดเสรีภาพเหมือนกัน ยิ่งไปกว่านั้นยังดำเนินการอยู่ในเรือนจำเหมือนกัน ใช้กฎเกณฑ์ของเรือนจำเหมือนกัน และศาลอาญาเป็นผู้กำหนดการกักกัน

เหมือนโทษจำคุก กฎหมายเยอรมันที่ยินยอมให้ใช้บังคับมาตรการและมีผลย้อนหลังจึงขัดต่ออนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights) ข้อ 5¹⁷¹ และข้อ 7¹⁷²

ในที่สุด ปี ค.ศ. 2010 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยระเบียบใหม่ของการกักกันและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 2010 โดยเงื่อนไขของกฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดให้ กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต และเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับตัวบุคคลดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบว่าเป็นผลมาจากปัญหาทางสุขภาพจิตและยังมีความเป็นไปได้อย่างมีนัยสำคัญว่า บุคคลดังกล่าวจะไปก่ออันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพของบุคคลและเสรีภาพในทางเพศของบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง และการเอาตัวบุคคลดังกล่าวไว้จากเหตุผลข้างต้น เป็นไปเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม และเพื่อแก้ปัญหาจากคำพิพากษาของศาลยุโรปฯ กฎหมายฉบับดังกล่าวจึงกำหนดให้ศาลแพ่งเป็นผู้กำหนดให้ใช้มาตรการกักกันแทน อีกทั้งยังกำหนดให้สถานที่ที่จะใช้ในการกักกันภายหลังจากรับโทษจำคุกแล้วจะใช้มาตรการกักกัน

¹⁷¹ ARTICLE 5 Right to liberty and security

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:

- (a) the lawful detention of a person after conviction by a competent court;
- (b) the lawful arrest or detention of a person for noncompliance with the lawful order of a court or in order to secure the fulfilment of any obligation prescribed by law;
- (c) the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;
- (d) the detention of a minor by lawful order for the purpose of educational supervision or his lawful detention for the purpose of bringing him before the competent legal authority;
- (e) the lawful detention of persons for the prevention of the spreading of infectious diseases, of persons of unsound mind, alcoholics or drug addicts or vagrants;
- (f) the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an unauthorized entry into the country or of a person against whom action is being taken with a view to deportation or extradition.

¹⁷² ARTICLE 7 No punishment without law

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed.

จะต้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน (BVerfGE 109, 133,166) ว่าสถานที่กักกันต้องต่างจากเรือนจำตามหลักข้อแตกต่าง เนื่องจากเป้าหมายของการกักกันหรือการใช้มาตรการลักษณะนี้ คือ การลดความเป็นอันตรายของผู้ถูกกักกัน ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน section 66c เพิ่มหลักการดังกล่าวเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2013 เพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานที่กักกันต้องต่างจากเรือนจำ

2.2 เครือรัฐออสเตรเลีย

รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลียมีกฎหมายชื่อ The Serious Offenders Act 2018¹⁷³ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามควบคุมสอดส่องผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงที่กำหนดกระบวนการควบคุมสอดส่องแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการพิจารณาโดยฝ่ายบริหาร กระบวนการศาล และกระบวนการนำคำสั่งศาลไปปฏิบัติ รวมทั้งสภาพบังคับกรณีมีการฝ่าฝืนคำสั่งศาลภายหลังพ้นโทษอีกด้วย แยกพิจารณาเป็นวัตถุประสงค์และภาพรวมของกฎหมาย และมาตรการตามกฎหมาย

2.2.1 วัตถุประสงค์และภาพรวมของกฎหมาย

The Serious Offenders Act 2018 มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ประการ¹⁷⁴ คือ ปกป้องสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง โดยกฎหมายเรียกร้องให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจออกคำสั่งตามกฎหมายให้คำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม และการปกป้องสังคมเป็นอันดับแรก¹⁷⁵ และช่วยเหลือส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง

2.2.2 มาตรการตามกฎหมาย

The Serious Offenders Act 2018 กำหนดว่า “ผู้กระทำความผิดที่เข้าข่ายการบังคับใช้ของกฎหมาย” (eligible offenders) หมายถึง บุคคลดังต่อไปนี้¹⁷⁶ (1) เป็นผู้กระทำความผิดที่อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และ (2) เป็นผู้ได้รับโทษจำคุกในความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงทั้งก่อนและหลังประกาศใช้กฎหมาย และ (3) ขณะที่กฎหมายบังคับใช้ บุคคลเหล่านี้กำลังได้รับโทษจำคุกในความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง ผู้กระทำความผิดที่เข้าข่ายการบังคับใช้ของกฎหมายอาจเข้าสู่กระบวนการที่ศาลสั่งให้มีการคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษหรือคุมขังภายหลังพ้นโทษได้

¹⁷³ Serious Offenders Act 2018' (Victorian Legislation). October 27, 2023. Retrieved from: <https://www.legislation.vic.gov.au/in-force/acts/serious-offenders-act-2018/006>.

¹⁷⁴ Serious Offenders Act 2018 section 1.

¹⁷⁵ Serious Offenders Act 2018 section 5.

¹⁷⁶ Serious Offenders Act 2018 section 8.

1) คำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ (supervision orders)

ก่อนที่ผู้กระทำความผิดที่เข้าข่ายจะพ้นโทษ ฝ่ายบริหารจะทำการประเมินความเสี่ยง และยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นคำสั่งควบคุมดูแลและติดตามผู้พ้นโทษที่เป็นผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลสั่งเป็นระยะเวลาไม่เกิน 15 ปีนับแต่พ้นโทษ¹⁷⁷ คำสั่งเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษเป็นมาตรการสำคัญในการควบคุมผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์เหล่านี้ให้อยู่ภายใต้การดูแลของกฎหมายและเจ้าหน้าที่¹⁷⁸ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลาที่อยู่ในการปฏิบัติตามคำสั่งอันจะทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยในการพิจารณาออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้¹⁷⁹

(1) รายงานการประเมินความประพฤติของผู้กระทำความผิดหรือรายงานความก้าวหน้าในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด

(2) รายงานหรือพยานหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำขอ

(3) ข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่าเกี่ยวข้องศาลจะออกคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษได้ต้องเข้าหลักเกณฑ์ที่ว่า “ผู้กระทำความผิดแสดงหรือจะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่ไม่อาจยอมรับได้ในการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงหากปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปสู่สังคมโดยไม่มีคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษ”¹⁸⁰ หากเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลก็จะกำหนดให้มีการคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษเป็นเวลาไม่เกิน 15 ปี

¹⁷⁷ Serious Offenders Act 2018 section 19(1).

¹⁷⁸ Serious Offenders Act 2018 section 3 “Authority means the Post Sentence Authority”.

¹⁷⁹ Serious Offenders Act 2018 section 14(2).

¹⁸⁰ Serious Offenders Act 2018 section 14 “Determination of application for supervision order

(1) On an application under section 13, the court may make a supervision order in respect of an eligible offender if, and only if, the court is satisfied that—

(a) in the case of an offender on whom a court referred to in section 8(1)(a) has imposed a custodial sentence for a serious sex offence, the offender poses, or after release from custody will pose, an unacceptable risk of committing a serious sex offence or a serious violence offence or both if a supervision order is not made and the offender is in the community; or

(b) in the case of an offender on whom a court referred to in section 8(1)(a) has imposed a custodial sentence for a serious violence offence, the offender poses, or after release from custody will pose, an unacceptable risk of committing a serious sex offence or a serious violence offence or both if a supervision order is not made and the offender is in the community...”.

เมื่อศาลออกคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษแล้วศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติภายในระยะเวลาไม่เกิน 15 ปี โดยเงื่อนไขคุมประพฤติแยกได้เป็นเงื่อนไขหลักที่ศาลจะต้องกำหนดเงื่อนไขหลักในการคุมประพฤติทุกข้อ¹⁸¹ เช่น ห้ามกระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงให้พักอาศัยในสถานฟื้นฟูบำบัดที่ศาลกำหนด เป็นต้น และเงื่อนไขอื่นๆ ตามดุลพินิจ¹⁸² ซึ่งศาลจะกำหนดหรือไม่ก็ได้ เช่น การห้ามเข้าเขตหรือพื้นที่ที่ศาลกำหนด ให้ไปเข้าโครงการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขที่ศาลกำหนด ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้นโดยศาลมีอำนาจทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษทุก 3 ปี นับแต่มีการออกคำสั่ง¹⁸³

เจ้าหน้าที่¹⁸⁴ จะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนว่าผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือไม่ โดยหลังจากพบการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติแล้ว กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่หลายประการ¹⁸⁵ คือ ไม่ดำเนินการใด ตักเตือนผู้กระทำความผิดอย่างเป็นทางการ ให้คำแนะนำกับผู้กระทำความผิด ให้คำแนะนำรัฐมนตรีในการทบทวนเงื่อนไขคุมประพฤติ ให้คำแนะนำรัฐมนตรีที่จะส่งเรื่องให้อัยการสูงสุด เพื่อยื่นคำขอคุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้คำแนะนำรัฐมนตรีที่จะพิจารณาดำเนินคดีอาญาข้อหาฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ซึ่งผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดจะต้องรับโทษจำคุกขั้นต่ำ 12 เดือนตาม “พระราชบัญญัติโทษทางอาญา 1991 มาตรา 10AB” เว้นแต่จะมีเหตุผลพิเศษ¹⁸⁶ ส่วนการฝ่าฝืน “เงื่อนไขอื่นๆ” จะมีความผิดและถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โดยไม่มีโทษขั้นต่ำ เว้นแต่จะมีเหตุตามสมควร

¹⁸¹ Serious Offenders Act 2018 section 31.

¹⁸² Serious Offenders Act 2018 section 35.

¹⁸³ Serious Offenders Act 2018 section 99.

¹⁸⁴ Serious Offenders Act 2018 section 3 “Authority means the Post Sentence Authority”.

¹⁸⁵ Serious Offenders Act 2018 section 170.

¹⁸⁶ Serious Offenders Act 2018 section 3.

2) การคุมขังภายหลังพ้นโทษ (detention orders)

ศาลจะออกคำสั่งให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามคำขอของพนักงานอัยการ ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการได้พิสูจน์ครบ 2 ข้อ¹⁸⁷ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้กระทำความผิดแสดงหรือจะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่ไม่อาจยอมรับได้ (unacceptable risk) ในการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง หากปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปสู่สังคมโดยไม่มีคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษ หรือคุมขังภายหลังพ้นโทษ¹⁸⁸ และ

(2) ความเสี่ยงที่กระทำความผิดซ้ำไม่อาจยอมรับได้ เว้นแต่จะมีการออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ ผู้ถูกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษจะต้องถูกส่งตัวไปคุมขังตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด ในเรือนจำ¹⁸⁹ ไม่เกิน 3 ปี แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายกำหนดให้เรือนจำต้องปฏิบัติตามผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษแบบผู้ที่ไม่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด¹⁹⁰ และเรือนจำต้องแยกที่พักของผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษออกจากสถานที่พักของนักโทษเด็ดขาดทั่วไป เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อทำกิจกรรมบำบัด แก้ไขฟื้นฟู หรือกรณีจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัยและความสงบของเรือนจำ หรือในกรณีที่ผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษยินยอมที่จะอยู่ในพื้นที่เดียวกับนักโทษเด็ดขาด¹⁹¹

¹⁸⁷ Serious Offenders Act 2018 section 64 Detention order only option “(1) If the Supreme Court is satisfied as required by section 63

(1), the Supreme Court must be satisfied that—

(a) in the case of an offender on whom a court referred to in section 8(1)(a) has imposed a custodial sentence for a serious sex offence, the risk of the offender committing, or after release from custody committing, a serious sex offence or a serious violence offence or both would be unacceptable unless a detention order were made; or

(b) in the case of an offender on whom a court referred to in section 8(1)(a) has imposed a custodial sentence for a serious violence offence, the risk of the offender committing, or after release from custody committing, a serious sex offence or a serious violence offence or both would be unacceptable unless a detention order were made.”.

¹⁸⁸ Serious Offenders Act 2018 section 14.

¹⁸⁹ Serious Offenders Act 2018 section 66.

¹⁹⁰ Serious Offenders Act 2018 section 255(1); Charter of Human Rights and Responsibilities Act 2006 section 22.

¹⁹¹ Serious Offenders Act 2018 sections 255(2), (3); Charter of Human Rights and Responsibilities Act 2006 section 22.

เมื่อมีการออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษแล้ว การตรวจสอบความจำเป็นในการออกคำสั่งในทุกรอบระยะเวลา 1 ปี เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลง ยกเลิกคำสั่งหรือเปลี่ยนจากการคุมขังภายหลังพ้นโทษมาเป็นการคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษหรือยกเลิกมาตรการควบคุมใดๆ

3) การคุมขังฉุกเฉิน (emergency detention orders)

ผู้ถูกคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษรายใดแสดงพฤติกรรมใกล้เคียงที่จะกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง และไม่มีมาตรการอื่นใดที่ยับยั้งได้ อัยการอาจร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งคุมขังฉุกเฉินเป็นเวลาไม่เกิน 7 วัน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตามคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ หรือเป็นระยะเวลาที่เพียงพอในการที่ยื่นคำขอให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษ หรือ เป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่จะดำเนินการอื่นๆ ตามกฎหมาย¹⁹²

2.2.3 การมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการออกคำสั่ง

The Serious Offenders Act 2018 กำหนดให้ผู้เสียหายมีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในกระบวนการออกคำสั่ง โดยผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นข้อสังเกตไปที่ศาลในกระบวนการพิจารณาออกคำสั่ง คุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ หรือ คำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งกระบวนการทบทวนคำสั่งดังกล่าว¹⁹³

2.2.4 การอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อศาลมีคำสั่งใดๆ แล้ว ผู้กระทำความผิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรืออัยการสูงสุด มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ โดยผู้อุทธรณ์คำสั่งจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 28 วัน นับแต่วันออกคำสั่ง โดยศาลอุทธรณ์สามารถขยายระยะเวลาได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม¹⁹⁴

2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

การป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์กลับมากระทำความผิดซ้ำจะบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อวามมาตรการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (suivi socio-judiciaire) ซึ่งพิจารณาเป็นวัตถุประสงค์และภาพรวมของกฎหมาย และมาตรการทางกฎหมาย

¹⁹² Serious Offenders Act 2018 section 93.

¹⁹³ Serious Offenders Act 2018 section 135(1).

¹⁹⁴ Serious Offenders Act 2018 section 118.

2.3.1 วัตถุประสงค์และภาพรวมของกฎหมาย

มาตรการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (suivi socio-judiciaire) ประกอบด้วยหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติภายหลังพ้นโทษที่ประกอบด้วยมาตรการเฝ้าระวัง และมาตรการช่วยเหลือ ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ¹⁹⁵ และการฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง¹⁹⁶ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะเป็นผู้กำหนดให้ใช้มาตรการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ขณะพิพากษา ลงโทษผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ ซึ่งมาตรการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ประกอบไปด้วยการบำบัดรักษาเฉพาะรายและมาตรการทางการแพทย์ระหว่างอยู่ในเรือนจำ และมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ โดยระหว่างอยู่ในเรือนจำและภายหลังพ้นโทษศาลปรับใช้โทษ เป็นผู้ที่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขและติดตามเฝ้าระวังให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับคำสั่งให้ใช้มาตรการ ติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำปฏิบัติตามเงื่อนไขตลอดระยะเวลาที่อยู่ในมาตรการ

¹⁹⁵ Code pénal Article 131-36-1 alinéa 2 “Le suivi socio-judiciaire emporte, pour le condamné, l’obligation de se soumettre, sous le contrôle du juge de l’application des peines et pendant une durée déterminée par la juridiction de jugement, à des mesures de surveillance et d’assistance destinées à prévenir la récidive...”.

¹⁹⁶ Code pénal Article 131-36-3 “Les mesures d’assistance auxquelles est soumise la personne condamnée à un suivi socio-judiciaire ont pour objet de seconder ses efforts en vue de sa réinsertion sociale”.

2.3.2 มาตรการตามกฎหมาย

การติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำแบ่งเป็นสองส่วน คือ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูบำบัด และ มาตรการเฝ้าระวัง

1) มาตรการแก้ไขฟื้นฟูบำบัด

ศาลที่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดอาจออกคำสั่งให้ใช้การบำบัดทางการแพทย์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ทำการบำบัด ศาลที่พิพากษาลงโทษจะต้องแจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงมาตรการทางการแพทย์ และขอความยินยอมจากผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเข้าสู่มาตรการบำบัดทางการแพทย์ในเรือนจำ ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเต็มจำนวน¹⁹⁷

2) มาตรการการเฝ้าระวัง

หากศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้ suivi-socio judiciaire ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายในระยะเวลาดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่เกิน 10 ปี

(2) ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หากศาลมีเหตุผลพิเศษ ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่เกิน 20 ปี

(3) ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่เกิน 20 ปี

¹⁹⁷ Code pénal Article 131-36-4 “Sauf décision contraire de la juridiction, la personne condamnée à un suivi socio-judiciaire est soumise à une injonction de soins dans les conditions prévues aux articles L. 3711-1 et suivants du code de la santé publique, s'il est établi qu'elle est susceptible de faire l'objet d'un traitement, après une expertise médicale ordonnée conformément aux dispositions du code de procédure pénale. Le président avertit alors le condamné qu'aucun traitement ne pourra être entrepris sans son consentement, mais que, s'il refuse les soins qui lui seront proposés, l'emprisonnement prononcé en application du troisième alinéa de l'article 131-36-1 pourra être mis à exécution.

Lorsque la juridiction de jugement prononce une injonction de soins et que la personne a été également condamnée à une peine privative de liberté non assortie du sursis, le président informe le condamné qu'il aura la possibilité de commencer un traitement pendant l'exécution de cette peine.”.

(4) ความผิดที่ศาลจำคุก 30 ปี ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่เกินได้ไม่เกิน 30 ปี

(5) ความผิดที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่จำกัดระยะเวลา อย่างไรก็ตาม ศาลปรับใช้โทษ ซึ่งประกอบด้วยองค์คณะ 3 นาย สามารถออกคำสั่งยุติมาตรการนี้ ได้เมื่อพ้นระยะเวลา 30 ปี

เงื่อนไขที่ผู้กระทำความผิดจะต้องปฏิบัติภายหลังพ้นโทษประกอบด้วย การมารายงานตัวต่อศาลปรับใช้โทษหรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และคุมประพฤติ การรับการเยี่ยมโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และคุมประพฤติ แจ้งให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และคุมประพฤติทราบถึงการย้ายที่ทำงาน แจ้งให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และคุมประพฤติทราบถึงการย้ายภูมิลำเนาหรือการเปลี่ยนที่พักที่เกิน 15 วัน เมื่อการย้ายที่ทำงานหรือย้ายที่อยู่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติ ศาลปรับใช้โทษจะเป็นผู้อนุญาต แจ้งให้ศาลปรับใช้โทษทราบถึงการเดินทางออกนอกประเทศ

3. เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ามีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่กำหนดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ โดยประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญากฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา การกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรการคุมประพฤติและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 และมาตรการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 สำหรับในต่างประเทศมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) และรัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งได้แก่ The Serious Offenders Act 2018 และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อว่ามาตรการการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งบทบัญญัติต่างๆ ล้วนมีรายละเอียดที่ใกล้เคียงและแตกต่างกันออกไป โดยผู้ศึกษาจะนำกฎหมายของแต่ละประเทศต่างๆ ข้างต้นมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

3.1 รูปแบบชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ในประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่บัญญัติไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB)

รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ได้แก่ The Serious Offenders Act 2018

สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อว่า “มาตรการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ” (suivi socio-judiciaire)

เห็นได้ว่าทั้งประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำตารางเปรียบเทียบกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับชื่อกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ตามตารางที่ 3.4 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับรูปแบบชื่อกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย	สาธารณรัฐฝรั่งเศส
รูปแบบชื่อกฎหมาย	1) ประมวลกฎหมายอาญา 2) พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 3) พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 4) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560	ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB)	The Serious Offenders Act 2018	ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากตารางที่ 3.4 จะเห็นได้ว่า ในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มีการกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน กล่าวคือ ในรูปแบบประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติ โดยรูปแบบประมวลกฎหมายได้มีการกำหนดไว้เหมือนกัน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยประเทศไทยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) และสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนในรูปแบบพระราชบัญญัติ มีกำหนดเหมือนกัน 2 ประเทศคือ ประเทศไทย และรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย โดยประเทศไทยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ส่วนรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดไว้ใน The Serious Offenders Act 2018 แต่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในรูปแบบพระราชบัญญัติ

3.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่กำลังจะถูกปล่อยตัวจากเรือนจำไปกระทำความผิดซ้ำ หรือก่อเหตุในลักษณะเดิมซ้ำอีก

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด และการป้องกันความรุนแรงจากกระทำความผิด

รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ คือ The Serious Offenders Act มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปกป้องสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง และช่วยเหลือส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด

สาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ คือ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อว่าการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ (suivi socio-judiciaire) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และการฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง

ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย
มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย	สาธารณรัฐฝรั่งเศส
วัตถุประสงค์	เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำ ความผิดที่กำลังจะถูก ปล่อยตัวจากเรือนจำ ไปกระทำความผิดซ้ำ	เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการป้องกันความรุนแรง จากกระทำความผิด	ปกป้องสังคมจากการกระทำ ความผิดซ้ำ ของผู้กระทำ ความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ ความรุนแรง และช่วยเหลือ ส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูแก้ไข ผู้กระทำความผิด	การป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ และการฟื้นฟู แก้ไขให้ผู้กระทำความผิด กลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง

จากตารางที่ 3.5 จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการ
ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐวิกตอเรีย
เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันโดยกฎหมาย
ของแต่ละประเทศต่างก็บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำ
ความผิดซ้ำ เพื่อฟื้นฟู แก้ไข และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด จนนำไปสู่การปกป้อง
สังคมจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง

3.3 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

3.3.1 มาตรการทางการแพทย์

ในประเทศไทยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ
ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้
ตามมาตรา 19 (1) และมาตรา 21 กำหนดให้ศาลอาจออกคำสั่งให้ใช้ยาหรือสารเคมีเพื่อลดความต้องการ
ทางเพศเพื่อการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศในบางรายได้ แต่ผู้กระทำความผิดต้องยินยอมให้
ใช้ยาดังกล่าว โดยให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน
ทั้งนี้ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน
หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องมีการใช้ยาหรือด้วยวิธีการรูปแบบอื่นให้กระทำได้
เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German
Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) สามารถออกคำสั่งให้นำตัวผู้กระทำความผิดไป
รักษาตัวยังโรงพยาบาลทางจิต ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพความรับรู้ผิดชอบชั่วดีในการก่ออาชญากรรม
หรือขาดความรับผิดชอบทางอาญาเนื่องจากความผิดปกติทางจิตตาม section 20 หรือสภาพ

ความเสื่อมถอยหรือลดลงของความรับรู้ผิดชอบชั่วดีตาม section 21 รวมทั้งการออกคำสั่งให้ต้องเข้ารับการรักษาเพิ่มเติมไปยังสถานพยาบาล จากการกระทำความผิดในขณะที่มีเมาน์หรือเสพสารเสพติดต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ตาม section 64

รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ คือ The Serious Offenders Act 2018 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามควบคุมสอดส่องผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง และเป็นกฎหมายที่สร้างกระบวนการการควบคุมสอดส่องเฝ้าระวังหรือคุมขังผู้พ้นโทษจากข้อหาความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง เฉพาะผู้พ้นโทษที่สร้างความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำที่ไม่อาจยอมรับได้ แต่ในกฎหมาย The Serious Offenders Act 2018 ของรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ไม่มีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้

สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ คือ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อว่าการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (suivi socio-judiciaire) ประกอบด้วยหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติภายหลังพ้นโทษที่ประกอบด้วยมาตรการเฝ้าระวัง และมาตรการช่วยเหลือ ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และการฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้มาตรการ suivi socio-judiciaire โดยมาตรการ suivi socio-judiciaire แบ่งเป็นสองส่วน คือ การแก้ไขฟื้นฟูบำบัด และการเฝ้าระวัง ซึ่งในการแก้ไขฟื้นฟูบำบัด (Injonction de soins) ศาลที่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดอาจออกคำสั่งให้ใช้การบำบัดทางการแพทย์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ทำการบำบัด ศาลที่พิพากษาลงโทษจะต้องแจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงมาตรการทางการแพทย์ และขอความยินยอมจากผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเข้าสู่มาตรการบำบัด ทางทางการแพทย์ในเรือนจำ ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเต็มจำนวน

ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางการแพทย์ที่ใช้ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย	สาธารณรัฐฝรั่งเศส
มาตรการทางการแพทย์	มีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้ตาม มาตรา 19 (1) และ มาตรา 21 กำหนดให้ ศาลอาจออกคำสั่งให้ ใช้นยาหรือสารเคมีเพื่อ ลดความต้องการทางเพศ เพื่อการบำบัดรักษา ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ เพศในบางรายได้	สามารถออกคำสั่งให้นำตัว ผู้กระทำความผิดไปรักษา ที่ยังโรงพยาบาลทางจิต ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพ ความรับรู้ผิดชอบชั่วดี ในการก่ออาชญากรรม หรือขาดความรับผิดชอบ ทางอาญาเนื่องจาก ความผิดปกติทางจิต หรือสภาพความเสื่อมถอย ของความผิดชอบชั่วดี	ไม่มี	การแก้ไขฟื้นฟูบำบัด ศาลที่พิพากษาลงโทษ ผู้กระทำความผิด อาจออกคำสั่งให้ใช้การ บำบัดทางการแพทย์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ จะเป็น ผู้ทำการบำบัด ศาลที่พิพากษาลงโทษ จะต้องแจ้งให้ผู้กระทำ ความผิดทราบถึงมาตรการ ทางทางการแพทย์

จากตารางที่ 3.6 จะเห็นได้ว่า การกำหนดมาตรการทางการแพทย์ในกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้ 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 19 (1) และมาตรา 21 กำหนดให้ศาลอาจออกคำสั่งให้ใช้นยาหรือสารเคมี เพื่อลดความต้องการทางเพศเพื่อการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศในบางรายได้ และให้ดำเนินการ โดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) ตาม Section 20 และ Section 20 สามารถออกคำสั่งให้นำตัวผู้กระทำความผิดไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลทางจิต ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพความรู้ผิดชอบชั่วดีในการก่ออาชญากรรม หรือขาดความรับผิดชอบทางอาญา เนื่องจากความผิดปกติทางจิตหรือสภาพความเสื่อมถอยของความผิดชอบชั่วดี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลที่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด อาจออกคำสั่งให้ใช้การบำบัดทางการแพทย์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ทำการบำบัด ศาลที่พิพากษาลงโทษจะต้องแจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงมาตรการทางการแพทย์

แต่รัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ตามกฎหมาย The Serious Offenders Act 2018 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการทางการแพทย์ไว้ มีการบัญญัติเฉพาะมาตรการการคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และมาตรการการคุมขังฉุกเฉิน เท่านั้น

3.3.2 มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ

ในประเทศไทยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 23 กำหนดให้กรมราชทัณฑ์จำแนกนักโทษเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เพื่อดูว่าผู้กระทำผิดเหล่านี้มีใครคนใดเข้าข่ายที่จะมีโอกาสในการเป็นผู้กระทำผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์จะส่งรายชื่อคนที่เข้าข่ายให้คณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คณะกรรมการร่วมนี้จะเสนอพนักงานอัยการและเสนอต่อศาล นักโทษสามารถมาต่อสู้กับศาลได้ว่าเขาไม่เป็นอันตรายแล้ว โดยนักโทษจะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความหากศาลเห็นว่านักโทษเด็ดขาดจะกระทำผิดซ้ำภายหลังปล่อยตัว ศาลจะกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ซึ่งมีทั้งสิ้น 13 มาตรการ เช่น การให้มารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหาย ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด รวมทั้งการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ศาลสามารถกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้สูงสุด 10 ปี แต่ในทุกรอบ 6 เดือน จะต้องนำมาให้ศาลตรวจสอบว่าสมควรที่จะใช้มาตรการดังกล่าวต่อไปหรือไม่หากนักโทษเด็ดขาดฝ่าฝืนมาตรการเฝ้าระวังดังกล่าว อาจมีการตักเตือนแก้ไขหรือศาลอาจกำหนดให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้

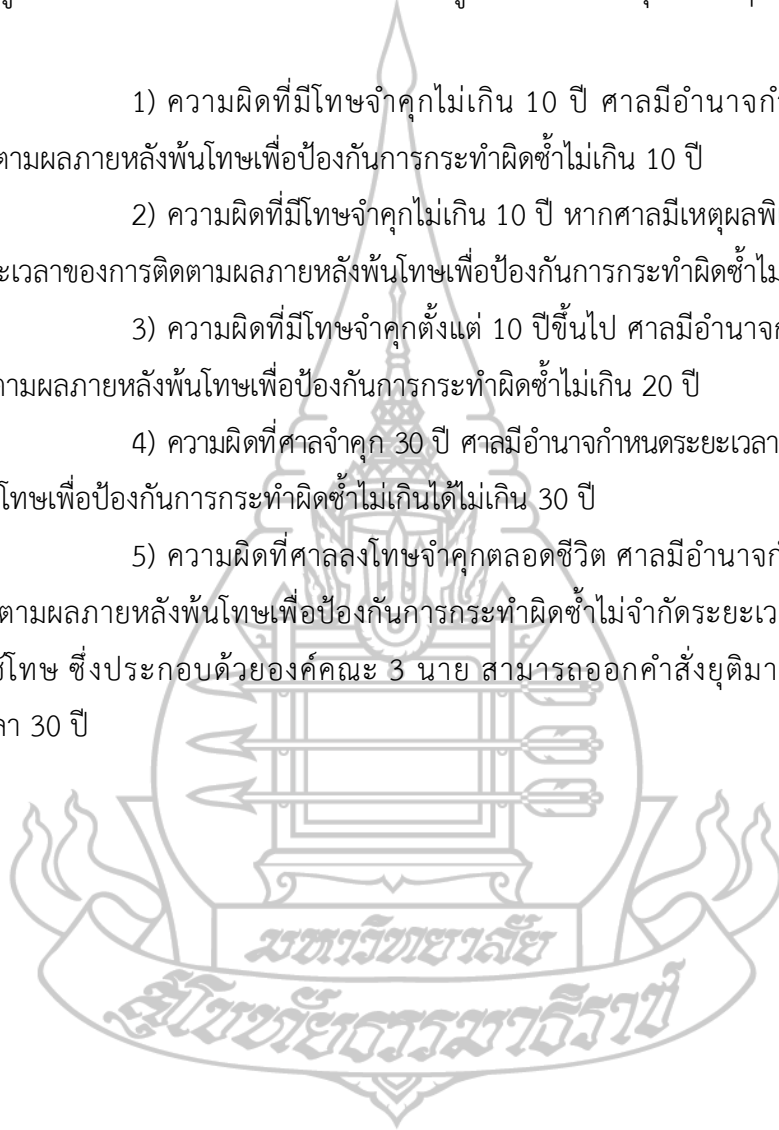
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) สามารถควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำผิด ตาม section 68 - section 68g หรือการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำผิดออกจากรั้วไปกระทำซ้ำ ซึ่งเป็นมาตรการที่เพิ่มเติมจากมาตรการออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมตาม section 67b section 67c section 67c (2) to (6) และ section 68 (f) หากมาตรการดังกล่าวไม่สัมฤทธิ์ผล

รัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ คือ The Serious Offenders Act 2018 ก่อนที่ผู้กระทำผิดที่เข้าข่ายจะพ้นโทษ ฝ่ายบริหารจะทำการประเมินความเสี่ยง และยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นคำสั่งควบคุมดูแลและติดตามผู้พ้นโทษที่เป็นผู้กระทำผิดออกจากรั้วเกี่ยวกับเพศหรือความผิดออกจากรั้วที่ใช้ความรุนแรงให้อยู่ภายใต้เงื่อนข้อที่ศาลสั่งเป็นระยะเวลาไม่เกิน 15 ปีนับแต่พ้นโทษ คำสั่งเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษเป็นมาตรการสำคัญในการควบคุมผู้กระทำผิดออกจากรั้วเหล่านี้ ให้อยู่ภายใต้การดูแลของกฎหมายและเจ้าหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้

เกิดการกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลาที่อยู่ในการปฏิบัติตามคำสั่งอันจะทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยในการพิจารณาออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ

สาธารณรัฐฝรั่งเศส หากศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้ suivi-socio-judiciaire ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายในระยะเวลาดังต่อไปนี้

- 1) ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไม่เกิน 10 ปี
- 2) ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หากศาลมีเหตุผลพิเศษ ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไม่เกิน 20 ปี
- 3) ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไม่เกิน 20 ปี
- 4) ความผิดที่ศาลจำคุก 30 ปี ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไม่เกินได้ไม่เกิน 30 ปี
- 5) ความผิดที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาของการติดตามผลภายหลังพ้นโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไม่จำกัดระยะเวลา อย่างไรก็ตาม ศาลปรับใช้โทษ ซึ่งประกอบด้วยองค์คณะ 3 นาย สามารถออกคำสั่งยุติมาตรการนี้ ได้เมื่อพ้นระยะเวลา 30 ปี

ตารางที่ 3.8 เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รัฐอิตาลี	สาธารณรัฐฝรั่งเศส
มาตรการเฝ้าระวัง ภายหลังพ้นโทษ	<p>มีมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาด ภายหลังพ้นโทษ ทั้งสิ้น 13 มาตรการ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาด ซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความ ผิดในคดีความผิดตามที่ระบุไว้ ในมาตรา 3 จะกระทำความผิดซ้ำ</p> <p>ศาลอาจจำคุกซ้ำ ภายหลังพ้นโทษ ศาลอาจจำคุกซ้ำ กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษ เด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามที่ พนักงานอัยการร้องขอโดยกำหนด มาตรการเดี่ยวหรือหลายมาตรการ ตามควรแก่กรณีก็ได้</p>	<p>สามารถควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติ ของผู้กระทำความผิดตาม section 68 - section 68g หรือการเฝ้าระวังไม่ให้ ผู้กระทำความผิดออกจากรังไปกระทำซ้ำ ซึ่งจะเป็นมาตรการที่เพิ่มเติมจากมาตรการ ออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็น การป้องกันภัยแก่สังคมตาม section 67b section 67c section 67c (2) to (6) และ section 68 (f)</p>	<p>ก่อนที่ผู้กระทำความผิดที่เข้าชาย จะพ้นโทษ ฝ่ายบริหารจะทำการประเมิน ความเสี่ยง และยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ ศาลออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวัง ภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นคำสั่งควบคุมดูแล และติดตามผู้พ้นโทษที่เป็นผู้กระทำ ความผิดออกจากรังเกี่ยวกับเพศหรือ ความผิดอกุศลกรรมที่เกี่ยวกับเพศหรือ ความผิดอกุศลกรรมที่เกี่ยวกับเพศหรือ ความผิดอกุศลกรรมที่เกี่ยวกับเพศหรือ ความผิดอกุศลกรรมที่เกี่ยวกับเพศหรือ</p>	<p>หากศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้อง อยู่ภายใต้ suivi-socio judiciaire ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วจะต้อง อยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายใน ระยะเวลา</p>

จากตารางที่ 3.8 จะเห็นได้ว่า การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ในกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ไม่ว่าจะในประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างก็มีการกำหนด มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ของแต่ละประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ที่มีมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษ ทั้งสิ้น 13 มาตรการ ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษตามที่พนักงานอัยการร้องขอโดยกำหนดมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการตามควรแก่กรณีก็ได้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) สามารถควบคุมพฤติกรรมหรือความประพฤติของผู้กระทำความผิด หรือการเฝ้าระวังไม่ให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ไปกระทำซ้ำ ซึ่งจะเป็นมาตรการที่เพิ่มเติมจากมาตรการ ออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม ส่วนรัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ตามกฎหมาย The Serious Offenders Act 2018 ผู้กระทำความผิดที่เข้าข่ายจะพ้นโทษฝ่ายบริหาร จะทำการประเมินความเสี่ยง และยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวัง ภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นคำสั่งควบคุมดูแลและติดตามผู้พ้นโทษที่เป็นผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศ หรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลสั่งเป็นระยะเวลาไม่เกิน 15 ปี นับแต่พ้นโทษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา ศาลจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้ suivi-socio judiciaire ผู้กระทำความผิด ที่พ้นโทษแล้วจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่กำหนด

3.3.3 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

ในประเทศไทย มีพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28 กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะไปกระทำความผิด ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้นไปกระทำความผิดได้ ทั้งหมด 6 ได้บัญญัติเรื่อง การคุมขังฉุกเฉินในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวัง จะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง และมีเหตุฉุกเฉิน หากไม่มีมาตรการอื่นใด ที่อาจป้องกันมิให้ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้ ศาลอาจมีคำสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวัง ได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งตามที่พนักงานอัยการร้องขอ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) มีมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษจำคุกแล้ว ศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาถึงความได้สัดส่วนกันระหว่างความรุนแรงของข้อหาหรือฐานความผิดที่ผู้กระทำก่อขึ้นหรือที่คาดว่า มีเจตนาจะก่อขึ้นกับระดับภัยอันตรายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อสังคม การออกคำสั่งเพื่อควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมตาม section 66 บัญญัติให้ศาลสามารถออกคำสั่งควบคุมตัวหรือกักกันตัวผู้กระทำความผิดซึ่งถูกตัดสินจำคุกเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมโดยเพิ่มการควบคุมหรือกักกันตัวบุคคลเพิ่มเติม

รัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ตามกฎหมาย The Serious Offenders Act 2018 ศาลจะออกคำสั่งให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามคำขอของพนักงานอัยการที่ต่อเมื่อพนักงานอัยการได้พิสูจน์ครบ 2 กรณี ได้แก่ 1) ผู้กระทำความผิดแสดงหรือจะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่ไม่อาจยอมรับได้ในการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์เกี่ยวกับเพศหรือความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง หากปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปสู่สังคมโดยไม่มีคำสั่งคุมประพฤติภายหลังพ้นโทษหรือคุมขังภายหลังพ้นโทษ และ 2) ความเสี่ยงที่กระทำความผิดซ้ำไม่อาจยอมรับได้ เว้นแต่จะมีการออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษ ผู้ถูกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษจะต้องถูกส่งตัวไปคุมขังตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดในเรือนจำไม่เกิน 3 ปี ผู้ถูกคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษรายใดแสดงพฤติกรรมใกล้ที่จะกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง และไม่มีมาตรการอื่นใดที่ยับยั้งได้ อัยการอาจร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งคุมขังฉุกเฉินเป็นเวลาไม่เกิน 7 วัน

สาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ คือ ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีมาตรการในการป้องกัน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูบำบัด และมาตรการการเฝ้าระวัง เท่านั้น ไม่ได้มีการบัญญัติมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ไว้ดังเช่นกฎหมายของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย

จากตารางที่ 3.9 จะเห็นได้ว่า การกำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษในกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มีการกำหนดไว้เหมือนกัน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย โดยประเทศไทยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28 ให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพ้นโทษหรือภายหลังพ้นโทษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีมาตรการเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพเพิ่มเติมของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษจำคุกแล้ว ศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาถึงความได้สัดส่วนกันระหว่างความรุนแรงของข้อหาหรือฐานความผิดที่ผู้กระทำก่อขึ้นหรือที่คาดว่าจะก่อขึ้นกับระดับภัยอันตรายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อสังคม และรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ตามกฎหมาย The Serious Offenders Act 2018 ศาลจะออกคำสั่งให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามคำขอของพนักงานอัยการก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการได้พิสูจน์ครบ 2 กรณี ได้แก่ 1) ผู้กระทำความผิดแสดงหรือจะแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่ไม่อาจยอมรับได้ในกรการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ 2) มีความเสี่ยงที่กระทำความผิดซ้ำไม่อาจยอมรับได้

แต่สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้มีการกำหนดมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษไว้ ดังเช่นประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย โดยสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการกำหนดไว้เฉพาะ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูบำบัด และมาตรการการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วเท่านั้น

นอกจากมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 และมาตรการอื่นๆที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยแล้ว ในต่างประเทศซึ่ง ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำไว้ โดยเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วจะพบว่าบทบัญญัติของแต่ละประเทศในเรื่องดังกล่าวมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงและแตกต่างจากพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

เมื่อพิจารณามาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของแต่ละประเทศที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า มาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของแต่ละประเทศมีความคล้ายคลึง และใกล้เคียงกันซึ่งมาตรการที่แต่ละประเทศกำหนดขึ้นนั้นก็ล้วนแต่เป็นไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และก่อให้เกิดความปลอดภัยในสังคมทำให้คนในสังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่มีความหวาดระแวงจากปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นจากผู้กระทำผิดซ้ำอีก

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง กับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พบว่ามีบทบัญญัติหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ดียังแต่อย่างไรก็ดี พบว่ายังมีปัญหาของบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยหลายประการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ 6 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดความผิดที่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

สำหรับการระบุฐานความผิดที่ให้นำมาตรการตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ไปใช้บังคับจะเป็นความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา สามารถแบ่งกลุ่มความผิดอาญา ได้ 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 และ

กลุ่มที่สอง กลุ่มความผิดที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต คือ ความผิดตามมาตรา 288 มาตรา 289 และมาตรา 290 ความผิดต่อร่างกาย คือ ความผิดตามมาตรา 297 และมาตรา 298 และความผิดต่อเสรีภาพ คือ ความผิดตามมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

1) ความผิดตามที่กล่าวมาเป็นฐานความผิดหลัก เช่น การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น ตามมาตรา 276 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 277 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ไม่ใช่ฐานความผิดที่เป็นเหตุเพิ่มโทษกล่าวคือ ไม่ใช่ฐานความผิดที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจาก

ผลของการกระทำความผิดนั้น เช่น การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นรับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตายตามมาตรา 277 ทวิ

2) เมื่อพิจารณาฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 วรรคหนึ่ง เทียบเคียงกับฐานความผิดซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในวิธีการเพื่อความปลอดภัยกรณีกักกันตามมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่ใช้เป็นการทั่วไปได้กำหนดฐานความผิดไว้หลากหลายซึ่งจะสามารถใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยได้กว้างขวาง แต่การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยกับผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้จะต้องปรากฏด้วยว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้เคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้ ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้วไม่น้อยกว่าสองครั้ง และภายในเวลาสิบปีนับแต่วันที่พ้นจากการกักกัน หรือพ้นโทษซึ่งผู้นั้นได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ระบุไว้อีกจนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนสำหรับการกระทำความผิดทั้งนี้ ศาลอาจถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยและจะพิพากษาให้กักกันมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและไม่เกินสิบปีก็ได้โดยจะนำตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าวมาควบคุม ตัวไว้ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำผิด ติดนิสัย และฝึกหัดอาชีพ การกำหนดให้บุคคลต้องกระทำความผิดมากกว่าสองครั้งและความผิดที่หลากหลาย จึงเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อเข้าสู่วิธีการเพื่อความปลอดภัยกรณีกักกันซึ่งแตกต่างจากการใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่กำหนดให้ความผิดตามที่กฎหมายระบุเป็นความผิดอาญาร้ายแรงและผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลจิตใจไม่ปกติหรือมีพฤติการณ์บางอย่างที่ต้องได้รับการแก้ไข ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะได้กระทำความผิดเพียงครั้งเดียวก็ตาม

การระบุฐานความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นำแนวทางมาจากกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ The Serious Offenders Act 2018 ของรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำใน “ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ใช้ความรุนแรง” (serious sex violence) และ “ความผิดที่ใช้ความรุนแรงให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย” (serious violence) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามควบคุมสอดส่องผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงมาเป็นต้นแบบของการจัดให้มีกฎหมายควบคุมสอดส่องผู้พ้นโทษคดีอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง โดยมีการกำหนดให้ใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำกับผู้กระทำความผิดที่กระทำด้วยความรุนแรง หรือคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือคดีก่อการร้าย อีกทั้งยังสอดคล้องกับกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่เข้าข่ายจะใช้มาตรการ “การติดตามทางสังคม” (suivi socio judiciaire) จะถูกกำหนดไว้ในฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส แยกเป็นกลุ่มความผิดเกี่ยวกับเพศและกลุ่มความผิดที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร ความผิดฐานกระทำอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล ความผิดฐานล่อลวงเด็ก

ความผิดฐานทำหรือเผยแพร่ภาพลามกเด็ก ความผิดฐานทำหรือเผยแพร่ภาพลามกเฉพาะที่เป็นสื่อรุนแรง หรือสื่อที่กระทบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความผิดฐานขาดกรรมและวางยาพิษ ความผิดฐานลักพาตัว ความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาส ความผิดฐานบังคับบุคคลให้สูญหาย ความผิดฐานทำร้ายร่างกายสาหัส

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3 ไม่ครอบคลุมในความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 283 ทวิ ที่ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษสำหรับการพบบุคคลที่อายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจาร (ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี) และวรรคสองของมาตราดังกล่าวก็กำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำต่อเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี (ระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี) แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 283 วรรคสอง ที่กำหนดความผิดและโทษสำหรับผู้ที่เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพบบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจารและการอนาจารนั้นเป็นการสนองความใคร่ของผู้อื่น (ระวางโทษตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี) และวรรคสองกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำต่อเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี (ระวางโทษตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี หรือโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต) กลับไม่ได้นำมาบัญญัติในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ทั้งที่ความผิดตามมาตรา 283 วรรคสอง และวรรคสาม มีลักษณะที่ร้ายแรงกว่ามาตรา 283 ทวิ

มาตรา 284 เป็นการกำหนดความผิดและโทษกรณีที่พาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารโดยใช้อุบาย หลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจประการอื่น แต่บทบัญญัติมาตรา 282 ซึ่งกำหนดความผิดและโทษในกรณีดังกล่าวสำหรับการกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นกลับไม่ถูกบัญญัติในมาตรา 3 ทั้งที่ความผิดตามมาตรา 282 ก็มีลักษณะที่ร้ายแรงใกล้เคียงหรือร้ายแรงกว่ามาตรา 284 เช่นกัน

2. ปัญหามาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นมาตรการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

(ตั้งแต่มาตรา 19 ถึงมาตรา 21) การเฝ้าระวังภายหลังพันโทฯ (ตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 27) การคุมขังภายหลังพันโทฯ (ตั้งแต่มาตรา 28 ถึงมาตรา 36) การคุมขังฉุกเฉิน (ตั้งแต่มาตรา 37 ถึงมาตรา 4)

เมื่อนำมาตรการคุมขังภายหลังพันโทฯที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกัน การกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เห็นได้ว่าบทบัญญัติ มาตรา 28 “ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพันโทฯแก่นักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่า เป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่วันพันโทฯหรือภายหลังพันโทฯ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามที่พนักงานอัยการร้องขอ หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ผู้นั้นจะไปกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ผู้นั้น ไปกระทำความผิดได้” มีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา และมีหลักคิดเช่นเดียวกับ “การกักกัน” ซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนัยไว้ภายในเขตกำหนด โดยมาตรา 5 กำหนดบทนิยาม คำว่า “การคุมขัง” หมายความว่า การควบคุมนักโทษเด็ดขาดภายหลังพันโทฯหรือผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ ในเขตกำหนดเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือไม่เคยได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่คาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และวัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีเพียง ประการเดียว คือ การป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหาสถานะที่เป็นอันตรายของบุคคลบางคน

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 39 วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการที่นำมาใช้กับบุคคลซึ่งมีสภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อป้องกันการกระทำความผิด ได้แก่ กักกันและห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง (2) เพื่อตัดนัย และเพื่อฝึกอาชีพ ได้แก่ กักกัน และ (3) เพื่อความปลอดภัยของประชาชน ได้แก่ ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บน และคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

ทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการที่คาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ วัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีเพียงประการเดียว คือ การป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหา สถานะที่เป็นอันตรายของบุคคลบางคน ในปัจจุบันวิธีการเพื่อความปลอดภัยถูกปรับสภาพให้สอดคล้อง กับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ การห้ามเข้าเขตกำหนด การห้ามประกอบอาชีพ บางอย่าง การให้ไปบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หรือการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด นอกจากนี่ยังวิธีการ เพื่อความปลอดภัยก็นำแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟู และการนำผู้กระทำผิดกลับสู่สังคมเข้ามาร่วมใช้ด้วย ตัวอย่างเช่น มาตรการให้บำบัดยาเสพติดเพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดยาเสพติดและไปกระทำผิดซ้ำ

ในขณะที่เดียวกันมาตรการดังกล่าวก็เป็นการเตรียมให้ผู้ที่ถูกวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้กลับเข้าไปใช้ชีวิตโดยปกติในสังคม ตามหลักการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมอีกด้วย

เมื่อพิจารณามาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จึงมีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกัน ทัณฑ์บน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือไม่เคยได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่คาดหมายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ วัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีเพียงประการเดียว คือ การป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหาสถานะที่เป็นอันตรายของบุคคลบางคน

ในปัจจุบันวิธีการเพื่อความปลอดภัยถูกปรับสภาพให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ การห้ามเข้าเขตกำหนด การห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง การให้ไปบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หรือการบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ นอกจากนี้วิธีการเพื่อความปลอดภัยก็นำแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟู และการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมเข้ามาร่วมใช้ด้วย ตัวอย่างเช่น มาตรการให้บำบัดยาเสพติดมีขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดยาเสพติดและไปกระทำผิดซ้ำในขณะเดียวกันมาตรการดังกล่าวก็เป็นการเตรียมให้ผู้ที่ถูกวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้กลับเข้าไปใช้ชีวิตโดยปกติในสังคม ตามหลักการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมอีกด้วย

มาตรการตามกฎหมายนี้เป็นเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัย การแยกหลักการเรื่องนี้ ออกจากประมวลกฎหมายอาญาจะทำให้ความเป็นเอกภาพของกฎหมายอาญาตามระบบมีปัญหาได้ และหากจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องนี้คงต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงทั้งประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เนื่องจากวิธีพิจารณาความอาญาก็คือเงาของกฎหมายอาญาที่ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน และหากศึกษาให้ดีและปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้อย่างลึกซึ้งแล้วแทบจะไม่จำเป็นที่จะมีกฎหมายฉบับนี้เลย สมควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัยให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น น่าจะเหมาะสมกว่า

เมื่อพิจารณามาตรการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดภายหลังพ้นโทษที่กล่าวมาข้างต้น เทียบเคียงกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา เห็นว่ามีมาตรการเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ห้ามเข้าเขตกำหนด ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินการแตกต่างกัน โดยวิธีการเพื่อความปลอดภัยกรณีห้ามเข้าเขตกำหนดตามมาตรา 45 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดว่าเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใดและเห็นว่าเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่าเมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้วห้ามเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกินห้าปี หรือการดำเนินการตามวิธีการ

เพื่อความปลอดภัยกรณีกักกันตามมาตรา 45 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการกระทำความผิดมาแล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งโดยพนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งใช้มาตรการดังกล่าว ส่วนมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัติที่กำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษมาตรการเดียวหรือหลายมาตรการได้ตามที่พนักงานอัยการร้องขอตั้งแต่มีการกระทำความผิดครั้งแรกประกอบกับกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติและกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ไม่ได้กำหนดให้ใช้มาตรการป้องกันตามกฎหมายกับผู้พ้นโทษซึ่งรับโทษจนครบกำหนดไว้

จากลักษณะของมาตรการคุมขังหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม มาตรการเหล่านี้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา โดยพิจารณาจากความมุ่งหมายในการมีขึ้นของกลุ่มมาตรการที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งในแง่การกักกันตัวบุคคลที่เป็นอันตรายออกจากสังคมปกติและการยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำที่เป็นอันตรายต่อบุคคลในสังคมหรือความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงต้องแยกให้ได้ว่ามาตรการในลักษณะนี้เป็นมาตรการบังคับโทษหรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือมาตรการพิเศษทางกฎหมายที่มีขึ้นแยกกันต่างหาก มิฉะนั้นหากกำหนดมาตรการลักษณะนี้โดยออกเป็นกฎหมายพิเศษแยกต่างหาก การบังคับใช้กฎหมายก็ย่อมสร้างปัญหาให้ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงผลเสียที่จะตกแก่บุคคลทั่วไปที่กระทำความผิดทางอาญาซึ่งได้รับผลทางกฎหมายจากทั้งที่มีการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมาย และยังคงต้องรับผลจากวางมาตรการพิเศษควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมซ้ำซ้อนกันไป อันเป็นปัญหาในทางหลักการของการตีความกฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2¹⁹⁸ และหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

3. ปัญหามาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษกับสิทธิและเสรีภาพ

มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัตินี้ มีแนวคิดมาจากคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษตาม The Serious Offenders Act 2018 Part 3 section 19 (1) ของรัฐวิคตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเข้าข่ายจะพ้นโทษ ฝ่ายบริหารจึงประเมินความเสี่ยงและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลออกคำสั่งคุมประพฤติหรือเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นคำสั่งควบคุมดูแลและติดตามผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด

¹⁹⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติ เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ร้ายแรงเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดที่ใช้ความรุนแรงอื่น โดยศาลจะมีคำสั่งให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขเป็นระยะเวลาไม่เกินสิบห้าปีนับแต่วันพ้นโทษตาม section 3 กำหนดให้บุคคลต้องอยู่ภายใต้การดูแลของกฎหมายและเจ้าหน้าที่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลาที่อยู่ในการปฏิบัติตามคำสั่ง อันจะทำให้สังคมเกิดความปลอดภัย นอกจากนี้ตามมาตรา 131-36-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังโดยผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องรายงานตัวต่อศาลปรับใช้โทษหรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ได้รับการเยี่ยมโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และเจ้าพนักงานคุมประพฤติ แจ้งให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และเจ้าพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการย้ายที่ทำงาน ย้ายภูมิลำเนา หรือเปลี่ยนที่พักที่เกินสิบห้าวัน แจ้งให้ศาลปรับใช้โทษทราบถึงการเดินทางออกนอกประเทศ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญคดีเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศสมากำหนดไว้

พระราชบัญญัติมาตราป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ และที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 โดยผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้รับการถูกจำคุกตามคำพิพากษาจนพ้นกำหนดโทษและจะได้รับการปล่อยตัวสู่สังคม แต่กฎหมายกำหนดให้ผู้นั้นต้องเข้าสู่มาตรการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน ซึ่งเป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องคำสั่งดังกล่าว ดังต่อไปนี้

3.1 กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล โดยการจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติตามมาตรา 28 วรรคหนึ่งและวรรคสองของรัฐธรรมนูญ

3.2 กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล โดยบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ และหลักการดังกล่าวยังเป็นหลักอาญาที่สำคัญที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 2 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยว่า “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (nullum crimen, nulla poena, sine lege) ซึ่งมีผลว่าการกำหนดความผิดอาญาต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งทั้งการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นความผิดและทั้งโทษที่จะพึงมีสำหรับการกระทำความผิดต่อกฎหมายนั้น เหตุนี้การตีความกฎหมายที่บัญญัติความผิดและโทษอาญานั้นตามปกติจะต้องตีความโดยเคร่งครัด

3.3 กระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวตามมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หมายความว่า สิทธิในการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้หนึ่งในสังคมที่เขาอยู่อาศัยอย่างมีความสงบ โดยปราศจากการเข้ารบกวน หรือนำไปเปิดเผยต่อสาธารณชนที่จะทำให้เกิดความรู้สึกรำคาญเบื่อหน่าย หรือสูญเสียศักดิ์ศรีในความเป็นตัวเองในการดำเนินชีวิตเช่นนั้น ทั้งนี้ ความหมายของการดำเนินชีวิตของบุคคลมีการดำเนินได้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงสภาพการปกครองในสังคม การเมือง เศรษฐกิจวัฒนธรรม เทคโนโลยี ความก้าวหน้า และยุคสมัยเป็นองค์ประกอบ

3.4 กระทบต่อเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ตามมาตรา 38 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ให้ความเห็นใน General Comment หมายเลข 35 ย่อหน้าที่ 21 ว่า ในบางประเทศจะมีมาตรการที่เรียกว่า การคุมขังเพื่อความปลอดภัยสาธารณะ (public security detention) การคุมขังดังกล่าวสามารถทำได้ถ้าเข้าเงื่อนไข 5 ประการคือ

- 1) เป็นมาตรการสุดท้าย
- 2) เป็นกรณีที่ผู้กระทำได้ก่ออาชญากรรมรุนแรงและความเป็นไปได้ของผู้กระทำที่จะกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต
- 3) ต้องมีกระบวนการตรวจสอบตามกำหนดระยะเวลาโดยองค์กรอิสระ (independent body)
- 4) ต้องปฏิบัติกับผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษแตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดที่ถูกลงโทษในเรือนจำ และดำเนินการคุมขังเพื่อฟื้นฟูแก้ไขและนำผู้ถูกคุมขังกลับสู่สังคม
- 5) ไม่มีผลย้อนหลัง

กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของไทยสอดคล้องกับแนวความเห็นขอคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนใน 4 ข้อแรก คือ การคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นมาตรการสุดท้าย (มาตรา 28) มีความเสี่ยงไปกระทำความผิดซ้ำในอนาคต (มาตรา 28) มีการตรวจสอบการคุมขังโดยศาลทุก 6 เดือน (มาตรา 34) ปฏิบัติกับผู้ถูกคุมขังต่างจากนักโทษ (มาตรา 34 การห้ามขังในเรือนจำ)

อย่างไรก็ตาม บทเฉพาะกาลในมาตรา 43 ที่ว่า “ให้นำกฎหมายนี้ไปใช้บังคับกับกรณีที่มีการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” ดูเหมือนบทเฉพาะกาลดังกล่าวจะให้เอาการคุมขังภายหลังพ้นโทษไปใช้กับการกระทำความผิดก่อนที่กฎหมายใช้บังคับได้ ซึ่งการกำหนดบทเฉพาะการณเช่นนี้ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยเพราะไม่น่าจะสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษประกอบด้วย 2 ประการคือ

1) สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล (right to liberty and security of the person) ประกอบด้วย สิทธิที่จะไม่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกคุมขังตามอำเภอใจ (unlawful detention or arbitrary detention) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหาเวลาถูกจับกุม สิทธิที่จะได้รับการตรวจสอบการจับกุมหรือคุมขังโดยศาล¹⁹⁹ สิทธิที่จะร้องขอให้ปล่อยตัวจากการคุมขังที่มิชอบ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการจับกุมหรือคุมขังที่มิชอบ

2) สิทธิของผู้ถูกคุมขัง (rights of detainees) ประกอบด้วย สิทธิของผู้ถูกคุมขังที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากผู้ถูกลงโทษทางอาญา และสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเด็กที่จะได้รับการแยกควบคุมจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่และได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว

การคุ้มครองความปลอดภัยของสังคมโดยการกำหนดมาตรการป้องกันที่จำเป็นเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดที่กำลังจะถูกปล่อยตัวจากเรือนจำไปกระทำความผิดซ้ำเป็นสิ่งจำเป็นที่ในหลายประเทศได้ดำเนินการ รวมทั้งในประเทศไทยที่ได้ดำเนินการโดยกฎหมายป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ ความยากของการปฏิบัติตามกฎหมายป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ คือ “การคาดการณ์อนาคต” ว่าผู้ที่กำลังได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำจะไปกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไปที่ดำเนินการพิสูจน์ “การกระทำในอดีต” ที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำไปแล้ว การคาดการณ์อนาคตที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุดซึ่งจะต้องใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ผสมผสานกัน จะช่วยให้เราสามารถป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำไม่ให้เกิดขึ้นอีกจนสร้างความเสียหายให้กับสังคม และยังช่วยทำให้เราไม่ต้องเปลืองทรัพยากรทั้งบุคคล งบประมาณและเวลาในการไปใช้มาตรการต่างๆ กับบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดอันตราย อีกด้วย

เมื่อพิจารณาการใช้มาตรการ “คุมขังหลังพ้นโทษ” ในหมวด 5 จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้พ้นโทษหรือไม่ เพราะมีลักษณะที่มีความย้อนแย้งในความหมายของถ้อยคำนั้น ในเมื่อพ้นโทษในความผิดหนึ่งแล้วจะคุมขังภายหลังพ้นโทษในความผิดดังกล่าวอีกได้อย่างไร

สำหรับประเด็นการใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 28 เห็นว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของจำเลยหรือนักโทษเด็ดขาดที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังตามอำเภอใจซึ่งได้รับการรับรองสิทธิไว้ตาม ICCPR ข้อ 9 เพราะแท้จริงแล้วจำเลยหรือนักโทษยังไม่ได้กระทำความผิดเลย เพียงแต่ศาลเชื่อว่าจะไปกระทำความผิดในอนาคตเท่านั้นซึ่งต้องแยกจากการกระทำ ความผิดในอดีตที่พิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริงและถูกลงโทษไปแล้ว นอกจากนี้ การใช้มาตรการคุมขังดังกล่าว จำเลยหรือนักโทษที่จะต้องถูกมาตรการใช้บังคับนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ

¹⁹⁹ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) article 9.3.

ในฐานะจำเลย ในคดีอาญาซึ่งได้รับการรับรองสิทธิตาม ICCPR ข้อ 14 เพราะมาตรา 6 กำหนดเพียงให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม โดยที่มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงมีข้อสังเกตในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ ดังต่อไปนี้

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ 12/2555 สรุปความตอนหนึ่งได้ว่า มาตรา 29 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 11 ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า “บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา” เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศและระดับระหว่างประเทศ อันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) และกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก

ทั้งนี้ หลักนิติธรรม (Due process) เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งในการตรากฎหมาย ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26²⁰⁰ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีข้อควรพิจารณาว่าขนาดเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญารัฐธรรมนูญ

²⁰⁰ มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

แห่งราชอาณาจักรไทย ยังห้ามมิให้ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด และการควบคุม หรือคุมขังให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีเท่านั้น ดังนั้น หากใช้คำว่า “คุมขังหลังพ้นโทษ” ก็จะมีลักษณะที่มีความย้อนแย้งในความหมายของถ้อยคำนั้น เพราะในเมื่อพ้นโทษ ในความผิดหนึ่งแล้วจะคุมขังภายหลังพ้นโทษในความผิดดังกล่าวอีกได้อย่างไร นอกเสียจากว่าจะจะเป็นไป เพื่อการกำหนดหลักการของกฎหมายภายใต้เจตนารมณ์ที่ดีกว่า

มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษและมาตรการคุมขังฉุกเฉินตามพระราชบัญญัตินี้ จึงอาจขัดแย้งกับมาตรา 26 มาตรา 28 และมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ

4. ปัญหาเกี่ยวกับการคุมขังฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37

การคุมขังฉุกเฉินไม่ใช่มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยตรงซึ่ง ได้แก่ มาตรการ แก้อาการผู้กระทำความผิด มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษ โดยการคุมขังฉุกเฉินถือได้ว่าเป็นวิธีการชั่วคราวในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนที่ผู้ถูกเฝ้าระวัง จะกระทำความผิดซ้ำตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 แต่ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะป้องกันได้ และไม่สามารถ เสนอต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการเฝ้าระวังหรือใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ จึงต้องคุมขังผู้ถูกเฝ้าระวังไว้ชั่วคราวเพื่อให้เวลาพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการ เฝ้าระวังเดิมที่ใช้ไม่ได้ผลหรือเปลี่ยนไปใช้มาตรการที่เข้มข้นที่สุดคือมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

วิเคราะห์บทบัญญัติมาตรา 37 บัญญัติว่า “กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวัง จะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และมีเหตุฉุกเฉินหากไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้.....ศาลอาจสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวังได้ไม่เกินเจ็ดวัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง” บทบัญญัติดังกล่าวมีข้อพิจารณาสองประการ คือ

4.1 เรื่องมาตรฐานในการพิสูจน์ซึ่งควรใช้มาตรฐานการพิสูจน์ที่สูงกว่า “มีเหตุอันควร เชื่อได้ว่า...” ทั้งที่การใช้มาตรการคุมขังภายหลังการพ้นโทษเป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยที่บุคคลนั้นยังไม่ได้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ

การบัญญัติเพียงว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” ซึ่งการบัญญัติดังกล่าวทำให้ ขาดความชัดเจนว่าศาลจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์อย่างไร นอกจากนี้ ถ้าหากพิจารณาหลัก ทางกฎหมายอาญาแล้ว โดยปกติการลงโทษทางอาญาจะต้องใช้การพิสูจน์จนสิ้นข้อสงสัยอันสมควร (beyond the reasonable doubt) และในกรณีนี้ อาจไม่จำเป็นต้องใช้มาตรฐานสูงเท่ากับการพิจารณา ทางอาญา แต่ก็ควรจะสูงกว่าการบัญญัติเพียงว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” ทั้งที่การใช้มาตรการคุมขัง

ภายหลังการพ้นโทษเป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยที่บุคคลนั้น ยังไม่ได้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และในกรณีนี้ควรกำหนดมาตรฐานการพิสูจน์เป็น “highly likely” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานการพิสูจน์ว่าจะต้องมีความเป็นไปได้เป็นอย่างมากกว่าจะมีการกระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น ในประเด็นนี้ จึงขอเสนอให้แก้คำว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” เป็น “มีเหตุอันควรเชื่อได้อย่างยิ่งว่า...”

4.2 การกำหนดระยะเวลาให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วันนั้นอาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไปและจะกลายเป็นการกระทบสิทธิที่ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน แม้การร่างพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้นำแนวทางมาจากกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ The Serious Offenders Act 2018 ของรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย แต่เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 วรรคสาม ของประเทศไทยนั้นกำหนดให้สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ทั้งที่การบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวเป็นการบังคับใช้ในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดแล้ว แต่การใช้มาตรการคุมขังฉุกเฉินเป็นกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่กลับให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วัน

5. ปัญหาไม่มีการกำหนดสถานที่คุมขังภายหลังที่มีการพ้นโทษ

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 34 บัญญัติว่า “ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ บังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษและให้นักกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกัน ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีใบ เรือนจำและจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว มีปัญหาว่ายังไม่มีการกำหนดสถานที่คุมขังไว้เนื่องจาก ผู้ถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษคือ บุคคลที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาคบถ้วนแล้วไม่ได้อยู่ในฐานะ นักโทษ สถานที่และวิธีปฏิบัติต่อผู้ถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษต้องไม่ปฏิบัติเช่นเดียวกับนักโทษ เต็ดขาดที่รับโทษจำคุกในเรือนจำกรณีจึงควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มี การกำหนดสถานที่ในการคุมขังหลังจากพ้นโทษตามมาตรานี้ไว้ เมื่อเทียบกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (German Criminal Code หรือ Strafgesetzbuch – StGB) ในการควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมจากการกระทำความผิดซ้ำ section 66c

กำหนดให้ต้องดำเนินการในสถานที่พิเศษ ซึ่งจะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อผู้ถูกควบคุมหรือกักกันตัว ในการดำเนินแผนฟื้นฟูหรือบำบัดตามลักษณะความผิดที่ได้มีการวางมาตรการเฉพาะรายต่อตัวผู้ถูกควบคุม หรือกักกันไว้ โดยจะต้องดำเนินการอย่างเข้มงวดและเหมาะสมในการบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพทางจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมโดยมีมาตรฐานในระดับเดียวกับที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมหรือกักกันที่มีสภาพ ใกล้เคียงกัน เพื่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดอาการ และยังคงเป็นสถานที่ ที่มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งต่อตัวผู้ถูกควบคุมหรือกักกันในการฟื้นฟูและบำบัด ตลอดจนการดำรงชีวิต ของผู้ถูกควบคุมหรือกักกันอย่างเป็นปกติ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมภายนอกด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรกำหนดสถานที่คุมขังหลังจากพ้นโทษให้มีความชัดเจนเพื่อไม่ทำให้เกิดการกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ที่พ้นโทษ

จากหลักการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Committee) ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก จึงมีพันธะผูกพันที่จะต้องพยายามปฏิบัติตัวให้ได้มาตรฐานสูงสุด ด้านสิทธิมนุษยชนเท่าที่จะทำได้ ประเทศไทยจึงนำนโยบายสิทธิมนุษยชนมาผนวกเข้ากับนโยบายการ ต่างประเทศอย่างจริงจัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการคือ (1) เพื่อนำประเด็นสิทธิมนุษยชนมา ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในต่างประเทศ ซึ่งมีศักยภาพที่จะกระทำได้ เพราะประเทศไทยเป็น สังคมประชาธิปไตยที่เป็นพื้นฐานสำคัญของสิทธิมนุษยชนอยู่แล้ว และ (2) เพื่อใช้นโยบาย ต่างประเทศมาเป็นตัวผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยซึ่งจะกระทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพก็ด้วยการเข้าไปเป็นสมาชิก HRC ดังนั้น ผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษ ควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากนักโทษทั่วไป และผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษควรจะต้อง ถูกส่งตัวไปคุมขังในสถานที่ที่มีไข่เรือนจำ อย่างไรก็ตามหากนำผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษไปขังไว้ในเรือนจำ แบบในกฎหมายรัฐวิศตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย กฎหมายไทยควรกำหนดให้เรือนจำ ต้องปฏิบัติกับผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษแบบผู้ที่ไม่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด โดยเรือนจำ ต้องแยกที่พักของผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษออกจากสถานที่พักของนักโทษเด็ดขาดทั่วไป เว้นแต่ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อทำกิจกรรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟู หรือกรณีจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย และความสงบของเรือนจำ หรือในกรณีที่ผู้ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษยินยอมที่จะอยู่ในพื้นที่เดียวกับนักโทษเด็ดขาด

มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นมาตรการป้องกันสังคม จากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การเฝ้าระวัง ภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษ การคุมขังฉุกเฉิน เมื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรการคุมประพฤติและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ มาตรการ

พัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงการพิจารณาผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพบุคคลตามรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำอยู่หลายฉบับซึ่งก็มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 โดยพิจารณาจากความมุ่งหมายในการมีขึ้นของกลุ่มมาตรการที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งในแง่การกักกันตัวบุคคลที่เป็นอันตรายออกจากสังคมปกติและการยับยั้งไม่ให้มีการกระทำที่เป็นอันตรายต่อบุคคลในสังคมหรือความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงต้องแยกให้ได้ว่า มาตรการในลักษณะนี้เป็นมาตรการบังคับโทษหรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือมาตรการพิเศษทางกฎหมายที่มีขึ้นแยกกันต่างหาก แต่กฎหมายเหล่านั้นไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเหมาะสม หากกำหนดมาตรการลักษณะนี้ได้โดยออกเป็นกฎหมายพิเศษแยกต่างหาก การบังคับใช้กฎหมายก็ย่อมสร้างปัญหาให้ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงผลเสียที่จะตกแก่บุคคลทั่วไปที่กระทำความผิดทางอาญาซึ่งได้รับผลทางกฎหมายจากทั้งที่มีการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายและยังต้องรับผลจากวางมาตรการพิเศษควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมซ้ำซ้อนกันไป

ทั้งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง โดยผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้รับการถูกจำคุกตามคำพิพากษาจนพ้นกำหนดโทษและจะได้รับการปล่อยตัวสู่สังคม แต่กฎหมายกำหนดให้ผู้นั้นต้องเข้าสู่มาตรการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ การคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน ซึ่งเป็นกรณีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องคำสั่งดังกล่าว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

หลังจากที่ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ มาตรการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 พบว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการต่างๆ ได้แก่ มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดภายหลังพ้นโทษ มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีหลักการสำคัญ 3 ข้อ คือ ประการที่หนึ่ง คุ้มครองความปลอดภัยของสังคมไม่ให้เกิดอันตรายซ้ำจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ประการที่สอง มุ่งฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดดังกล่าว และประการที่สาม เคารพสิทธิของผู้ต้องคำสั่งต่างๆ อย่างเหมาะสม

มาตรการทางกฎหมาย แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ มาตรการทางการแพทย์ มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

1.1 มาตรการทางการแพทย์

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ช่มชู้ในกระทำชำเรา กระทำชำเราเด็ก อนาจาร อาจมีสาเหตุการกระทำความผิดแตกต่างกันไป บางรายมีสาเหตุมาจากทางร่างกาย เช่น ฮอร์โมนที่ผิดปกติ วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายต่อสังคมที่วิธีหนึ่ง คือ การใช้มาตรการทางการแพทย์ในการบำบัด ซึ่งมีหลายรูปแบบ รวมทั้งการใช้ยาหรือสารเคมีในการลดความต้องการทางเพศ ซึ่งหากได้รับการรักษาอย่างถูกต้องแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็อาจกลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อคนอื่น

1.2 มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

ในเวลาที่กรมราชทัณฑ์กำลังจะปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดที่เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง กฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ มาตรา 23 กำหนดให้กรมราชทัณฑ์จำแนกนักโทษเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เพื่อดูว่าผู้กระทำความผิดเหล่านี้มีคนใดเข้าข่ายที่จะมีโอกาสในการเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์จะส่งรายชื่อคนที่เข้าข่ายให้คณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คณะกรรมการร่วมนี้จะเสนอพนักงานอัยการและเสนอต่อศาล นักโทษสามารถมาต่อสู้กับศาลได้ว่าเขาไม่เป็นอันตรายแล้ว โดยนักโทษจะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ หากศาลเห็นว่านักโทษเด็ดขาดจะกระทำความผิดซ้ำภายหลังปล่อยตัว ศาลจะกำหนดมาตรการ

เฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ซึ่งมีทั้งสิ้น 13 มาตรการ เช่น การให้มารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหาย ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด รวมทั้งการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ศาลสามารถกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้สูงสุด 10 ปี แต่ในทุกรอบ 6 เดือน จะต้องนำมาให้ศาลตรวจสอบดูว่าสมควรที่จะใช้มาตรการดังกล่าวต่อไปหรือไม่หากนักโทษเด็ดขาดฝ่าฝืนมาตรการเฝ้าระวังดังกล่าว อาจมีการตักเตือน แก้ไขหรือศาลอาจกำหนดให้มีการคุมขังภายหลังพ้นโทษได้

1.3 มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ

ใช้กับผู้ถูกเฝ้าระวังภายใต้คำสั่งเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ หากผู้ถูกเฝ้าระวังคนใดฝ่าฝืน มาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ศาลอาจจะออกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษได้ เพื่อเป็นมาตรการ บังคับให้ผู้ถูกเฝ้าระวังต้องปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ศาลสามารถออกคำสั่งคุมขัง ภายหลังพ้นโทษได้ทันที ตั้งแต่เวลาที่ปล่อยตัวนักโทษจากเรือนจำ ศาลจะออกคำสั่งคุมขังภายหลัง พ้นโทษได้ไม่เกิน 3 ปี หากศาลเห็นว่านักโทษที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง จะไปกระทำความผิดซ้ำหลังจากปล่อยตัว และไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะป้องกันไม่ให้ไปกระทำความผิดซ้ำ อีกได้ ในระหว่างการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ในทุกรอบ 6 เดือน ศาลจะเข้ามาตรวจสอบว่าสมควร ที่จะขังนักโทษเด็ดขาดไว้ต่อไปหรือไม่

เมื่อพิจารณาโดยการชั่งน้ำหนักและถ่วงดุลระหว่างการปล่อยตัวผู้เคยกระทำความผิด กลับคืนสู่สังคมและผู้นั้นอาจกลับมากระทำความผิดดังกล่าวในอนาคตกับประโยชน์ในการป้องกัน สังคมจากการอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเห็นควร กำหนดหลักการให้มาตรการที่กำหนดขึ้นตามกฎหมายถือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมาย เฉพาะนอกเหนือจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 39 ถึงมาตรา 50 แห่งประมวล กฎหมายอาญา โดยหลักคิดเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีขึ้นเพื่อป้องกันผู้เสียหายและสังคม จากการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีกและเพื่อส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้ ผู้กระทำความผิดโดยสันดานกลับตัวเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก การนำมาตรการดังกล่าวข้างต้นมาบังคับใช้ให้เหมาะสม กับผู้กระทำความผิดจะกระทำได้ต่อเมื่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด อย่างเพียงพอ ทั้งประวัติครอบครัวและภูมิหลังทางสังคม บุคลิกลักษณะ ประวัติการกระทำความผิด สภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ โดยข้อมูลที่ได้มาต้องครบถ้วนถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มีข้อดี ข้อเสีย และปัญหาในการบังคับใช้มาตรการดังกล่าว ซึ่งเมื่อมาตรการตามกฎหมายนี้เป็นเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัย การแยกหลักการเรื่องนี้

ออกมาจากประมวลกฎหมายอาญาจะทำให้ความเป็นเอกภาพของกฎหมายอาญาตามระบบมีปัญหาได้ และหากจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องนี้ คงต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงทั้งประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เนื่องจากวิธีพิจารณาความอาญาก็คือเงาของกฎหมายอาญาที่ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน และหากศึกษาให้ดีและปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้อย่างลึกซึ้งแล้วแทบจะไม่จำเป็นที่จะมีกฎหมายฉบับนี้เลย สมควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัยให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น น่าจะเหมาะสมกว่า

จากลักษณะของมาตรการคุมขังหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม มาตรการเหล่านี้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา โดยพิจารณาจากความมุ่งหมายในการมีขึ้นของกลุ่มมาตรการที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งในแง่การกักกันตัวบุคคลที่เป็นอันตรายออกจากสังคมปกติและการยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำที่เป็นอันตรายต่อบุคคลในสังคมหรือความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงต้องแยกให้ได้ว่า มาตรการในลักษณะนี้เป็นมาตรการบังคับโทษหรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือมาตรการพิเศษทางกฎหมายที่มีขึ้นแยกกันต่างหาก มิฉะนั้นหากกำหนดมาตรการลักษณะนี้โดยออกเป็นกฎหมายพิเศษแยกต่างหาก การบังคับใช้กฎหมายก็ย่อมสร้างปัญหาให้ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงผลเสียที่จะตกแก่บุคคลทั่วไปที่กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งได้รับผลทางกฎหมายจากทั้งที่มีการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมาย และยังต้องรับผลจากการวางมาตรการพิเศษควบคุมตัวหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคมซ้ำซ้อนกันไป อันเป็นปัญหาในทางหลักการของการใช้การตีความกฎหมายอาญาตามมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และหลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ปัญหาสำคัญของการบังคับโทษทางอาญา คือ อำนาจที่ทับซ้อนกันระหว่างศาลและกรมราชทัณฑ์ ในขณะที่ศาลมีอำนาจทำคำพิพากษาให้จำคุกได้ตามดุลพินิจของศาล แต่กรมราชทัณฑ์กลับลดโทษและพักการลงโทษที่ศาลพิพากษาไว้ได้เช่นกัน ทำให้ผู้กระทำความผิดถูกจำคุกจริงไม่ถึงตามระยะเวลาที่ศาลพิพากษาไว้ กลายเป็นคำพิพากษาของศาลถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยฝ่ายบริหารได้ เป็นปัญหาอำนาจที่ย้อนแย้งกัน การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้นั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดแนวทางให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา รวมทั้งเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาตามมาตรา 131 และมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ พฤติการณ์แห่งความรุนแรงของคดีสาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการนำไปพิจารณาประกอบคำร้องขอของพนักงานอัยการที่จะยื่นขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามมาตรา 19 วรรคหนึ่ง

แห่งพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งต้องมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานด้านการสอบสวน ดังกล่าวข้างต้น การจัดเตรียมความพร้อมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวทางการปฏิบัติงาน ตลอดจนการจัดฝึกอบรมและบรรจุไว้ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องต่อไป อีกทั้งกระทรวงยุติธรรมต้องจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายภายหลังที่มีการใช้บังคับกฎหมายมาแล้วระยะหนึ่งเพื่อตรวจสอบว่าสถิติการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดที่ใช้ความรุนแรงตามที่กฎหมายกำหนดลดลงไปหรือไม่ ตรวจสอบความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตร่างกายของประชาชนในสังคม รวมทั้งตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตามกฎหมายตลอดจนหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย เพื่อที่จะทราบปัญหาในการปฏิบัติงานและพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้การปฏิบัติงานตามกฎหมาย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ทั้งมาตรา 26 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สำหรับกฎหมาย ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็น ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วยและมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งมาตรการคุมขังภายหลัง พันโทฯ มีผลเป็นการกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล ตลอดจนมาตรา 29 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บุคคลจะต้องไม่รับโทษอาญาเว้นแต่กฎหมาย กำหนดเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม ของการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการใช้ถ้อยคำว่ามาตรการดังกล่าว เป็น “การคุมขัง กักกัน หรือจำคุก” เพิ่มเติมภายหลังพิพากษาหรือภายหลังพันโทฯ มาตรการแก้ไข พันฟูผู้กระทำความผิดเป็นการใช้อำนาจเดียวกันกับมาตรการคุมประพฤติผู้พันโทฯ ตามพระราชบัญญัติ คุมประพฤติ พ.ศ. 2559 ตลอดจนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในเรือนจำและคืนคนดีกลับสู่สังคม ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน และซ้ำซ้อนกัน ของกฎหมายที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะได้มีการศึกษากรณีศึกษาต่างประเทศที่มีการบัญญัติ กฎหมายดังกล่าว เช่น กรณีของรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐ- เยอรมนีตลอดจนการศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนตามข้อกำหนดในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ พลเมืองและสิทธิทางการเมือง และความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

ที่กำหนดให้การคุมขังภายหลังพ้นโทษภายใต้เงื่อนไขบางประการอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาร่างกฎหมายทั้งฉบับแล้ว สามารถสรุปข้อสังเกตต่อพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้ 3 ประเด็น คือ

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดฐานความผิดที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

เพื่อให้พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3 ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับเพศมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่บัญญัติให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 283 ทวิ มาตรา 284

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมโดยนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 283 วรรคสอง ที่กำหนดความผิดและโทษสำหรับผู้ที่เป็นรัฐประหาร ล่อไป หรือพาบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเพื่อการอนาจารและการอนาจารนั้นเป็นการสนองความใคร่ของผู้อื่น และวรรคสามกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำต่อเด็กที่อายุไม่เกิน 15 ปี ที่มีลักษณะที่ร้ายแรงกว่ามาตรา 283 ทวิ โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 283 วรรคสองและวรรคสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา เพิ่มลงในพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3

ส่วนมาตรา 284 เป็นการกำหนดความผิดและโทษกรณีพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจาร โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจ ประการอื่น แต่บทบัญญัติมาตรา 282 ซึ่งกำหนดความผิดและโทษในกรณีดังกล่าวสำหรับการทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นกลับไม่ถูกบัญญัติในมาตรา 3 ทั้งที่ความผิดตามมาตรา 282 ก็มีลักษณะที่ร้ายแรงใกล้เคียงหรือร้ายแรงกว่ามาตรา 284 ดังนั้น ในประเด็นนี้เห็นควรให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 282 เพิ่มลงในพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 3

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมีความซ้ำซ้อนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่นำมาใช้กับบุคคลซึ่งมีสภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อป้องกันการกระทำความผิด ได้แก่ กักกันและห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง (2) เพื่อตัดนิสัยและเพื่อฝึกอาชีพ ได้แก่ กักกัน และ (3) เพื่อความปลอดภัยของประชาชน ได้แก่ ห้ามเข้าเขตกำหนดเรียกประกันทัณฑ์บน และคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการที่คาดหวัง

สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ วัตถุประสงค์ของวิธีการ เพื่อความปลอดภัยมีเพียงประการเดียว คือ การป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำ ที่เป็นภัยกับสังคมในอนาคต

ลักษณะของมาตรการคุมขังหรือกักกันเพื่อเป็นการป้องกันภัยแก่สังคม มาตรการเหล่านี้ถือเป็นวิธีการหนึ่งในวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา โดยพิจารณาจากความมุ่งหมาย ในการมีขึ้นของกลุ่มมาตรการที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งในแง่การกักกันตัวบุคคลที่เป็นอันตราย ออกจากสังคมปกติและการยับยั้งมิให้มีการกระทำที่เป็นภัยอันตรายต่อบุคคลในสังคมหรือความเป็นอยู่ ของสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงต้องแยกให้ได้ว่ามาตรการในลักษณะนี้เป็นมาตรการบังคับโทษ หรือเป็นวิธีการ เพื่อความปลอดภัยหรือมาตรการพิเศษทางกฎหมายที่มีขึ้นแยกกันต่างหาก

2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการคุมขังฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37

2.3.1 พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37 บัญญัติว่า “กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกเฝ้าระวัง จะกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 และมีเหตุฉุกเฉิน หากไม่มีมาตรการอื่นใดที่อาจป้องกันมิให้ ผู้ถูกเฝ้าระวังกระทำความผิดดังกล่าวได้ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งคุมขังฉุกเฉินผู้ถูกเฝ้าระวังได้ ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง”

การบัญญัติเพียงว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” ซึ่งการบัญญัติดังกล่าว ทำให้ขาดความชัดเจนว่าศาลจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์อย่างไร นอกจากนี้ ถ้าหากพิจารณาหลัก ทางกฎหมายอาญาแล้ว โดยปกติการลงโทษทางอาญาจะต้องใช้การพิสูจน์จนสิ้นข้อสงสัยอันสมควร และในกรณีนี้อาจไม่จำเป็นต้องใช้มาตรฐานสูงเท่ากับการพิจารณาทางอาญา แต่ก็ควรจะสูงกว่า การบัญญัติเพียงว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” ทั้งที่การใช้มาตรการคุมขังภายหลังการพ้นโทษ เป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยที่บุคคลนั้นยังไม่ได้เกิดการกระทำ ความผิดซ้ำ

กรณีนี้เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อความตามบทบัญญัติ มาตรา 37 การกำหนด มาตรฐานการพิสูจน์ โดยให้แก้คำว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” เพื่อแสดงให้เห็นถึงมาตรฐาน การพิสูจน์ว่าจะต้องมีความเป็นไปได้เป็นอย่างมากกว่าจะมีการกระทำความผิดซ้ำอีกเห็นควรแก้เป็น คำว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้อย่างยิ่งว่า...”

2.3.2 พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับ เพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37 กำหนดระยะเวลาให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วันนั้น อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไปและจะกลายเป็นการกระทบสิทธิที่ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม ของประเทศไทยนั้น

กำหนดให้สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ทั้งที่การบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวเป็นการบังคับใช้ในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดแล้ว แต่การใช้มาตรการคุมขังฉุกเฉินเป็นกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่กลับให้สามารถคุมขังฉุกเฉินได้ถึง 7 วัน

ประเด็นนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 37 ให้สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ ไม่เกิน 48 ชั่วโมง เท่านั้น

2.4 ประเด็นปัญหาไม่มีการกำหนดสถานที่คุมขังภายหลังที่มีการพ้นโทษ

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 34 บัญญัติว่า “ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษและให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีไข่เรือนจำและจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

มาตรการตามกฎหมายฉบับนี้ เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ถูกฝาระวังนั้นพ้นโทษแล้วแต่อยู่ระหว่างคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษซึ่งได้รับโทษครบตามที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว โดยมาตรการตามกฎหมายไม่ใช่โทษ ฉะนั้นบุคคลที่ถูกมาตรการตามกฎหมายจึงไม่ใช่ผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาด ด้วยเหตุนี้ มาตรา 34 วรรคแรก จึงได้บัญญัติ ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับตามคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษและให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม และมาตรา 34 วรรคสอง ซึ่งได้บัญญัติว่าผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีไข่เรือนจำและจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ จึงควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดสถานที่ในการคุมขังหลังจากพ้นโทษตามมาตรการนี้ไว้ และเพื่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขฟื้นฟูหรือบำบัดอาการ และยังคงต้องเป็นสถานที่ที่มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งต่อตัวผู้ถูกควบคุมหรือกักกันในการฟื้นฟูและบำบัดตลอดจนการดำรงชีวิตของผู้ถูกควบคุมหรือกักกันอย่างเป็นปกติ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมภายนอกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นควรกำหนดสถานที่คุมขังว่าเป็นสถานที่อื่นใดนอกจากเรือนจำไว้ ผู้ศึกษาเสนอแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 34 วรรคสอง จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่มีไข่เรือนจำและจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

แก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังนี้ “ผู้ใดถูกคำสั่งให้คุมขังภายหลังพ้นโทษ ให้กรมราชทัณฑ์ คุมขังไว้ในสถานที่คุมขังที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีลักษณะในการทำงานเดียวกับสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือบ้านพักเด็กและครอบครัว และจะปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

บรรณานุกรม

- กรมคุมประพฤติ. (2542). การกระทำผิดซ้ำภายหลังการคุมประพฤติ. กระทรวงยุติธรรม.
- กรมราชทัณฑ์. (2549). การเฝ้าระวังผู้ต้องขังคดียาเสพติดมิให้กระทำผิดซ้ำ. ราชทัณฑ์.
_____. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบราชทัณฑ์.
_____. (2565). สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง. <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>.
- กำชัย จงจักรพันธ์. (2559). หลักนิติธรรม ปฏิรูปการสื่อสารแลสื่อสารมวลชน.
<https://www.google.co.th/#q=หลักนิติธรรม&revid=34863990>
- กองพัฒนาพฤตินิสัย. (2566). อาชญากรกับทฤษฎีการประทับตรา. http://br.correct.go.th/br_wp/?p=24detail/id/1602/iid/344684
- แคลเลีย วิเศษรัตน์. (2551). การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีอาญา: ศึกษาการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการดำเนินคดี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2556). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 5). วิญญูชน.
- จตุรรัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). สังคมวิทยา อาชญาวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุรมาศ จำปาทอง. (2565). บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ. (2551). ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติด. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรกุล พงษ์ธรรม. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เขาวนง ไตรมาศ. (2547). การนำระบบบริหารธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์กับการบูรณาการการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางพิสัยสามารถของคนในองค์กร. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ณภัสสร บุญเพ็ง. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนกรณีศึกษา: สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปทุมธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณัฐวุฒิ ยอดระบำ. (2549). *มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำจังหวัดนนทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2552). *หลักนิติธรรม*. ธนาพรส.
- นริศรา แดงไผ่. (2565). *มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดที่ใช้ความรุนแรง*. กองกฎหมายกระบวนการยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- นิตากร อุบลสุวรรณ. (2557). *การกระทำความผิดซ้ำคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงเรื่องจำกลางนครศรีธรรมราช* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. (2558). หลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) ใน การตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐ ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ปกรณ มณีปกณ์. (2553). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เวลด์เทรต ประเทศไทย.
- _____. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เวลด์เทรต ประเทศไทย.
- ประหยัด พวงจำปา. (2537). *ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของผู้ถูกคุมประพฤติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเทือง ธนียผล. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อ๋างโน อัจฉรียา ชูตินันท์. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. วิญญูชน.
- พงศกร อินธิไชย. (2552). *การกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำของผู้ต้องขังคดียาเสพติดเรือนจำกลางบางขวาง* [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศภัค พลอันท้าว. (2561). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเยาวชน* [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- วรกร โอภาสนันท์. (2564). *การวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง*. กองกฎหมายกระบวนการยุติธรรม.
- วรพจน์ วิรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิญญูชน.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2560). *สำรวจสถานการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ผ่านกิจกรรมโครงการกำลังใจ*. สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. (2551). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน* [ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ 11/2542 หนังสือแสดงเจตจำนง (letter of intent) ที่ประเทศไทยยื่นต่อ IMF

- สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ. (2558). *แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2566). *ข้อพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565*. <https://jla.coj.go.th/th/content/category/>
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2565). *บทความวิชาการ เรื่อง บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.* <https://lis.parliament.go.th>.
- สุวรรณ ใจคลองแคล้ว. (2546). *สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณดี กัลยาสิทธิ. (2559). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในคดีอาญาเสพติด*. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*, 3(1), 21-28.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2539). *การคุมประพฤติในการบริหารงานยุติธรรม* [การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- โสพล จริงจิตร์. (2557). *สิทธิมนุษยชนสากลนิยมและชนชั้น (บทวาดด้วยปรัชญาและพัฒนาการสิทธิมนุษยชน)*. ชิดชม.
- หยุด แสงอุทัย. (2547). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อังใน แคทลียา วิเศษรัตน์. *การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีอาญา: ศึกษาการแสวงหาข้อเท็จจริงประกอบการดำเนินคดี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัคคกร ไชยพงษ์. (2555). *การพัฒนากลยุทธ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังชายในเรือนจำ เขต 8*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(1), 125-148.
- อุษา เลิศโตมรสกุล และอณนพ ชูบำรุง. (2561). *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ กริยาผล. (2527). *ทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการลงโทษผู้กระทำผิดโดยการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. วิญญูชน.

- Andrew Venn Dicey. (1960). *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. 10th edition.
- Carré de Malberg.R. (1982). Contribution à la Théorie générale de l'État : Tome I. Decker G. and Wirth M. Das politische System Grossbritaniens. Wissenschaftlicher Autoren.
- Fleiner Th. And Basta Fleine L. (2004). *Allgemeine Staatslehre*. Berlin-Heidelberg : Springer.
- Fuller L. L. (1969). *The Morality of law*. (Revised Edition). Yale University Press.
- George F. KirchwayGiles Playfair and Derirck Singeton. (1965). *Crime, Punishment and Cure*. The Camelot Press Ltd.
- Henry J. Steiner, Philip Alston and Ryan Goodman. (2007). *International Human Rights in Context Law, Politics, Moral*. (Third Edition). Oxford University Press.
- J Rosansky- Palm Beach State College. (2010). *palmbeachstate.edu. ReducingRecidivism: Stopping the Trend of Criminal Relapse in America*. https://www.palmbeachstate.edu/academicservices/Documents/reucing_recidivism.pdf
- Kathryn M. Campbell. (2004). "Rehabilitation Theory" In *Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities*. University of Oxford.
- Karpman, Benjamin. (1949). Criminality, Insanity and the Law. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 39(5), 584-605.
- Miller, William R. and Rollnick, Stephen. (1991). *Motivational Interviewing: Preparing People to Change Addictive Behavior*. NY: Guilford,
- Metclaf, Harold M. (1935). Recidivism and the Courts. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 26(3), 367-376.
- Morris, Norval. (1974). *The Future of Imprisonment*. University of Chicago Press.
- Morris, Norval. (1950). *The Habitual Criminal*. Westport. London School of Economics and Political Science, Greenwood.
- National Institute of Justice. (2023). *Recidivism*. <http://www.nij.gov/topics/corrections/recidivism/pages/welcome.aspx>.
- Onwudiwe, Ihekwoaba D.; Odo, Jonathan and Onyeozili, Emmanuel C. Deterrence. (2005). *Theory*. In *Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities*. Mary Bosworth, ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sutherland, Edwin H.; Cressey, Donald R. and Luckenbill, David F. (1993). *Principle of Criminology*. (11th ed). Reynolds series in sociology. Dix Hills. General Hall.

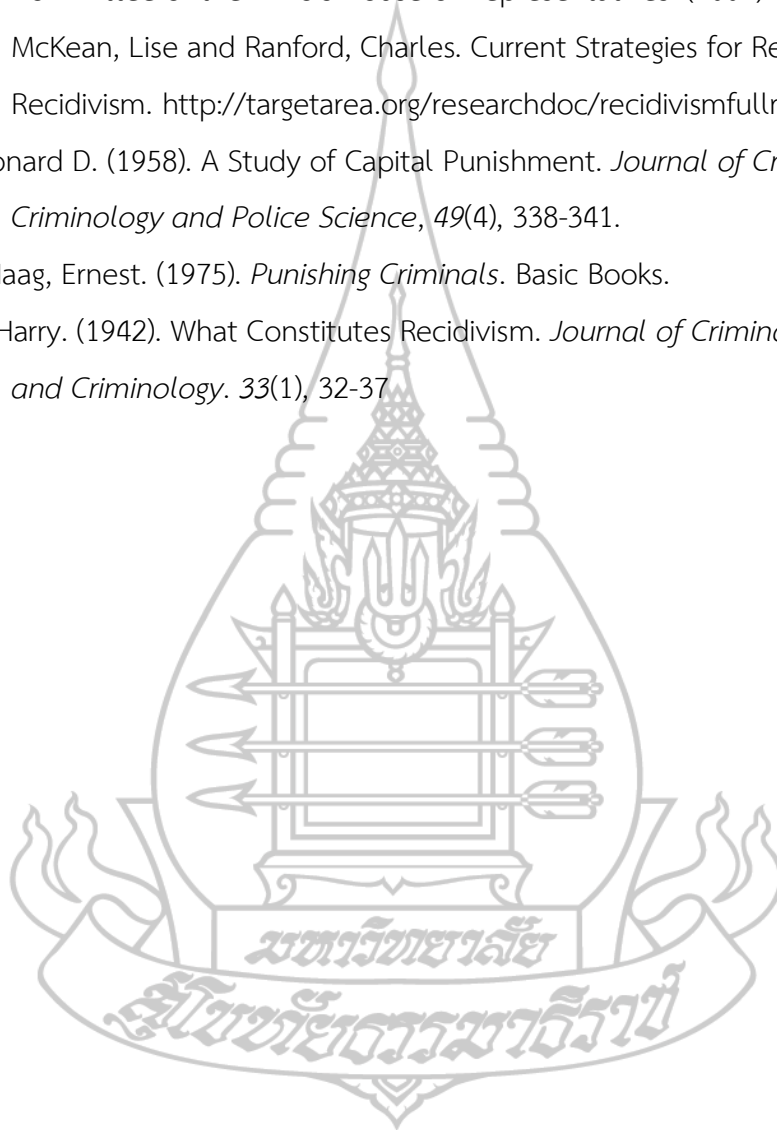
Sharma, Urmila and Sharma, S. K. (2007). *Principles and Theory of Political Science*.
Nice Printing Press.

Safer Foundation. Testimony before the State of Illinois Prison Management Reform
Committee of the Illinois House of Representatives. (2001). quoted in
McKean, Lise and Ranford, Charles. Current Strategies for Reducing
Recidivism. <http://targetarea.org/researchdoc/recidivismfullreport.pdf>

Savitz, Leonard D. (1958). A Study of Capital Punishment. *Journal of Criminal Law,
Criminology and Police Science*, 49(4), 338-341.

Van den Haag, Ernest. (1975). *Punishing Criminals*. Basic Books.

Willbach, Harry. (1942). What Constitutes Recidivism. *Journal of Criminal Law
and Criminology*. 33(1), 32-37

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นายฉายฉาน แก่นลา
วัน เดือน ปี เกิด	30 เมษายน 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ
ที่อยู่ปัจจุบัน	384 หมู่ 11 ตำบลโนนค้อ อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2546 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอัสสัมชัญ อุบลราชธานี พ.ศ. 2553 นิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2557 เนติบัณฑิตไทย เนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2559
ประวัติการทำงาน	สำนักงานประจำศาลจังหวัดกันทรลักษ์ ตำแหน่ง นิติกร

